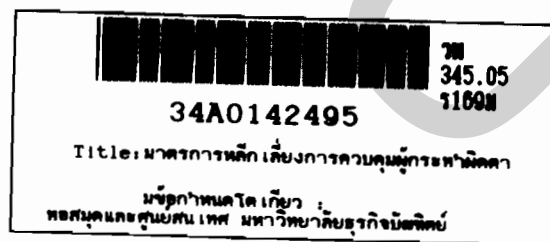

มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตามข้อกำหนดโตเกียว :
การนำมาใช้ในประเทศไทย

นาย รวีวัฒน์ ชวมณีนันท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2544

ISBN : 974 - 281 - 589 - 5

NON-CUSTODIAL MEASURES UNDER THE TOKYO RULES:
AN IMPLEMENTATION IN THAILAND

MR. RAVEEWAT CHAVAMANEENAN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakijpundit University

2001

0142495
10 PA 2544
๑๙
๓๕.๐๕
๕ ๑๖๐ ๙
๑

ISBN : 974 - 281 - 589 - 5

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์   มาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตามข้อกำหนดโตเกียว : การนำมาใช้ในประเทศไทย

เสนอโดย นายวีวัฒน์ ชวมณีนันท์

สาขาวิชา นิติศาสตร์ (กฎหมายอาญา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

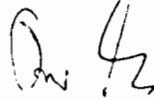
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

(รศ.ประธาน วัฒนวานิชย์)

และผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

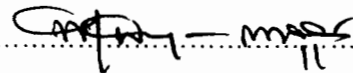
.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(อาจารย์นันทิ จิตสว่าง)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.สิงหา เจียมศิริ)

วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2544

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา แนะนำข้อมูลและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ประธาน วัฒนวานิชย์ ที่กรุณาสละเวลารับเป็นประธานกรรมการสอบ ตลอดจนให้ข้อคิดและชี้แนะแนวทางในการปรับปรุง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข และท่าน อาจารย์ นที จิตสง่าง กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนการ ตรวจทานแก้ไขให้ถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ที่ให้การสนับสนุนในการศึกษามาโดยตลอด ขอขอบคุณน้อง ๆ ทุกคน เพื่อน ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นแรงใจในการทำ วิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี นอกจากนี้บุคคลที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจ สนับสนุนช่วยเหลือตลอดเวลาคุณประภัสสร ชวมณีนันท์ จึงขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการศึกษาและ ค้นคว้าของผู้สนใจ ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาแก่บุพการี คณาจารย์ และผู้มีพระคุณ ทุก ๆ ท่าน

รวีวัฒน์ ชวมณีนันท์

พฤษภาคม 2544

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. สมมติฐานของการวิจัย.....	3
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	4
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	4
2 แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด.....	5
1. ทฤษฎีการลงโทษ.....	6
2. แนวคิดและที่มาของมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ	14
3. มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตามมาตรฐานขั้นต่ำ	
ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Standard	
Minimum Rules for Non-custodial Measures : The Tokyo	
Rules).....	15
3 มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดในต่างประเทศ.....	30
1. ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	30
1.1 โทษปรับ	30
1.2 การปล่อยชั่วคราว.....	33
1.3 การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย	38
2. ประเทศญี่ปุ่น.....	42
2.1 โทษปรับ.....	43
2.2 การปล่อยชั่วคราว.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 มาตรการหลักเรื่องการควบคุมผู้กระทำผิดในประเทศไทย.....	48
5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการหลักเรื่องการควบคุมผู้กระทำผิด ของประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	57
1. โทษปรับ.....	57
2. การปล่อยชั่วคราว.....	64
3. การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย	69
6 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	74
1. มาตรการหลักเรื่องการควบคุมผู้กระทำผิดที่อาจนำมาใช้ใน ประเทศไทย.....	74
2. สรุปผลการศึกษา.....	79
3. ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	92
4. ข้อเสนอแนะกรณีศึกษา.....	94
บรรณานุกรม.....	97
ภาคผนวก.....	103
ภาคผนวก ก.....	104
ภาคผนวก ข.....	112
ภาคผนวก ค.....	127
ประวัติผู้เขียน.....	129

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตาม ข้อกำหนดโตเกียว : การนำมาใช้ในประเทศไทย
ชื่อนักศึกษา	นายรวีวัฒน์ ชวมณีนันท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ (กฎหมายอาญา)
ปีการศึกษา	2543

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษามาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดโดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาสองประการ คือ ประการแรกเพื่อศึกษามาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดทางอาญา ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และประการที่สองเพื่อศึกษาวิธีการที่เหมาะสม ที่อาจนำมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาใช้ในประเทศไทย โดยรวบรวมข้อมูลทฤษฎีจากแหล่งต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดและที่มาตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิของพลเมือง ด้วยความเชื่อมั่นว่าการไม่ใช้โทษจำคุกจะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และเป็นประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้กระทำผิดและสังคม จึงได้มีมติรับรองในการประชุมองค์การสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยให้เรียกมาตรฐานขั้นต่ำนี้ว่า "ข้อกำหนดโตเกียว"

ข้อกำหนดโตเกียวหรือมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดนั้น จะเป็นแนวทางเพื่อให้ศาลมีบทบาทในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด การคุ้มครองสังคมและประโยชน์ของผู้เสียหาย โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้ (1) การว่ากล่าวตักเตือน (2) การปล่อยโดยมีเงื่อนไข (3) การลงโทษทางสถานภาพ (4) การลงโทษทางเศรษฐกิจและการปรับเป็นเงิน (5) การริบทรัพย์สินหรือคำสั่งยึดทรัพย์สิน (6) การจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือคำสั่งชดเชยความเสียหาย (7) การรอกการลงโทษ หรือการรอกการกำหนดโทษ (8) การคุมประพฤติและการสอดส่องภายใต้

การควบคุมของศาล (9) คำสั่งให้ทำงานบริการสังคม (10) การส่งตัวไปรับการรักษา (11) การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย (12) วิธีการอื่น ๆ ที่เป็นการแก้ไขโดยไม่ใช้เรือนจำ และ (13) การผสมผสานวิธีการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

วิธีการทั้ง 13 มาตรการดังกล่าวข้างต้นได้มีการนำมาใช้ปฏิบัติในหลายประเทศและประสบผลสำเร็จอย่างมาก อาทิเช่น การคุมประพฤติในประเทศญี่ปุ่น การปรับในประเทศสวีเดน การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น และในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะมาตรการหลักเรื่องการควบคุมผู้กระทำผิด 3 มาตรการได้แก่ โทษปรับ การปล่อยชั่วคราว และการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย

โทษปรับ เป็นมาตรการการลงโทษที่ใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งถือว่าเป็นการบรรเทาความเสียหายทางสังคมแก่ผู้กระทำผิดได้โดยตรง

การปล่อยชั่วคราว ถือเป็นมาตรการหนึ่งที่ผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของผู้ต้องหา อันเนื่องมาจากหลักการสันนิษฐานว่าบุคคลนั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดมิได้

การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย เป็นมาตรการการลงโทษแนวใหม่ที่สามารถใช้กับผู้กระทำผิดที่กระทำผิดไม่ร้ายแรง วิธีการนี้ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพราะสามารถแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมและทำงานภายใต้การควบคุมของชุมชนจะมีส่วนต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคม

แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีอีกหลายมาตรการที่อาจจะนำมาใช้ในประเทศไทย เนื่องจากจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาคดีผู้ต้องหาโทษสั้นเรือนจำ ประหยัดงบประมาณของรัฐ และอื่น ๆ โดยเฉพาะผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาดหรือผู้ต้องหาโทษระยะสั้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดที่ต่อโทษระยะสั้นต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำจนอาจมีความคุ้นเคยหรือเรียนรู้การกระทำผิดจากอาชญากรอาชีพ รวมทั้งการสามารถเข้าสู่สังคมได้ซึ่งตรงตามทฤษฎีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูที่ใช้ในปัจจุบัน

ผู้เขียนได้เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 มาตรการดังกล่าวข้างต้น ตลอดจนบทบัญญัติกฎหมายที่ควรแก้ไขเพื่อนำมาประกอบกับ

วิธีปฏิบัติในมาตรการที่นำมาประกอบการศึกษาเพื่อให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์

DPU

Thesis Title   Non-custodial Measures under The Tokyo Rules :
                                 An Implementation in Thailand
Name   Mr. Raveewat Chavamaneenan
Thesis Advisor   Charnchao Chaianukij
Department   Law
Academic Year   2000

ABSTRACT

The objectives of this thesis are to study variable non-custodial measures: (1) to study non-custodial measures of the United Nations Standard Minimum Rules and (2) to find suitable non-custodial measures for implementing in Thailand. The results of this research, bearing in mind the Universal Declaration of Human Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights, show that alternatives to imprisonment can be effective means of treating offenders within the community to the best interest of both the offenders and society. The United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial measures, contained in the annex to the present resolution has been adopted and the recommendation of the Committee on Crime Prevention and Control was approved. The Rules are known as "The Tokyo Rules."

The Tokyo Rules or the United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures will provide guidelines for the judicial authority, having at its disposal a range of non-custodial measures, in making its decision the rehabilitative needs of the offender, the protection of society and the interests of the victim. The sentencing judge may dispose of cases in the following ways: (1) admonition; (2) conditional discharge; (3) status penalties; (4) economic sanctions and monetary penalties; (5) confiscation or an expropriation order;

(6) restitution to the victim or a compensation order; (7) suspended or deferred sentence; (8) probation and judicial supervision; (9) community service order; (10) referral to an attendance center; (11) house arrest; (12) any other mode of non-institutional treatment; (13) some combination of measures listed above.

These 13 measures as mentioned above are successfully applied in many countries, such as, probation in Japan, fine in Sweden and house arrest in the U.S.A. etc. This thesis is contemplating only three alternatives on fine, conditional discharge and house arrest.

Fine is a common penalty widely used for most offenders because it inflicts the minimum social damage on the offender.

Conditional discharge is a release defendant with or without bail that shall alleviate the defendant's pain before the court will decide whether the offender is guilty or not guilty.

House arrest is an alternative to imprisonment chosen by a sentencing judge in misdemeanor cases as well as certain offenders who should not mete out prison term. This measure affects neither the protection of the privacy nor prisoner right. On the other hand, it is relevant to the purpose of punishment.

However, there are many alternatives that shall be adopted in Thailand for Non-custodial measures because it can rehabilitate the less-serious offenders, saving the state's budget and so on., especially on wide range of offenders. This shall allow the short-term imprisoned offender diversified from jail house where the offender might be accustomed to the career criminal. The offender shall return to the society following the rehabilitation without stigmatization of the prison.

The author intends to suggest that the solution to the problems by utilizing certain non-custodial measures are reliable and valid. The amendment of law applicable to the practice is recommended to implement the measures and standardization.

D
P
U

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) ตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประกอบด้วยองค์กรที่รับผิดชอบโดยลำดับคือ ตำรวจ อัยการ ศาล และ ราชทัณฑ์ ในอดีตการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในกฎหมายอาญามีอยู่ 2 แนวทาง คือ “ระบบผสม” (Unitary System of Punishment) เป็นระบบที่พยายามนำเอา การลงโทษอาญา การแก้ไขผู้กระทำความผิดและนโยบายทางวิชาอาชญาวิทยาและ ทัณฑวิทยามาผสมผสานกันเพื่อใช้ต่อผู้กระทำความผิด โดยมีได้มีการแบ่งแยกออกจากกัน และแนวทางที่สองเรียกว่า “ระบบคู่” (Dual System of Punishment) คือ ระบบ ที่แบ่งแยกการลงโทษอันเป็นนโยบายของการลงโทษทางอาญา กับวิธีการเพื่อความ ปลอดภัยและการแก้ไขผู้กระทำความผิดอันเป็นนโยบายของการแก้ไขผู้กระทำความผิดตามแนวทาง ของวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาออกจากกัน⁽¹⁾ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ สังคมเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของสังคมต่าง ๆ ส่งผลให้เกิด ปัญหาในกระบวนการบริหารงานยุติธรรม เช่น การหาตัวผู้กระทำความผิดทางอาญา พิสูจน์ความผิด และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งสิ่งที่พึงปรารถนาในกระบวนการยุติธรรม ก็คือ ต้องการให้มีความเป็นธรรมในการลงโทษ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการ ปฏิบัติที่ดี ดังเช่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติหลักปฏิบัติ เพื่อมิให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพเกินความจำเป็น โดยต้องมีความโปร่งใสในการดำเนิน คดี ให้นำบุคคลผู้เกี่ยวข้องในคดีมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีโดยไม่มี การปิดบัง อันทำให้บุคคลดังกล่าวทราบว่าการดำเนินคดีนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

⁽¹⁾ชาญวิทย์ ยอดมณี. “วิธีการเพื่อความปลอดภัย : แนวความคิดและข้อสังเกต บางประการ” วารสารกฎหมายจุฬาฯ. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – กันยายน 2530) หน้า 13.

นอกจากความเป็นธรรมในขั้นตอนตำรวจ อัยการ และศาลแล้ว ขั้นตอนสุดท้าย คือ การลงโทษผู้กระทำความผิด ก็เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญมาก เพราะหากการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดไม่สามารถดำเนินการอย่างเหมาะสมแล้ว งานของกระบวนการยุติธรรมก็ย่อมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการป้องกันให้สังคมมีความสงบสุข และมีความยุติธรรมได้ สำหรับในประเทศไทยหากไม่นำเอาแนวคิดในการบริหารงานยุติธรรมสมัยใหม่มาใช้แล้ว ความเดือดร้อนในสังคมจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นอันจะส่งผลไปถึงความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรม เหตุการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้นแล้ว คือ ปริมาณผู้ถูกคุมขังในเรือนจำทวีจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จำนวนกว่า 200,000 คน โดยเรือนจำมีความจุเพียง 80,000 คน⁽²⁾

ความแออัดดังกล่าวทำให้ยากต่อการควบคุมดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังหลบหนีได้ง่าย ดังที่เป็นข่าวแม้แต่ผู้ต้องขังก็สามารถจับผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เป็นตัวประกัน เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2543⁽³⁾

นอกจากนั้น การนำผู้กระทำความผิดเล็กน้อยเข้าไปขังร่วมกับผู้กระทำความผิดร้ายแรง โดยสันดานย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดเล็กน้อยถูกข่มเหงรังแก หรืออาจได้รับการถ่ายทอดความคิดในการกระทำความผิดร้ายแรงจากผู้กระทำความผิดร้ายแรงโดยสันดานได้ง่าย ทำให้ผู้กระทำความผิดเล็กน้อยเพิ่มการกระทำความผิดที่รุนแรงยิ่งขึ้นหลังจากพ้นโทษคราวแรกและกลับเป็นผู้ต้องโทษในคดีที่ร้ายแรงยิ่งขึ้น ส่งผลให้สังคมเดือดร้อนยิ่งขึ้นและเรือนจำก็มีภาระมากขึ้น จากการรวบรวมสถิติจำนวนนักโทษในปี พ.ศ. 2542 มีนักโทษที่จำคุกเนื่องจากประทุษร้ายต่อทรัพย์ ถึง 32,065 คน คิดเป็นร้อยละ 25.60 นักโทษที่กระทำความผิดพระราชบัญญัติยาเสพติด / สารระเหย จำนวน 67,437 คน คิดเป็นร้อยละ 53.84 และนักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกกว่า 2-5 ปี จำนวน 40,093 คน คิดเป็นร้อยละ 32.01 และเมื่อพิจารณาอายุของนักโทษที่จำคุกจะเห็นว่าจำนวนนักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกจะมีอายุ 25 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.43 เป็นจำนวนมากที่สุด⁽⁴⁾

⁽²⁾ สถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์ทั่วประเทศ. กองแผนงาน. กรมราชทัณฑ์, 2542.

⁽³⁾ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. ฉบับประจำวันที 29 พฤศจิกายน 2543.

⁽⁴⁾ รายงานประจำปี 2542. กรมราชทัณฑ์. กระทรวงมหาดไทย.

ในแง่ของจิตวิทยา ผู้กระทำผิดเพียงเล็กน้อยเป็นครั้งแรก เช่น การหมิ่นประมาท เสพยยาเสพติดครั้งแรก การลักทรัพย์เล็กน้อย หากถูกนำเข้าสู่เรือนจำย่อมรู้สึกสะเทือนใจ เป็นการลงโทษทางจิตใจที่ร้ายแรงยิ่งกว่าการลงโทษทางกายที่กระบวนการยุติธรรมต้องการ นับว่าไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิด ทั้งสังคมก็ลงโทษซ้ำเติม ไม่ไว้วางใจ โอกาสที่ผู้กระทำผิดเล็กน้อยเหล่านี้จะกลับเป็นคนดีก็ยิ่งยากขึ้น

ปัจจุบันนี้ได้มีความเจริญก้าวหน้าในการจัดการต่าง ๆ มากขึ้น กระบวนการลงโทษก็สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การลงโทษหลักที่ใช้วิธีการจำคุก ควรจะเปลี่ยนเป็นทางเลือกอย่างอื่นได้อีกหลายรูปแบบ เช่น การคุมประพฤติ การบำบัดผู้กระทำผิด โดยความร่วมมือของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ ผู้กระทำผิดมีโอกาสเป็นคนที่มีความดีต่อสังคม ประพฤติตัวกลับเป็นผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคม ชุมชนช่วยลดภาระของราชทัณฑ์และประชาชนเกิดจิตสำนึกในการร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาสังคมที่ตนได้อาศัยอยู่

การศึกษานาแนวทางใหม่ในกระบวนการลงโทษที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบจัดการบริหารงาน เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เขียนเห็นว่า มีทางเป็นไปได้ และก่อประโยชน์ให้กับกระบวนการลงโทษ และกระบวนการยุติธรรมโดยรวม ด้วยเหตุผลนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจเห็นสมควรที่จะทำการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อหาข้อมูลสรุปที่เหมาะสม และแนวทางในการนำมาปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

2. สมมติฐานของการวิจัย

การนำมาตรฐานหลักเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิดตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures: The Tokyo Rules) มาใช้ในประเทศไทยจะทำให้การลงโทษมีประสิทธิภาพดีขึ้น กล่าวคือ ทำให้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำลดลง และประหยัดงบประมาณของรัฐ นอกจากนี้ยังแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สามารถกลับสู่สังคมได้

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดทางอาญา ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ
2. เพื่อศึกษาวิธีการที่เหมาะสมที่จะนำ มาตรการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาใช้ในประเทศไทย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการค้นคว้าจากเอกสาร (documentary research) ที่เกี่ยวกับนิติศาสตร์และอาชญาวิทยา ทั้งในและต่างประเทศ แล้ววิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการนำมาตราการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ เน้นเฉพาะ 3 มาตรการ ได้แก่ โทษปรับ การปล่อยชั่วคราว และการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย มาปรับใช้ให้เหมาะสม

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบแนวคิดและวิธีการเกี่ยวกับมาตรการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ
2. ได้แนวทางในการนำมาตราการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาบังคับใช้ในประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด

กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน เป็นกระบวนการที่เน้นการลงโทษเป็นหลัก โดยถือว่าการลงโทษผู้กระทำผิดคือ การอำนวยการความยุติธรรม เมื่อคนคนหนึ่งทำผิดทำให้ผู้อื่นเจ็บปวด รัฐก็จะทำให้ผู้นั้นได้รับความเจ็บปวดตามไปด้วย

Sutherland and Cressey ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การลงโทษ” ว่า จะต้องเป็นการกระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่ในสังคมโดยผู้มีอำนาจในสังคมนั้น และการลงโทษจะต้องก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานแก่ผู้ถูกลงโทษตามรูปแบบและวิธีการที่กำหนดไว้⁽¹⁾

การลงโทษเป็นกระบวนการใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมสังคม เพื่อจำกัดขอบเขตความประพฤติของแต่ละบุคคลในอันที่จะรักษาไว้ซึ่งความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีและเสถียรภาพทางสังคม โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดูแลกดดันให้ประชาชนปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หากผู้ใดฝ่าฝืนยอมได้รับการลงโทษ

การลงโทษจะต้องเป็นการก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่บุคคลผู้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา และการลงโทษดังกล่าวนี้จะต้องกระทำโดยรัฐตามระบบกฎหมายที่ผู้นั้นฝ่าฝืนซึ่งมีแนวคิดและที่มาจากทฤษฎีการลงโทษ

⁽¹⁾Edwin H. Sutherland and Donald R. Cressey. Principles of Criminology. 7th ed. New York : Lippincott, 1966, p.308.

1. ทฤษฎีการลงโทษ

การลงโทษในสมัยโบราณ เป็นการตอบสนองต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนในระบบของการแก้แค้นแบบโบราณ (lex talionis) คือ แบบตาต่อตาฟันต่อฟัน ซึ่งมีวิธีการตั้งแต่การจ่ายค่าปรับจนถึงการพิจารณาคดีโดยการต่อสู้ การเนรเทศ การประหารชีวิตโดยการทรมาน ระบบดังกล่าวสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ในครอบครัว ชุมชนและเผ่า ต่อมาจักรวรรดิ Hammurabi แห่งบาบิโลเนียได้ประมวลกฎหมายขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรเมื่อประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว แต่การลงโทษก็ยังคงไว้ซึ่งลักษณะรุนแรงของ lex talionis

ต่อมาพวกฮีบรูได้รับแนวความคิดเรื่องตาต่อตา ฟันต่อฟัน แต่นำไปใช้ภายใต้หลักกฎหมายในพระคัมภีร์เก่า โดยออกมาในรูปการจ่ายค่าทดแทนเป็นตัวเงินให้แก่ผู้เสียหาย เมื่อมีการกระทำผิดกฎหมายหรือกระทำโดยประมาท ได้มีการใช้โทษปรับอย่างกว้างขวางในความผิดหลากหลายรวมทั้งฐานปล้นทรัพย์และฐานลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ส่วนโทษประหารชีวิตจะใช้กับความผิดฐานฆ่าคนตายและความผิดต่อศาสนา แต่เนื่องจากโทษประหารชีวิตมีกฎเกณฑ์ข้อจำกัดในทางปฏิบัติมากมาย ดังนั้นการลงโทษโดยวิธีนี้จึงจะมีน้อยมาก

พวกโรมันไม่เห็นด้วยกับการลงโทษ โดยการปรับในความผิดฐานปล้นทรัพย์และลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ในยุคดังกล่าวมีการใช้โทษประหารชีวิตอย่างกว้างขวางโดยมีหลักฐานจากการจารึกในประวัติศาสตร์ ต่อมาเมื่ออาณาจักรโรมันล่มสลายเป็นผลให้เริ่มเกิดหลักนิติธรรม (rule of law) ตลอดทั่วยุโรป ซึ่งการลงโทษโดยวิธีปรับและจ่ายค่าทดแทนก็กลายเป็นรูปแบบการลงโทษสำหรับผู้มีอำนาจที่ต้องการเพิ่มความระมัดระวังผู้กระทำผิดที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ก็จะถูกทำให้พิการ การพิจารณาคดีโดยการต่อสู้มีความนิยมขึ้น เนื่องจากมีความยากลำบากในการพิสูจน์ความผิดทางอาญา ต่อมาเมื่อศาสนาคริสต์แผ่ขยายการพิจารณาคดีโดยการต่อสู้ก็ถูกแทนที่ด้วยการพิจารณาคดีแบบดำเนินาลุ่ยไฟ ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะต้องถูกพิจารณาโดยการทรมานในรูปแบบต่าง ๆ

สมัยกลางในยุโรปใช้วิธีการลงโทษประหารชีวิตอย่างกว้างขวาง โดยรวมใช้กับวิธีการทรมานเสมอ ในสมัยนั้นถือว่าการยับยั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความผิดต่อศาสนา เช่น พวกนอกศาสนา และการใช้เวทมนต์คาถา ความเชื่อทั่วไปของสมัยนั้นก็คือยิ่งลงโทษรุนแรงเท่าใด การยับยั้งก็ได้ผลดียิ่งขึ้นเท่านั้น แต่มีความไม่

เท่าเทียมของโทษที่ลงผู้ที่ร้ายแรงและมีอิทธิพลมักจะถูกลงโทษเพียงเล็กน้อย หรือไม่ต้องรับโทษเลยในการกระทำผิด ซึ่งแตกต่างจากคนยากจนหากกระทำผิดจะได้รับการทรมานและการประหารชีวิต

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในอดีต มุ่งเน้นในด้านการลงโทษเพื่อแก้แค้นตอบโต้โดยตรงต่อผู้กระทำผิด และวิธีการที่ใช้ก็จะเป็นวิธีการทารุณกรรมแก่ผู้กระทำผิดด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การเขียน การตัดอวัยวะ การประจาน การใส่ชื่อคา การเนรเทศและการประหารชีวิต เป็นต้น ต่อมาแนวความคิดและทฤษฎีการลงโทษได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ โดยมุ่งนำหลักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งอาชญากรรม และการเปลี่ยนแปลงนโยบายการลงโทษผู้กระทำผิดซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาและแก้ไขพฤติกรรมมากกว่าการลงโทษเพียงอย่างเดียว เนื่องจากสังคมไม่สามารถใช้วิธีการแก้แค้นผู้กระทำผิดแต่เพียงวิธีเดียวเพราะเป็นการมุ่งทำลายสมาชิกในสังคม โดยที่ไม่ทำให้ผู้กระทำผิดสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้มีการคิดค้นและใช้รูปแบบหลากหลายในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับเป็นคนดีเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามวิธีการลงโทษก็ยังคงถูกนำมาใช้กับผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการควบคุมสังคมให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุข⁽²⁾

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นผู้กระทำผิด (Retributive Justification) มนุษย์เมื่ออยู่รวมกันเป็นสังคมก็ย่อมจะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ค่อย ๆ พัฒนาจากวิถีประชา (Folk ways) มาเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี (Customs and traditions) มาเป็นกฎศีลธรรม (mores) และมาเป็นกฎหมายในที่สุด เพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ การฝ่าฝืนวิถีประชาหรือขนบธรรมเนียมประเพณี หรือกฎศีลธรรมหรือกฎหมายย่อมจะก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากสมาชิกในสังคมหรือจากสังคมต่อพฤติกรรมนั้น Graeme Newman มีความเห็นว่าปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายในลักษณะ

⁽²⁾พีรพล จันทรสว่าง. "การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่โดยวิธีการคุมความประพฤติด้วยการทำงานบริการสังคม." เอกสารการวิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน. รุ่นที่ 8. ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2538-2539. หน้า 5-7.

แก้แค้นทดแทนเกิดขึ้นในสภาวะธรรมชาติของคนในความสัมพันธ์กับโลกภายนอกและมีมาตั้งแต่โบราณกาล⁽³⁾ ปฏิกริยาของสังคมต่ออาชญากรรมที่เป็นการแก้แค้นทดแทนที่เป็นการกระทำต่อผู้ประทุษร้ายโดยสมาชิกหรือโดยกลุ่มหรือโดยรัฐ อาจพิจารณาแยกออกได้เป็น 2 ทฤษฎีด้วยกัน คือ ทฤษฎีการลงโทษโดยสัตยาตญาณและทฤษฎีการลงโทษเพราะผู้กระทำผิดสมควรถูกลงโทษ

1.1 ทฤษฎีการลงโทษโดยสัตยาตญาณ (Instinct Theory) Wesmark และ Hobel กล่าวไว้ว่า การลงโทษเป็นการแสดงออกของสัตยาตญาณเพื่อแก้แค้นอันประกอบด้วยสัตยาตญาณหรือกระบวนการที่ซับซ้อน ตามทฤษฎีนี้การลงโทษผู้กระทำผิดมาจากแนวความเห็นที่อาชญากรเป็นผู้ประทุษร้ายผู้อื่น จึงต้องได้รับการตอบแทนแก้แค้นให้สาสม การลงโทษเพื่อแก้แค้นผู้กระทำผิดนี้เป็นวัตถุประสงค์ที่ใช้ลงโทษผู้กระทำผิดที่มีมาแต่สมัยโบราณและแพร่หลายมากที่สุด และถือได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่เก่าแก่ที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดระบบศีลธรรมที่เห็นว่าการที่รัฐมีอำนาจลงโทษ อันเนื่องมาจากหลักความยุติธรรมแล้วการลงโทษเพื่อแก้แค้นก็ควรเป็นโทษที่หนักสาสมกับความผิดที่ได้กระทำขึ้น⁽⁴⁾⁽⁵⁾ ซึ่งตามทฤษฎี Free Will ของ Jermy Bentham มีความเห็นว่า กฎหมายควรกำหนดโทษให้เหมาะสม กับความผิด (Punishment to Fit the Crime) และควรกำหนดลักษณะของโทษไว้หลาย ๆ ประเภท เพื่อให้เหมาะสมกับความผิดหลาย ๆ ประเภทที่เกิดขึ้น⁽⁶⁾ ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นในเรื่องการลงโทษเพื่อการแก้แค้นผู้กระทำผิด ดังนี้ คือ

⁽³⁾Graeme Newman. The Punishment Response. Philadelphia : Lippincott, 1978. p.135.

⁽⁴⁾cf. Walter C.Reckless. The Crime Problem. 4th ed. New York : Appleton. Century-Crofts, 1967. pp.491-492.

⁽⁵⁾cf. Sutherland and Cressey. Op. Cit., pp.308-309.

⁽⁶⁾ประธาน วัฒนวานิชย์. "การปฏิรูประบบการลงโทษ แนวทางสหวิทยาการโดยเน้นทางด้านอาชญาวิทยา." บทบัณฑิตย. เล่ม 54. ตอน 4. ธันวาคม 2541. หน้า 15.

Johnson มีความเห็นว่า การลงโทษโดยมีจุดประสงค์เพื่อการแก้แค้นเป็น เครื่องมือที่นำสมดุลงานสังคมที่อยู่ก่อนการกระทำผิดให้กลับคืนมา สรุปตามแนวคิด นี้ก็คือ ผู้กระทำผิดสมควรได้รับการลงโทษและโทษที่จะลงควรจะทำกับความเจ็บปวด และความยากลำบากที่สังคมหรือผู้เสียหายได้รับ⁽⁷⁾

1.2 ทฤษฎีการลงโทษเพราะผู้กระทำผิดสมควรได้รับโทษ การลงโทษตาม ทฤษฎีนี้ไม่ใช่เป็นการแก้ไขปรับปรุงหรือแก้แค้นผู้กระทำผิด Immanuel Kant เห็นว่า การลงโทษเป็นของคู่กับการกระทำผิด การลงโทษจะยุติธรรมก็โดยมีการลงโทษให้ได้สัดส่วนพอดีทั้งในด้านสภาพและความหนักเบากับการกระทำผิดนั้น ถ้าสังคมไม่ลงโทษผู้กระทำผิดก็เท่ากับเป็นการรับรองและสนับสนุนให้เกิดการกระทำผิด นอกจากนั้น Kant ไม่เห็นด้วยกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่เป็นการข่มขู่บุคคลอื่น⁽⁸⁾

ในปัจจุบันวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นผู้กระทำผิด ไม่เป็นที่นิยมของนักทฤษฎีโดยอ้างว่าวัตถุประสงค์นี้ล้าสมัยและไม่ชอบด้วยมนุษยธรรม แต่วัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นผู้กระทำผิดก็ยังมีอยู่ เพราะความรู้สึกนึกคิดของคนส่วนมากยังต้องการให้อาชญากรได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดให้หนักเพียงพอกับความอุกฉกรรจ์ของความผิดที่ได้กระทำลง ดังนั้นเมื่อกฎหมายเป็นเครื่องมือของสังคม กฎหมายจึงไม่อาจทิ้งวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อการแก้แค้นผู้กระทำผิดได้ ผู้พิพากษาจะกำหนดโทษแก้ผู้กระทำผิดรายใดก็มักจะนึกถึงพฤติการณ์แห่งความร้ายแรงของการกระทำผิด ว่าสมควรจะลงโทษหนักเบาเพียงใด⁽⁹⁾

⁽⁷⁾Elmer. H.Johnson. Crime Correction and Society. Homewood Illinois : The Dorsey Press, 1968. P.235.

⁽⁸⁾Ted Honderich. "Punishment" The Supposed Justifications. Revised ed. England : Penguin Books Ltd., 1976. pp.22-26.

⁽⁹⁾อนุลักษณ์ สาริกบุตร. "การให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคมในฐานะเงื่อนไขของการคุมความประพฤติ ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักงานคุมประพฤติในเขตกรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537. หน้า 26-27.

อย่างไรก็ตามแนวความคิดที่ว่า การลงโทษเพื่อแก้แค้นผู้กระทำผิดก็เป็นสิ่งที่ไม่สมควรและไม่ชอบด้วยเหตุผล เพราะถือว่าการแก้แค้นผู้กระทำผิดนั้นไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและที่อ้างว่าลงโทษเพื่อความยุติธรรมนั้น ในเมื่อการที่มีผู้กระทำผิดลงไป การกระทำของเขาย่อมเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายซึ่งรัฐไม่ควรเป็นผู้กระทำการแก้แค้นตอบโต้ผู้กระทำผิดนั้น เนื่องจากการประทุษร้ายผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม และการกระทำใดซึ่งเป็นความผิดและชั่วร้ายนั้นไม่ว่าจะกระทำลงโดยผู้ใดย่อมเป็นการไม่สมควรและเป็นความผิดความชั่วร้ายทั้งสิ้น

นอกจากนี้การลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้น จะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของสังคม เพราะเมื่อผู้กระทำผิดได้รับโทษแล้วถูกปล่อยตัวออกมา ผู้ผู้นั้นอาจจะยังเป็นภัยต่อสังคมอยู่ก็ได้ ส่วนบางคนเป็นผู้ที่กระทำผิดติดนิสัย ซึ่งควรกันออกจากสังคมตลอดไปตามวัตถุประสงค์แก้แค้นผู้กระทำผิดแต่ก็ไม่สามารถกระทำได้ เพราะไม่อาจลงโทษเกินกว่าความผิดที่กระทำได้ตามที่ระบุไว้ในทฤษฎี

2. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อยับยั้งหรือป้องกันปราบปรามการกระทำผิด (Utilitarian or Reductive Justification) การลงโทษมีเหตุผลในการลดจำนวนอาชญากรรม การลงโทษรุนแรงจะเป็นการยับยั้งการกระทำผิด หรือมีผลป้องกันอาชญากรรม เนื่องจากการยับยั้งผู้ที่กระทำผิด มิให้กระทำผิดอีก หรือยับยั้งผู้ที่อาจจะกระทำผิด หรือผู้ที่จะเลียนแบบ (เอาเยี่ยงอย่าง) และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยให้การศึกษาแก่สาธารณชน เพื่อจะได้ตระหนักถึงการกระทำผิดและมีความระมัดระวังอันเป็นการช่วยลดปัญหาอาชญากรรม ทั้งนี้ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ สาธารณชน หรือผู้ที่อาจจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยการแยกผู้กระทำผิดออกไปจากสังคม⁽¹⁰⁾

เมื่อพิจารณาการลงโทษเพื่อยับยั้ง แม้จะสามารถลดอาชญากรรมได้ แต่ก็มีความเห็นที่แตกต่างกันดังนี้⁽¹¹⁾

⁽¹⁰⁾ สุพจน์ สุโรจน์. "ทฤษฎีการลงโทษและแบบของการลงโทษ." เอกสารประกอบการสอน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542. หน้า 142-145.

⁽¹¹⁾ ประธาน วัฒนวานิชย์. เรื่องเดียวกัน. หน้า 16.

1) การลงโทษเพื่อการยับยั้งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดจำนวนของการกระทำผิดที่จะเกิดขึ้นต่อไปทั้งจากผู้ที่ถูกลงโทษและผู้อื่นที่รู้เห็นการลงโทษ แต่สำหรับบุคคลอื่นนอกเหนือจากบุคคลดังกล่าวแล้ว การลงโทษเพื่อยับยั้งอาจไม่มีผลไม่ให้เกิดซ้ำขึ้น

2) อิทธิพลอื่นนอกจากการลงโทษย่อมมีผลต่อการกระทำผิด เช่น ศาสนา การอบรมสั่งสอนในครอบครัว โรงเรียน เป็นต้น แต่อัตราการเกิดอาชญากรรมก็ยิ่งเพิ่ม ดังนั้นการป้องกันจึงไม่ประสบผลเท่าที่ควร

3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันสังคม (Punishment as a Protection of Society or an Incapacitation) พัฒมาจากแนวความคิดที่ว่าอาชญากรเป็นคนร้ายและเป็นการประทุษร้ายต่อสังคม ซึ่งมี Philipo Gramatica และ Mark Ancel เป็นผู้นำมีทัศนะเกี่ยวกับอาชญากรรม เน้นว่าถ้าจะทำให้สังคมปลอดภัยก็ต้องแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคม เพื่อไม่ให้มีโอกาสกลับไปกระทำผิดใด ๆ ขึ้นอีกในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวซึ่งการลงโทษตามแนวความคิดนี้ จึงมีการนำวิธีการลงโทษจำคุกมาใช้และถือได้ว่าเป็นมาตรการเพื่อความปลอดภัยด้วย คือนักโทษที่ถูกจำคุกอยู่ย่อมไม่สามารถออกไปก่ออาชญากรรม หรือความเดือดร้อนแก่สังคมได้อีก ในช่วงเวลาอย่างน้อยในระหว่างที่ถูกจำคุก โดยแยกได้ดังนี้⁽¹²⁾

3.1 ควรจะมีการมองวิธีการดำเนินการกับผู้กระทำผิด อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งคุ้มครองสังคมจากอาชญากรรมมากกว่าการลงโทษผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล

3.2 นำวิธีการคุ้มครองสังคมไปปฏิบัติ โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายอาญา เพื่อให้ผู้กระทำผิดไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อไป ซึ่งอาจกระทำได้โดยการเคลื่อนย้ายและแยกผู้กระทำผิดไปเสียจากสังคมหรือมิฉะนั้นก็โดยให้การศึกษาเสียใหม่

3.3 นโยบายทางอาญาของสำนักป้องกันสังคม ส่งเสริมให้ใช้ระบบการขัดเกลาทางสังคม เป็นรายบุคคลมากกว่าเป็นรายกลุ่มในการป้องกันอาชญากรรมและในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

⁽¹²⁾ Ibid., Ted Honderich. pp. 22-26.

3.4 ถ้าหากแก้ไขให้กฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่มีมนุษยธรรมยิ่งขึ้น ระบบการขัดเกลาทางสังคมก็อาจเกิดขึ้นได้ และกฎหมายอาญานั้นจะมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำผิดในฐานะเป็นคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกลงโทษทางอาญา

3.5 การทำให้กฎหมายอาญามีมนุษยธรรม และการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างมีมนุษยธรรม ไม่ใช่เป็นการตื่นตัวทางมนุษยธรรมเท่านั้น แต่จะทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ของอาชญากรรมและบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์อีกด้วย

นอกจากนี้สำนักป้องกันสังคมยังมีแนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยเน้นไปที่การแก้ไขฟื้นฟูและการอบรมบ่มนิสัยเป็นรายบุคคลมากกว่าการลงโทษและการแก้แค้น การจะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้ก็ต้องอาศัยการศึกษาผู้กระทำผิด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แล้วช่วยผู้กระทำผิดให้ปรับตัวเข้ากับสังคม

4. ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Reformation and Rehabilitation) นักอาชญาวิทยาสำนัก Positive ซึ่งมี Cesare Lombroso เป็นผู้นำ โดยเห็นว่าผู้ประกอบอาชญากรรมไม่ได้มีเจตนาประกอบอาชญากรรมซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ฉะนั้นการลงโทษผู้กระทำผิดจึงควรตรวจสอบหาสาเหตุของการกระทำผิดนั้น เมื่อพบสาเหตุแล้วให้แก้ไขที่สาเหตุนั้น เมื่อแก้ไขได้ผู้กระทำผิดก็จะไม่กระทำผิดอีกต่อไป โดยทั่วไปการแก้ไขผู้กระทำผิดในเรือนจำมักจะเรียกว่า Reformation และการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชนมักจะเรียกว่า Rehabilitation เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคลที่อยู่ในและนอกเรือนจำ หรือถูกลงโทษและใช้วิธีการหลีกเลี่ยงการควบคุม อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ใช้คำทั้งสองทดแทนกันในความหมายอย่างเดียวกัน การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในที่นี้หมายถึง การแก้ไขฟื้นฟูและบำบัดรักษา ทั้งทางร่างกาย จิตใจ หรือรวมทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ (Modification) เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องโทษเป็นพลเมืองที่เคารพกฎหมายเมื่อพ้นโทษ หรือมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม การแก้ไขฟื้นฟูจะประสบผลสำเร็จอย่างน้อยที่สุดต้องมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผู้กระทำผิดให้กระทำผิดน้อยลง มิใช่การเปลี่ยนแปลงในระยะสั้น หรือเป็นครั้งคราวเท่านั้น

วัตถุประสงค์ของทฤษฎีนี้คือการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลเพื่อแก้ไขฟื้นฟูให้เป็นคนดี การลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลโดยเน้นการวิเคราะห์หาทางแก้ไขถึงสาเหตุของการกระทำผิดนั้น การแก้ไขผู้กระทำผิดทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มไม่ว่าจะ

เป็นการแก้ไขภายในสถานที่ควบคุมหรือในชุมชนจะต้องอาศัยผู้มีความรู้ความชำนาญตามแขนงวิชานั้น ๆ เป็นผู้ดำเนินการแก้ไข

องค์ประกอบที่ใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูมี 4 ประการ คือ

1. ผู้รับการแก้ไข (Client) อาจเป็นผู้ถูกคุมความประพฤติ นักโทษในเรือนจำ หรือผู้ถูกพักการลงโทษ
2. ผู้แก้ไข (Change Agent) อาจเป็นพนักงานคุมประพฤติ พนักงานราชทัณฑ์ พนักงานพักการลงโทษ จิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยา
3. สถานที่แก้ไข (Correctional Setting) อาจเป็นบ้านของผู้กระทำผิดหรือเรือนจำ
4. วิธีการแก้ไข (Correctional Methods) อาจใช้ทฤษฎีใดในหลาย ๆ ทฤษฎี เช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีแก้ไขแบบครอบครัว ทฤษฎีแก้ไขแบบกลุ่มที่มีผู้นำ⁽¹³⁾

กล่าวโดยสรุป การลงโทษผู้กระทำผิดได้มีพัฒนาการจากการลงโทษอย่างรุนแรงจนถึงการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่กระบวนกรยุติธรรมพยายามที่จะนำมาใช้นั้น อาจเนื่องมาจากผู้กระทำผิดที่โทษจำคุกมักจะไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ หลังจากพ้นโทษจึงกระทำผิดซ้ำอีกแล้วกลับเข้าไปอยู่ในเรือนจำใหม่ ส่งผลให้จำนวนผู้กระทำผิดเพิ่มขึ้นอย่างมากมาจนประสบกับปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ดังนั้นเพื่อหาแนวทางที่จะทำให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสที่จะกลับเข้าสู่สังคมได้และไม่กระทำผิดซ้ำอีก องค์การสหประชาชาติจึงได้มีการประชุมเพื่อหามาตรฐานขั้นต่ำที่เหมาะสมที่สุดที่จะนำมาซึ่งการปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ประเทศ โดยพยายามที่จะหามาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “มาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด”

⁽¹³⁾ สุพจน์ สุโรจน์. เรื่องเดียวกัน. หน้า 145 – 146.

2. แนวคิดและที่มาของมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ

ด้วยตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์ในระดับท้องถิ่น ประเทศ และภูมิภาคว่าด้วยมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด และความจำเป็นของการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ เกี่ยวกับวิธีและมาตรการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันอาชญากรรม และการปรับปรุงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เนื่องจากองค์การสหประชาชาติ มีความเชื่อมั่นว่าการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และเป็นประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้กระทำผิดและสังคม เนื่องจากการจำกัดอิสรภาพของมนุษย์นั้นจะต้องมีความเหมาะสม ในมุมมองด้านความปลอดภัยของชุมชน การป้องกันอาชญากรรม ความเหมาะสมในเรื่องการแก้แค้นทดแทน การยับยั้งการเกิดอาชญากรรมและเป้าหมายสุดท้ายของระบบงานยุติธรรมทางอาญาคือการให้ผู้กระทำผิดอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การกำหนดหลักการดังกล่าวข้างต้นจะต้องคำนึงถึงหลักมนุษยนิยมและระบบงานยุติธรรมโดยมุ่งเน้นให้เกิดความสงบสุขและความปลอดภัย ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการใช้ดุลพินิจ การสร้างความยุติธรรมในสังคมและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คุ่มครองค่านิยมพื้นฐาน (basic values) สิทธิมนุษยชนและความเป็นประชาธิปไตย มีการเรียกร้องให้สังคมโลกเพิ่มความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องของเทคนิควิธีการ ความร่วมมือกัน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของทุกประเทศ รวมทั้งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศเล็ก ๆ เพื่อให้มีการขยายผลและทำให้แผนงานหรือโครงการที่มีผลต่อการป้องกันอาชญากรรมมีความเข้มแข็งมั่นคง ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการป้องกันอาชญากรรม งานยุติธรรมและการคิดค้นวิธีการเลี้ยงโทษจำคุก อาจรวมกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน เช่น ช่วยเหลือสนับสนุนในการร่างหรือแก้ไขกฎหมาย การพัฒนาโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการใช้กฎหมายอาญา การพัฒนาองค์กรและการทำงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานด้านการแก้ไขผู้กระทำผิด ช่วยเหลือสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายและการแก้ไขผู้กระทำผิด การจัดการสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรม ล้วนแล้วแต่ทำให้กระบวนการยุติธรรมมีความมั่นคงทั้งสิ้น

ในที่สุด ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ครั้งที่ 68 (ค.ศ. 1990) ได้มีมติรับเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำว่า

ด้วยมาตรการหลักเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิด (United Nations Standard Minimum Rules) และกำหนดให้ชื่อว่า “ข้อกำหนดโตเกียว” (The Tokyo Rules) โดยลงมติในหลักการและทิศทางในการวิจัยเกี่ยวกับมาตรการหลักเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิด ซึ่งให้ความสำคัญต่อความจำเป็นในการฝึกอบรมและการวิจัยเกี่ยวกับประโยชน์และผลของมาตรการหลักเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิด เพื่อให้ง่ายต่อการตัดสินใจ การบริหารความน่าเชื่อถือ และการยอมรับ นอกจากนี้ยังสามารถปรับเปลี่ยนเพื่อให้ใช้ได้ในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างภูมิภาค โดยคำนึงถึงนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศนั้น⁽¹⁴⁾

3. มาตรการหลักเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิด ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures : The Tokyo Rules)⁽¹⁵⁾

แนวคิดและหลักการดังกล่าวข้างต้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขผู้กระทำผิดในขณะเดียวกันก็มุ่งสนับสนุนผู้กระทำผิดให้มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสาเหตุและความรุนแรงของการกระทำผิด ตามบุคลิกภาพและภูมิหลังของผู้กระทำผิด การคุ้มครองสังคมและหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็น โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ซึ่งการลงโทษโดยมาตรการหลักเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิด มีวิธีการดังต่อไปนี้

(1) การว่ากล่าวตักเตือน (Verbal sanctions)

การว่ากล่าวตักเตือน คือการตำหนิ ห้าม หรือตักเตือนผู้กระทำผิดโดยที่ผู้มีอำนาจพิจารณาว่ากล่าวนั้นมีความเห็นว่า การว่ากล่าวตักเตือนมีความเหมาะสมสามารถทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้และมีความสำนึกในสิ่งที่กระทำผิดนั้น สำหรับความเสมอภาคของทุกระบบกฎหมายที่ซึ่งผู้มีอำนาจพิจารณาว่ากล่าว อย่างน้อยที่สุดอำนาจ

⁽¹⁴⁾ ภูมิภาคผนวก ก.

⁽¹⁵⁾ ภูมิภาคผนวก ข.

ในการลงโทษการใช้ดุลพินิจ วิธีการว่ากล่าวตักเตือนเป็นวิธีการที่มีลักษณะการใช้วิธีการในทางปฏิบัติมากกว่าที่จะบัญญัติเป็นกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามหากว่าองค์กฤษฎีกาของบางประเทศ เมื่อได้มีการพิจารณาถึงวิธีการปฏิบัติตามมาตรานี้แล้วก็อาจจะบัญญัติเป็นกฎหมายก็ได้ตามความเห็นของแต่ละประเทศ⁽¹⁶⁾

ดังนั้นวิธีการว่ากล่าวตักเตือนจึงจัดว่าเป็นการลงโทษทางอาญาประเภทหนึ่งซึ่งนำมาใช้ลงโทษกับผู้กระทำผิดในคดีเล็กน้อยที่มีระวางโทษไม่รุนแรง เช่น ในคดีกระทำผิดพระราชบัญญัติจราจร เป็นการกระทำผิดที่มีลักษณะฝ่าฝืนกฎระเบียบข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันของบุคคล บทลงโทษของกฎหมายสำหรับผู้ฝ่าฝืนจึงมีลักษณะที่ไม่รุนแรง ทั้งนี้ จากเหตุผลตามแนวคิดของข้อกำหนดโตเกียวที่มีการยอมรับกันนานาประเทศว่าการกระทำผิดทางอาญาในคดีเล็กน้อยนั้น ผู้กระทำผิดไม่สมควรต้องโทษจำคุกเนื่องจากโทษจำคุกที่มีระยะสั้นเกินไปอาจไม่ได้ผลในทางปราบปรามและสามารถแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดได้ นอกจากนี้ยังอาจส่งผลให้ผู้กระทำผิดมีจิตใจแข็งกระด้างจากการเข้าไปปะปนกับอาชญากรอาชีพในคุก ฉะนั้นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการว่ากล่าวตักเตือนจึงเป็นมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดที่เหมาะสมวิธีหนึ่ง

(2) การปล่อยโดยมีเงื่อนไข (Conditional discharge)

เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาก่อนที่จะมีการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ถ้าศาลยังมีคำพิพากษา ผู้กระทำผิดอาจจะได้รับการปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไข ซึ่งศาลจะพิจารณาถึงอายุ ชื่อเสียง สุขภาพ ภาวะจิตใจ ความประพฤติ สภาพแวดล้อมภายใต้การควบคุมและเงื่อนไขของการปล่อยตัวชั่วคราว⁽¹⁷⁾

จากบทบัญญัติของข้อกำหนดโตเกียวจะเห็นได้ว่าการปล่อยตัวชั่วคราวหรืออีกนัยหนึ่งก็คือการประกันตัวนั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่หลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นการปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วระยะเวลาหนึ่งที่มีกำหนดในระหว่างการ

⁽¹⁶⁾ "Selection of Non-custodial Measures in the Sentencing of Adults and in the Disposition of Juveniles." Annual Report for 1996 and Resource Material Series No.51. UNAFEI. Fuchu, Tokyo, Japan. December 1997. p.228.

⁽¹⁷⁾ Ibid., UNAFEI. p.229.

สอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา โดยพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือ ศาลแล้วแต่กรณี ไม่ว่าจะด้วยวิธีไม่มีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน เพื่อเป็นการผ่อนคลายนในเรื่องการควบคุมและขัง⁽¹⁸⁾ โดยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับอิสรภาพไปชั่วคราว ตามหลักกฎหมายที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง ทั้งนี้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยสัญญาว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลซึ่งมีคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราว และถ้าผิดสัญญาผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องซึ่งยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวก็จะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้ ดังนั้น การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยถึงความผิดของจำเลย ทำให้ไม่ต้องถูกคุมขังปะปนกับอาชญากรอาชีพ

(3) การลงโทษทางสถานภาพ (Status penalties)

การลงโทษทางสถานภาพตามกฎหมาย คือการบังคับบุคคลให้ปฏิบัติตามกฎหมายโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนและหน้าที่โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม การลงโทษทางสถานภาพเป็นการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลของผู้กระทำความผิด เช่น ไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง ไม่อนุญาตให้มีใบขับขี่

การลงโทษทางสถานภาพอาจจะเป็นคำสั่งของศาลซึ่งถือเป็นมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำความผิดวิธีหนึ่ง อาจจะเปรียบเสมือนการปรับ ดังนั้นวิธีการนี้จึงอาจจะจำกัดหรือไม่จำกัดเวลาขึ้นอยู่กับกระบวนการพิจารณา วิธีการนี้อาจจะช่วยให้ผู้กระทำความผิดและครอบครัวยังคงทำงานและไม่ถูกกีดกันจากสังคม⁽¹⁹⁾

ในปัจจุบันวิธีการลงโทษทางสถานภาพได้นำมาใช้เป็นมาตรการหนึ่งสำหรับเจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ ที่จะดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดพระราชบัญญัติจราจรได้ทุกฐานความผิด ยกเว้นการกระทำผิดที่ร้ายแรงบางความผิด อาทิเช่น การขับซึ่รถในขณะที่หย่อนความสามารถ เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น ฯลฯ ซึ่ง

⁽¹⁸⁾ คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537. หน้า 117.

⁽¹⁹⁾ Ibid., UNAFEI. p.229.

กฎหมายมิให้อำนาจเจ้าพนักงานในการว่ากล่าวตักเตือน หรือเปรียบเทียบปรับโดยต้องนำส่งพนักงานสอบสวนเพื่อสอบสวนและส่งฟ้องต่อศาลตามเขตอำนาจต่อไป

(4) การลงโทษทางเศรษฐกิจและการปรับเป็นเงิน (Economic sanction monetary penalties)

สำหรับมาตรการการปรับได้มีการนำมาใช้มากมายหลายประเทศ การปรับเป็นการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดขั้นพื้นฐาน สามารถนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพได้กับผู้กระทำผิดทุกชั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

โดยทั่วไปการปรับ อาจรวมถึงการให้ค่าเสียหายหรือค่าทดแทนได้ด้วย เงินสดหรือแรงงาน การกระทำใดๆ ตามกฎข้อบังคับของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษจากสังคมแล้ว การปรับมีความแตกต่างกันไปตามกาลเวลาและสถานที่ และพัฒนาไปตามปฏิริยาการลงโทษประเภทอื่น

เมื่อถูกบังคับให้ปรับศาลจะพิจารณาตามสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดและสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำผิด สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ และสุขภาพของผู้กระทำผิด ก่อนที่ศาลจะพิจารณาโทษปรับศาลจะพิจารณาถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำผิดเป็นลำดับแรก ซึ่งการชำระค่าปรับอาจจะชำระในทันทีทันใด มีระยะเวลาในการชำระค่าปรับ และตามเงื่อนไขการผ่อนชำระ⁽²⁰⁾

โดยปกติวิธีการนี้มักจะใช้ในกรณีความผิดเล็กน้อย เพื่อให้ผู้กระทำผิดเกิดความหลาบจำไม่กล้าที่จะกระทำผิดในลักษณะดังกล่าวซ้ำอีก ในบางกรณีการปรับนี้ ก็เป็นการลงโทษเพื่อทดแทนการจำคุกด้วย การใช้โทษปรับส่วนมากจะใช้ในกรณีกระทำผิดเล็กน้อยเกี่ยวกับการจรรยา การว่าจ้างแรงงาน ธุรกิจการเงิน เป็นต้น

(5) การริบทรัพย์สินหรือคำสั่งยึดทรัพย์สิน (Confiscation or an expropriation order)

การริบทรัพย์สินทางอาญา เป็นกระบวนการริบทรัพย์สินซึ่งกระทำต่อตัวบุคคล โดยเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดีอาญา เช่น ในคดียาเสพติดซึ่งเป็นคนดี อาญาประเภทหนึ่ง เมื่อยื่นคำฟ้องหากมีทรัพย์สินใดที่สมควรจะริบพนักงานอัยการก็ต้อง

⁽²⁰⁾ Ibid., UNAFEI. p.230.

ระบุไว้ในคำฟ้องด้วยเพื่อขอให้ศาลสั่ง เนื่องจากการริบทรัพย์สินทางอาญาเป็นการดำเนินคดีต่อตัวบุคคล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องยึดถือคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิดเป็นหลัก หากศาลวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำผิดจึงจะริบทรัพย์สินได้และการลงความเห็นจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้นจะต้องมีการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยแล้วด้วย ดังนั้นจึงไม่สามารถย้อนหลังไปใช้เพื่อริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผู้ต้องหา หรือผู้อื่นมีอยู่หรือได้มาก่อนวันที่กฎหมายใช้บังคับเนื่องจากขัดต่อมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

สำหรับทรัพย์สินที่จะยึดหรือริบได้ทางอาญาคงเหมือนกับทรัพย์สินที่ยึด หรือริบได้ทางแพ่งและนอกจากทรัพย์สินที่จับต้องสัมผัสได้ต่าง ๆ แล้วทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนก็อาจถูกริบได้ เช่น สิทธิเรียกร้องเนื่องจากการเป็นเจ้านี่ โดยผู้ค้ายาเสพติดทราบว่าเป็นทรัพย์สินธรรมดาที่อาจถูกริบได้โดยง่าย จึงเปลี่ยนสภาพของทรัพย์สินให้เป็นสิทธิเรียกร้องโดยให้ผู้อื่นกู้ยืมไปซึ่งก็ต้องถูกริบเช่นกัน

การริบทรัพย์สิน หมายถึงการทำให้ขาดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยมิต้องใช้ค่าตอบแทน ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาห้ามการริบทรัพย์สินทั้งหมด โดยมีภูมิหลังว่าผู้ปกครองซึ่งมีอำนาจในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำผิด จึงได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินเอาไว้ โดยจะริบเฉพาะทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายเท่านั้น และศาลมีภาระในการวินิจฉัย การพิสูจน์กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งการริบทรัพย์สินทั้งทางแพ่ง (Civil Forfeiture) และการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) จะต้องไม่ขัดกับหลักรัฐธรรมนูญดังกล่าว⁽²¹⁾

(6) การจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือคำสั่งชดใช้ความเสียหาย (Restitution to the victim or a compensation orders)

การชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือคำสั่งให้จ่ายค่าชดเชยนี้ แตกต่างจากการปรับในประเด็นที่ว่า การให้ชดใช้ค่าเสียหายผู้กระทำผิดจะต้องเป็นผู้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลผู้ถูกระบุชำนั้นโดยตรง ซึ่งในทางปฏิบัติมักจะใช้บังคับใน

⁽²¹⁾ Law Application to Criminal Forfeiture Proceeding. แปลและเรียบเรียง โดย นายสุรพล ไตรเวทย์.

กรณีความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางแพ่งด้วย วิธีการนี้ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมได้ ขณะเดียวกันในทางปฏิบัติกฎหมายของไทยในปัจจุบันยังมีได้มีบทบัญญัติถึงการจ่ายค่าชดเชยหรือค่าทดแทนสำหรับเหยื่ออาชญากรรมแต่อย่างใด

แต่ต่างประเทศให้ความสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมมากขึ้น โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินการอย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการให้ความคุ้มครองเป็นสำคัญ นับแต่ ค.ศ. 1982 ซึ่งได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปกป้องเหยื่อและพยาน ต่อมา ค.ศ. 1990 ทุกมลรัฐได้ออกพระราชบัญญัติสำหรับคุ้มครองต่อสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมมากขึ้น⁽²²⁾

(7) การรอกการลงโทษหรือการรอกการกำหนดโทษ (Suspended or deferred sentence)

มาตรการการรอกการลงโทษหรือการรอกการกำหนดโทษเป็นวิธีการหักเหผู้กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม โดยศาลใช้ดุลพินิจในการรอกการลงโทษผู้กระทำผิดในคดีบางประเภทเมื่อเห็นว่า การลงโทษจำคุกจะมีผลเสียต่อตัวผู้กระทำผิดหรือต่อสังคม และจะปล่อยผู้กระทำผิดไปโดยมีเงื่อนไขให้ปฏิบัติ โดยพิจารณาถึงความรุนแรงของการกระทำผิด ความประพฤติของผู้กระทำผิด ความสำนึกผิด อายุ ประวัติอาชญากรรม การชดใช้ค่าเสียหาย การประกอบอาชีพ และปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม ผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างรอบคอบระมัดระวัง การรอกการลงโทษเป็นมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดซึ่งให้โอกาสในการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชน

⁽²²⁾ สุมนทิพย์ ใจเหล็ก. "สิทธิของเหยื่ออาชญากรรม : แนวทางในการให้ความคุ้มครองโดยการบังคับใช้กฎหมาย." จุลสารทัศนวิทยา. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ตุลาคม 2543. หน้า 16.

(8) การคุมประพฤติและการสอดส่องภายใต้การควบคุมของศาล (Probation and judicial supervision)

วิธีการนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดที่ว่าผู้กระทำผิดบางคนสามารถแก้ไขฟื้นฟูได้โดยไม่ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ เช่น ผู้กระทำผิดด้วยความพลั้งพลาดที่กระทำผิดเพราะความจำเป็น หรือกระทำผิดเพราะความบกพร่องของบุคลิกภาพ ฯลฯ การคุมประพฤติจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอาญา โดยให้ผู้นั้นใช้ชีวิตอยู่ในสังคม ประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว โดยอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติเพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก และภายใต้การให้คำปรึกษาแนะนำและกระบวนการแก้ไขเพื่อให้สามารถแก้ไขตนเองได้ โดยใช้วิธีการทางสังคมจิตวิทยา เช่น วิธีการสังคมสงเคราะห์ การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การใช้กลุ่มบำบัด การฝึกอบรม ฯลฯ วิธีการนี้นอกจากจะได้ผลดีในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดบางจำพวกแล้ว ยังช่วยให้รัฐสามารถประหยัดงบประมาณในการเลี้ยงดูผู้ต้องขังอีกด้วย⁽²³⁾

(9) คำสั่งให้ทำงานบริการสังคม (A community service order)

มีผู้ให้คำนิยามไว้หลายประการ อาทิเช่น การทำงานบริการสังคมหรือบริการสาธารณประโยชน์ (Community Service Orders) หมายถึง การที่ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานที่เป็นการให้บริการแก่สังคม ชุมชน หรือองค์การสาธารณกุศล โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือค่าจ้างภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขการคุมประพฤติอย่างหนึ่ง⁽²⁴⁾

⁽²³⁾ Klans, Jon P. Handbook on Probation. "Guidelines for Probation Practitioners and managers." International Training Workshop on Probation, by UN Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI) Valletta, Malta, July 2-5, 1997.

⁽²⁴⁾ Administration Office of The United States Courts, Division of Probation, "Community Service" A Guide for Sentencing and Implementation. Washington D.C. : Publication 108, 1988. p.1.

การทำงานบริการสังคม (Community Service Orders) หมายถึง มาตรการการลงโทษผู้กระทำผิดแนวใหม่รูปแบบหนึ่ง ซึ่งศาลนำมาใช้กับผู้กระทำผิดโดยกำหนดเงื่อนไขให้ทำงานบริการสังคมแทนวิธีการจำคุก⁽²⁵⁾

การทำงานบริการสังคม (Community Service by Offerders) คือ รูปแบบการใช้แรงงานของผู้กระทำผิดที่มีความมุ่งหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงผลเสียของการจำคุกระยะสั้น โดยการจัดให้ผู้กระทำผิดซึ่งมีกำหนดโทษน้อย ทำงานสาธารณประโยชน์ทดแทน การถูกลงโทษจำคุก หรือทำงานชดเชยการกระทำผิดของตนเองที่ได้ล่วงละเมิดต่อสังคมนอกเหนือจากเงื่อนไขการรายงานตัวตามปกติ เพื่อเป็นมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม และจิตใจของผู้ถูกคุมความประพฤติ โดยสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งยังเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อผู้ถูกคุมความประพฤติให้ประชาชนและสังคมยอมรับว่าเขารู้สำนึกในการกระทำผิด และยังสามารถทำประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ การทำงานบริการสังคมเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาพื้นฐานของมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด⁽²⁶⁾

ดังนั้น จึงอาจสรุปความหมายของคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือการทำงานบริการสังคม หมายถึง การที่ผู้กระทำผิดยินยอมทำงานที่เป็นการให้บริการแก่สังคม ชุมชน หรือองค์กรการสาธารณกุศล โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือค่าจ้างภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร

(10) การส่งตัวไปรับการรักษา (Referral to an attendance centre)

เป็นวิธีที่ใช้กับผู้กระทำผิดอาญาที่กระทำผิดอันเนื่องมาจากปัญหาสุขภาพกายและภาวะแห่งจิต ศาลอาจมีคำพิพากษาให้ส่งตัวผู้กระทำผิดไปรับการรักษา โดยกำหนดระยะเวลาหรือจนกว่าผู้นั้นจะมีภาวะปกติ เช่น การบำบัดรักษาผู้ติดยา

⁽²⁵⁾ Warren Young. Community Service Orders. London : Macmillian & Co., Ltd., 1979. p.9.

⁽²⁶⁾ ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑ์วิทยา. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2523. หน้า 495.

เสพติด ซึ่งมีขั้นตอนอยู่ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการก่อนรักษา (Pre-addiction) เพื่อให้ผู้รับการบำบัดเตรียมใจให้พร้อม ขั้นตอนพิษยา (detoxification) เป็นการบำบัดรักษาอาการติดยาทางกายโดยใช้วิธีการทางการแพทย์เข้าช่วย ขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ (rehabilitation) เป็นการบำบัดรักษาอาการทางใจโดยใช้วิธีการจิตวิทยาและสังคมสงเคราะห์เข้าช่วย และขั้นติดตามหลังการรักษา (follow-up)

สิ่งที่สำคัญประเด็นหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้การปฏิบัติตามวิธีการนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือสังคมจะต้องมีความพร้อม มีหน่วยงานหรือศูนย์บำบัดรักษาทั้งทางกายและจิตรองรับอย่างเพียงพอและเหมาะสม

(11) การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย (House Arrest)

ถือเป็นบทลงโทษในชุมชนอย่างหนึ่งที่นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ ในสหรัฐอเมริกา เริ่มใช้เป็นครั้งแรกที่เมือง Kenton รัฐเคนตักกี ใช้กับผู้ป่วยหรือผู้มีความบกพร่องทางจิตหรือผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ติดสุรา ซึ่งเป็นโทษที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรง ที่นิยมใช้กันอยู่มี 2 แบบคือ แบบสำหรับใช้ในขั้นก่อนส่งตัวไปจำคุกหรือขังในเรือนจำ (Front-Door Program) และแบบสำหรับใช้ในขั้นต่อจากการลงโทษจำคุกและได้รับการพักการลงโทษ (Back-Door Program)

การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยเป็นบทลงโทษที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุด ระยะเวลาของการลงโทษอาจสั้นเพียงไม่กี่ชั่วโมง จนถึงนานเป็นเวลานานหลายปี อาจนำมาใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ใช้แทนการลงโทษจำคุกโดยศาลเป็นผู้ออกคำสั่ง ใช้เป็นกลไกการปล่อยตัวจากเรือนจำอย่างมีเงื่อนไขภายใต้การคุมประพฤติของฝ่ายบริหาร หรือใช้เป็นบทลงโทษระดับกลาง (Intermediate Punishment) ก็ได้โดยจะมีหรือไม่มีบทลงโทษอย่างอื่นร่วมด้วยก็ได้ การลงโทษเช่นนี้สามารถควบคุมผู้กระทำผิดไว้ในสถานที่ควบคุม (site) ที่เรียกว่า "Home" หรืออาจกักขังไว้ในบ้านจริง ๆ ช่วงระยะเวลาหนึ่งในตอนเย็นและค่ำ และในวันสุดสัปดาห์ ตลอดจนการให้ทำงานหรือฝึกอาชีพเป็นระยะเวลาที่แน่นอนเฉพาะในวันทำการ (week-days) ก็ได้

การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นต่อการป้องกันผลกระทบอันเนื่องมาจากสภาพผู้ต้องขังล้นเรือนจำพร้อม ๆ กับการให้โอกาสแก้ไขฟื้นฟู โดยการฝึกอบรมและพัฒนาตัวเองในชุมชน โดยเฉพาะผู้กระทำผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์สินที่มีราคาเล็กน้อยจะถูกสั่งให้ทำงานในเวลากลางวัน และให้อยู่ในเคสสถานหรือ

สถานที่ที่ถูกกำหนดให้อยู่ในเวลากลางคืน โดยวิธีการนี้ผู้กระทำผิดดังกล่าวจะไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพผิดกฎหมายตามที่ตนถนัดได้⁽²⁷⁾

(12) วิธีการอื่น ๆ ที่เป็นการแก้ไขโดยไม่ใช้เรือนจำ (Any other mode of non-institutional treatment)

การส่งตัวผู้กระทำผิดไปยังศูนย์ควบคุมตัว (Attendance Centre) ซึ่งมีลักษณะคล้ายศูนย์เยาวชนแต่แตกต่างกันที่ผู้กระทำผิดจะถูกกำหนดให้มาร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ตามที่กำหนด โดยมีจุดมุ่งหมายก็เพื่ออบรมบ่มนิสัยเด็กที่มีความประพฤติเกเร เนื่องจากมีเวลาว่างมากโดยการตัดเวลาว่างให้น้อยลง และอบรมให้เคารพกฎหมายและทรัพย์สินของผู้อื่น ในระหว่างที่อยู่ในศูนย์ควบคุมตัวดังกล่าวผู้กระทำผิดจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการรักษาความสะอาด ความประพฤติ และการทำงานที่ได้รับ วัตถุประสงค์หลักของการอบรมและฝึกวิชาชีพที่ศูนย์ฯ ก็เพื่อให้ผู้กระทำผิดใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์และแนะนำให้ทราบถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่ตนจะใช้วิชาที่เรียนมาได้ภายหลังการปลดปล่อย

(13) การผสมผสานวิธีการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

การควบคุมและสอดส่องแบบเข้ม (intensive probation supervision) เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากกฎหมายของรัฐส่วนใหญ่ให้ควบคุมและสอดส่องในคดีอุกฉกรรจ์ได้ ประกอบกับสภาวะการณ์ที่เกิดความแออัดในเรือนจำจึงมีการพัฒนาระบบควบคุมและสอดส่องแบบเข้มขึ้นโดยใช้วิธีการติดต่อกับผู้ถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดเป็นกลยุทธ์หนึ่ง ในปี ค.ศ. 1990 รัฐ 50 รัฐ ในสหรัฐอเมริกาต่างเริ่มดำเนินการดังกล่าวเรียกว่า intensive supervision (ISP)⁽²⁸⁾

ลักษณะของผู้กระทำผิดที่ควรใช้ intensive probation supervision (Texas) ผู้กระทำผิดที่จะเข้าสู่โปรแกรมดังกล่าวจะต้องเข้าข่ายข้อหนึ่งข้อใดดังนี้

⁽²⁷⁾ Norval Morris and Micheal Tonry. "Between prison and probation." Taward a comprehensive punishment system. pp. 212-214.

⁽²⁸⁾ จรัล บุรณพันธ์ศิริ "การคุมประพฤติกับความมั่นคงของชาติ" กรมคุมประพฤติ. กระทรวงยุติธรรม, 2543. หน้า 43.

1. เคยต้องโทษมาแล้ว 1 ครั้งหรือมากกว่า
2. เคยผ่านการตัดสินมาแล้ว 1 ครั้งหรือมากกว่า
3. เป็นผู้ว่างงานเรื้อรัง
4. ติดสุราหรือยาเสพติด
5. มีปัญหาทางจิต
6. ความรุนแรงของความผิดที่กระทำในปัจจุบัน

การฝึกแบบค่ายทหาร (Boot Camp) ในสหรัฐอเมริกา ข้อมูลปี ค.ศ. 1995 มีอยู่ประมาณ 45 โครงการ ดำเนินโดยรัฐบาลกลาง 2 โครงการและโดยรัฐต่าง ๆ อีก 43 โครงการ

แนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังของ Boot Camp คือ การข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) และการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) โดยเชื่อว่า การจะให้คนไม่กล้ากระทำผิด จะต้องทำให้การจำคุกนั้นลำบากน่ากลัว ในขณะที่เดียวกันเพื่อให้ผู้ถูกจำคุกเคยชินกับคุกจนเป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคม การจำคุกจึงต้องไม่นาน ดังนั้น Boot Camp จึงเป็นเสมือนสถานที่ข่มขู่ในขณะที่ชุมชนเป็นสถานที่บำบัดฟื้นฟู บางที่จะเรียก Boot Camp อีกอย่างหนึ่งว่า "Shock Incarceration" คือ ทำให้ตกใจแต่ไม่ชงนาน หรือ "หนักแต่ไม่นาน"

เดิมวิธีการนี้ใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในสถานพินิจหรือโรงเรียนดัดสันดาน แต่ต่อมาได้นำมาใช้กับผู้กระทำผิดยาเสพติด

Boot Camp ลักษณะจะคล้าย "เรือนจำ" หรือ "ค่ายทหาร" คือ มีการควบคุมอย่างเข้มงวด ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด การฝึกหนัก ทำงานหนัก แต่มีการฝึกวิชาชีพ การศึกษา ตลอดถึงการเตรียมการก่อนปล่อย เช่นกัน

ผู้กระทำผิดที่ถูกส่งเข้า Boot Camp ส่วนใหญ่จะเป็นผู้กระทำผิดครั้งแรก โทษน้อย จะถูกคุมขังไว้เพียง 3-6 เดือน ต่อจากนั้นจะปล่อยออกไปคุมประพฤติ ระหว่างถูกคุมประพฤติจะมีเงื่อนไขให้ปฏิบัติมีการตรวจปัสสาวะหรือการตรวจสอบการใช้

สารเสพติด การติดตามดูแลให้การช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ ติดต่อหน่วยงานให้ทำ
หา สถานที่ศึกษาต่อให้ จัดหาที่พักชั่วคราวให้ เป็นต้น⁽²⁹⁾

Shock Probation คือ เทคนิคหนึ่งเกี่ยวกับการลงโทษ เป็นวิธีหนึ่งใน
คำพิพากษาแบบแยกส่วน (Split Sentence) ที่กำหนดให้จำเลยเข้ารับโทษในเรือนจำเป็น
ระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะปล่อยเข้าสู่ระบบการควบคุมและสอดส่องด้วยเจตนาจะให้จำเลย
เฝ้าระวังหลีกเลี่ยงที่จะกระทำผิดอีกและเพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

รัฐที่นำร่องคือ Ohio ซึ่งร่างเป็นกฎหมายในปี ค.ศ. 1965 ใช้กับผู้
กระทำผิดคดีอุกฉกรรจ์โดยให้อยู่ภายในเรือนจำ 30-42 วัน ก่อนปล่อยเข้าสู่ระบบการ
ควบคุมและสอดส่องปกติ (หรือต้องจำคุกก่อนเป็นเวลา 6 เดือนสำหรับการพักโทษ)
หลายรัฐได้นำไปดำเนินการ ใน Ohio จำเลยที่จะได้รับบริการด้วยวิธีนี้จะต้องยื่นคำร้อง
ขอต่อศาล⁽³⁰⁾

ในรัฐ New Jersey จำเลยในคดีอุกฉกรรจ์ที่ไม่มีอาการก่อความรุนแรง
เท่านั้นที่เหมาะสมต่อวิธีการนี้ และแต่ละขณะของโปรแกรมนี้จะรองรับได้ไม่เกิน 500 คน
โดยจะต้องอยู่ในเรือนจำก่อนเป็นเวลา 4 เดือน มีความประพฤติดีมีการเตรียมแผนการ
เพื่อการปล่อยสู่ระบบคุมประพฤติซึ่งประกอบด้วยโปรแกรมรองรับตามที่มีความจำเป็น
และจะต้องมีผู้คอยให้การอุปการะขณะออกมาสู่ระบบด้วย และระยะ 6 เดือนแรกของการ
การควบคุมและสอดส่องจะใช้วิธีการควบคุมและสอดส่องแบบเข้ม

บ้านกึ่งวิถี (half way house) บ้านกึ่งวิถีเกิดขึ้นครั้งแรก เมื่อปี ค.ศ.
1871 ที่แมสซาชูเซตส์ จุดมุ่งหมายให้เป็นที่พักพิงชั่วคราวสำหรับนักโทษที่ใกล้จะได้รับ
การปลดโทษ เพื่อการปรับสภาพให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมอันจะเป็นการป้องกันการ
การกระทำผิดซ้ำขึ้นใหม่

⁽²⁹⁾ ญัฐศิษย์ ทวีสุข. "วิธีการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด 3 รูปแบบ." วารสาร
ราชทัณฑ์. ปีที่ 46 ฉบับที่ 3. 2541. หน้า 33.

⁽³⁰⁾ จรัล บุรณพันธุ์ศรี. เรื่องเดียวกัน. หน้า 44.

แม้ในเบื้องต้นจุดมุ่งหมายของบ้านกึ่งวิถี จะมุ่งประโยชน์แก่ระบบการพิทักษ์ แต่ในปัจจุบันเริ่มมีวัตถุประสงค์เปลี่ยนแปลงไป เช่นมีบ้านกึ่งวิถีที่ให้บริการแก่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็ก แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติมากขึ้นโดย half way จะแบ่งเป็น half way in กับ half way out ลักษณะของ half way in จะมีลักษณะสภาพแวดล้อมที่คล้ายเรือนจำส่วน half way out มีลักษณะโครงสร้างลดสภาพของเรือนจำลง ในบ้านกึ่งวิถีหลายแห่งนอกจากให้บริการเพื่อเตรียมการเข้าสู่สังคมให้กับผู้กระทำผิดก่อนปล่อยตัวสู่สังคมแล้วยังให้บริการที่เรียกว่า “residential alternative” แทนการลงโทษจำคุกหรือการปล่อย ที่เรียกว่า “outright release” สำหรับผู้ที่ถูกกล่าวหาที่กำลังรอการพิจารณา หรือที่กำลังรอการพิพากษาของศาล

บ้านกึ่งวิถีเกิดขึ้นหลายรูปแบบดำเนินการโดยทั้งภาครัฐ และเอกชน เปิดบริการตั้งแต่ที่พักตู้เสื้อผ้า การช่วยเหลือในการทำงาน บางแห่งอาจให้บริการครบถ้วน รวมทั้งการแก้ไขฟื้นฟูด้วย พวกที่จัดบริการเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูด้วยนี้อาจรวมถึงการแก้ไขหลายวิธี เช่น การใช้อิทธิพลกลุ่มเพื่อการแก้ไข การบำบัดทางจิตการใช้ reality therapy (การใช้หลักการให้เผชิญกับความจริง) หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บ้านกึ่งวิดียังเป็นประโยชน์ต่อผู้ถูกคุมความประพฤติ หรือผู้ถูกพิทักษ์ที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขเพื่อการควบคุมและสอดส่อง แต่ไม่ถึงขนาดรุนแรงที่จะต้องรับโทษจำคุก

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่ามาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตามข้อกำหนดโตเกียว (The Tokyo Rules) ทั้ง 13 มาตรการดังกล่าวข้างต้น มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดโดยการจำคุก เนื่องจากการจำคุกได้ก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ เช่น ผู้กระทำผิดที่เคยต้องโทษจำคุกไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ สังคมไม่มั่นใจที่จะให้ความไว้วางใจแก่อาชญากรได้ และนักโทษล้นคุก อย่างไรก็ตาม การปล่อยให้ผู้กระทำผิดอยู่นอกที่คุมขัง ก็อาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่นได้ เช่น การกลั่นแกล้งผู้เสียหาย การทำร้ายพยาน และอาจกระทำความผิดซ้ำอีกเนื่องจากความเข้าใจผิดว่าจะไม่ต้องถูกจำคุก ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคม ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม ผู้กระทำผิด เหยื่อและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งจากการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดทำประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นวิธีการที่จะช่วยสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบให้ผู้กระทำผิดได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี ฉะนั้นผู้มีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีหน้าที่นำหลักการนี้มาปฏิบัติจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมด้วย

เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นพ้องด้วยกับความคิดของ นัทธิตจิตสว่าง ที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดโดยสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการประหยัดเศรษฐกิจ การหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในหลาย ๆ ประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง พิจารณาในแง่งบประมาณของรัฐ มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำ เนื่องจากมาตรการดังกล่าวจะช่วยประหยัดเงินงบประมาณในการก่อสร้างเรือนจำ งบประมาณในการดำเนินงานเรือนจำ เงินเดือนข้าราชการ เจ้าหน้าที่รวมตลอดถึงค่าอาหารผู้ต้องขัง

ประการที่สอง พิจารณาในแง่ตัวผู้กระทำผิดและครอบครัว การที่ผู้กระทำผิดต้องถูกจำคุกนั้นจะทำให้ผู้กระทำผิดหมดโอกาสทำมาหากินในช่วงที่ถูกคุมขังอยู่ ทำให้ผู้กระทำผิดขาดรายได้และถ้าผู้กระทำผิดเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวด้วยแล้วครอบครัวของผู้กระทำผิดก็จะขาดรายได้และเดือดร้อนตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันครอบครัวของผู้กระทำผิดจะต้องเดินทางมาเยี่ยมเยียน ส่งอาหาร และของฝากต่าง ๆ ให้กับผู้กระทำผิดระหว่างอยู่ในเรือนจำซึ่งเป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจนับเป็นจำนวนไม่น้อย

2. เป็นการลดผลกระทบของระบบเรือนจำต่อผู้ต้องขัง โทษจำคุกจะส่งผลกระทบต่อในทางลบต่อผู้ถูกจองจำ ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการกลับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกภายหลังการปลดปล่อย ผลกระทบในทางลบของโทษจำคุกนั้นอาจพิจารณาได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง โทษจำคุกจะก่อให้เกิดรอยมลทิน (stigma) ในตัวผู้ต้องขัง กล่าวคือ ผู้ที่เคยถูกจำคุกมาแล้วนั้นจะถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นคนชั่วร้าย ไม่มีใครอยากจะคบหาสมาคมด้วย การกลับเข้าทำงานหรือศึกษาต่อจะกระทำได้อย่างขึ้นสังคมโดยทั่วไปจะตั้งข้อรังเกียจ

ประการที่สอง สภาพและความเป็นอยู่ภายในเรือนจำ จะส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ถูกคุมขัง โดยเฉพาะผู้ที่ถูกคุมขังในเรือนจำเป็นครั้งแรกจะได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจเป็นอย่างมาก อาจทำให้ทัศนคติ นิสัย และ

พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางลบได้ และหากจะต้องถูกคุมขังอยู่เป็นระยะเวลาานาน ๆ ก็จะทำให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของเรือนจำ (Prisonization) ทำให้เกิดความเคยชินต่อกฎต่อตารางและไม่เกรงกลัวอีกต่อไป

ประการที่สาม คุณหรือเรือนจำ เป็นที่รวมของผู้กระทำผิดในประเภทต่าง ๆ หลายประเภทและโดยสภาพของเรือนจำแล้วผู้กระทำผิดเหล่านี้จะต้องอยู่ร่วมกันและคบหาสมาคมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น โอกาสที่จะมีการถ่ายทอดเทคนิคในการประกอบอาชญากรรมตลอดจนนิสัยและทัศนคติต่อการกระทำผิดในระหว่างผู้ต้องขังก็อาจจะมีขึ้นได้ จึงทำให้ผู้ต้องขังที่ไม่ได้มีสันดานเป็นผู้ร้ายก็อาจจะได้รับการถ่ายทอดทัศนคติค่านิยม ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตต่าง ๆ จากผู้ต้องขังที่มีความชัดเจนแล้วได้ ซึ่งก็จะเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขผู้กระทำผิดประเภทที่ได้กระทำผิดโดยพลั้งพลาดหรือไม่มีสันดานเป็นผู้ร้าย⁽³¹⁾

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่ามาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติทั้งสิ้น 13 มาตรการนั้น ในหลายประเทศได้นำมาตรการต่าง ๆ มาใช้กับผู้ต้องโทษตามแนวความคิดพื้นฐานจากหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาแนวใหม่ ซึ่งไม่เห็นประโยชน์ของการลงโทษด้วยวิธีจำคุกผู้กระทำผิดระยะสั้น แต่หากใช้ทางเลือกอื่นแทนการจำคุก (Alternatives to Imprisonment) โดยนำมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาใช้แทน (Non-custodial Measures) ซึ่งปัจจุบันหลายประเทศได้นำมาใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ที่ค่อนข้างประสบผลสำเร็จสามารถแก้ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ ซึ่งจะอธิบายถึงบางมาตรการที่ประเทศสหรัฐและประเทศญี่ปุ่นนำมาใช้ในบทต่อไป

⁽³¹⁾ นที จิตสง่าง. "แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ." วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 29. 2524. หน้า 16-18.

บทที่ 3

มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดในต่างประเทศ

ในบทนี้ผู้เขียนจะขออธิบายถึงวิธีการบางวิธีที่เป็นมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดที่ใช้อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากทั้งสองประเทศได้ประสบผลสำเร็จในการนำมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาใช้ได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบในบทต่อไป

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา ถือได้ว่าเป็นต้นแบบของการแก้ไขผู้กระทำผิดที่มีการคิดค้นและพัฒนารูปแบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

ปัจจุบันมีผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่และเป็นเด็ก หรือเยาวชนจำนวนมากที่ยังดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติที่ศาลกำหนดให้ผู้กระทำผิดเหล่านี้ต้องได้รับการควบคุมสอดส่องและการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน

การคุมความประพฤติเป็นมาตรการบังคับที่มีความคุ้มค่าใช้จ่าย (cost-effective sanction) ที่ศาลนิยมใช้กันมากทั้งนี้เพื่อการควบคุมทางสังคมและความปลอดภัยต่อสาธารณชน การคุมความประพฤติอาจใช้เป็นมาตรการบังคับเพียงอย่างเดียวหรือหากมีความจำเป็น และเพื่อความเหมาะสมก็สามารถนำไปใช้ควบคู่กับมาตรการลงโทษอื่น ๆ เช่น การปรับ การชดเชยค่าเสียหาย การทำงานบริการสังคม การดูแลไว้ในบ้าน หรือการกักขังก็ได้

มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมตัวที่ใช้อยู่ในสหรัฐอเมริกามีอยู่หลายรูปแบบ จะขอยกตัวอย่างบางวิธีการที่ใช้อยู่ในขณะนี้ ได้แก่

1.1 โทษปรับ (Fine)

นักอาชญาวิทยาในสหรัฐอเมริกาท่างก็มีความเห็นพ้องต้องกันว่าการลงโทษปรับที่เหมาะสม ย่อมเป็นมาตรการเสริมสร้างความยุติธรรมทางสังคมแก่ผู้กระทำ

ผิด ซึ่งจะส่งผลดีต่อการแก้ไขอาชญากรรมอย่างยิ่ง⁽¹⁾ กฎหมายอาญา (Model Penal Code) ซึ่งบัญญัติโดย The American Law Institute ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษปรับไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1) การลงโทษปรับที่เหมาะสม จำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อม และพฤติการณ์ของอาชญากรรม ตลอดจนประวัติและลักษณะนิสัยของจำเลย ประกอบด้วย เพื่อบ่งชี้ว่า การลงโทษปรับมีประสิทธิผลเพียงพอต่อการป้องกันภัยทางสังคมได้เพียงใด

2) การลงโทษปรับนอกเหนือไปจากการลงโทษจำคุก หรือการคุมประพฤติ เป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยงเว้นเสียแต่ว่า ในกรณีซึ่งผู้กระทำผิดมุ่งแสวงหาประโยชน์ทางการเงิน จากการประกอบอาชญากรรมนั้น หรือในกรณีซึ่งศาลมุ่งประสงค์ จะใช้มาตรการดังกล่าวเพื่อปราบปรามหรือยับยั้งอาชญากรรมและแก้ไขผู้กระทำผิดโดยตรง

3) การลงโทษปรับจะต้องคำนึงถึง ความสามารถในการชำระค่าปรับของจำเลยและโทษปรับนั้นจะต้องไม่เป็นการปิดกั้นจำเลยจากการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย

4) การกำหนดจำนวนเงินค่าปรับ และวิธีการชำระค่าปรับ ศาลจะต้องคำนึงถึงฐานะ และความเป็นอยู่ของจำเลยด้วย⁽²⁾

นอกจากนั้น คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยมาตรฐานและเป้าหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1973 (National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals 1973) ก็ได้เสนอแนะทางปฏิบัติว่าด้วยการใช้โทษปรับ ไว้ดังนี้

1. การลงโทษปรับที่มีประสิทธิผลต่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมจะต้องคำนึงถึงประเภทแห่งการกระทำผิด และหลักปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล

⁽¹⁾ ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑ์วิทยา. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2523. หน้า 37.

⁽²⁾ Model Penal Code.; Section 7.02 ดู Franklin E.Zamring, The Criminal Justice System, Little, Brown and Company Boston and Toronto, 1980. p.771.

2. การลงโทษปรับเพื่อเป้าหมายแฝงในการหารายได้ให้แก่รัฐ เป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยงเป็นอย่างยิ่ง

3. การลงโทษปรับ พึงพิจารณาถึงโอกาสและความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะชำระค่าปรับได้ในลักษณะไม่เป็นภาระเกินขีดความสามารถที่จะชำระค่าปรับนั้น ทั้งการกำหนดอัตราค่าปรับควรคำนึงถึงภาวะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรในการกำหนดอัตราค่าปรับที่เหมาะสมด้วย

4. ควรจะได้มีบทบัญญัติให้ศาลผ่อนผันการชำระค่าปรับเป็นงวด ๆ และกำหนดบทลงโทษจำคุกแก่ผู้จงใจหลีกเลี่ยงการชำระค่าปรับในทุกกรณี

5. การลงโทษปรับแก่นิติบุคคลที่เหมาะสม จำเป็นต้องพิจารณาถึงภาวะการซื้อ ขาย กำไร หรือ รายได้ประจำปี ของนิติบุคคล ประกอบการพิจารณาในการกำหนดชำระค่าปรับ⁽³⁾

จะเห็นได้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็มีแนวความคิดในการกำหนดให้มีการผ่อนชำระค่าปรับได้อีกด้วย และนักกฎหมายในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ก็สนับสนุนความเห็นให้มีการผ่อนชำระค่าปรับ เพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุก ในบางรัฐก็ได้มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร กำหนดให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวด ๆ ได้ เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย⁽⁴⁾ (The Penal Code of The State of California Section 1205) เป็นต้น

การกำหนดโทษปรับในสหรัฐอเมริกา โดยทั่วไปจะกำหนดไว้ในความผิดตามกฎหมายเฉพาะ แต่ก็ได้มีการกำหนดความผิดกลาง ๆ ไว้ด้วยในปี 1984 เพื่อปรับโทษระดับต่ำที่ไม่เหมาะสมของกฎหมายต่าง ๆ และในกรณีที่เกิดการได้ประโยชน์จากการกระทำผิด (gain) หรือก่อความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้อื่น (loss) ก็จะถูกปรับเป็นจำนวน 2 เท่าของจำนวนที่ได้ประโยชน์ หรือเสียประโยชน์นั้น สุดแต่จำนวนใดจะสูงกว่ากัน การกำหนดโทษปรับในทางกฎหมายระยะหลังจะรุนแรงขึ้น เช่น ในความผิดข้อ

⁽³⁾ ประเสริฐ เมฆมณี. เรื่องเดียวกัน. หน้า 37-38.

⁽⁴⁾ ".....When the defendant is convicted of a misdemeanor, the judgement may provide for payment of the fine in installment with imprisonment in the event of default."

โทษในการจัดหาพัสดุ จะมีโทษปรับ 5,000 – 10,000 เหรียญ หรือ 3 เท่าของความเสียหาย หรือในความผิดฐานข้อโทษในการขายหุ้นจะปรับเป็น 3 เท่าของมูลค่าประโยชน์ที่ได้รับ หรือความเสียหายที่ก่อขึ้น หรือในความผิดฐานหลอกลวง และได้เครดิตไปจากสถาบันการเงิน เดิมในปี 1984 ปรับไม่เกิน 10,000 เหรียญหรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี แต่ 4 ปี ต่อมาแก้ไขเป็นปรับไม่เกิน 1,000,000 เหรียญหรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี แต่ผลโดยทั่วไปขณะนี้ยังปรากฏว่าการเพิ่มโทษปรับสูงขึ้นได้ผลในทางปราบปรามดีขึ้น เช่น คดีการผูกขาดมีการเพิ่มโทษปรับนิติบุคคลจากเดิม 1,000,000 เหรียญ เป็น 10,000,000 เหรียญ ผลกลับเป็นที่พอใจ⁽⁵⁾ การปรับนิติบุคคลสูงเกินไปอาจเป็นผลร้ายแก่พนักงานบริษัท ผู้ถือหุ้น และลูกค้าที่บริสุทธิ์ของนิติบุคคล เนื่องจากนิติบุคคลนั้นฐานะทางการเงินย่ำแย่จนต้องล้มเลิกกิจการและไม่ส่งผลให้พนักงานแต่ละคนประพฤติดันดีขึ้นในอันที่จะคอยดูแลมิให้เกิดการกระทำผิดอีก⁽⁶⁾

1.2 การปล่อยชั่วคราว

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับแนวความคิดเรื่องการปล่อยชั่วคราวมาจากประเทศอังกฤษ การประกันตัวในระยะแรกให้ถือความสัมพันธ์ระหว่างนายประกันกับผู้ถูกกล่าวหาเป็นสิ่งสำคัญ นายประกันจะต้องรับผิดชอบแทนผู้ถูกกล่าวหา หากผู้ถูกกล่าวหาไม่มาปรากฏตัวในวันพิจารณาคดี ดังนั้นนายประกันจึงมีอำนาจควบคุมผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างเต็มที่

ในปี ค.ศ. 1776 ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ให้นายประกันต้องรับผิดชอบแทนผู้ถูกกล่าวหาเป็นการให้คำรับรองว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมาปรากฏตัวในวันพิจารณา หากผิดสัญญาที่จะถูกริบเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น

⁽⁵⁾ Judy L. Whally. "Crime and Punishment Criminal Antitrust Enforcement in the 1990s" 59 Antitrust Law Journal 158-160 (1990).

⁽⁶⁾ Recharl Gruner. "To Let the Punishment Fit the Organization : Sentencing Corporate Offenders Though Corporate Probation." 16 American Journal of Criminal.

ตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่ 8 (The Eight Amendment) ได้บัญญัติเกี่ยวกับการประกันตัวไว้เพียงว่า “จะเรียกจำนวนเงินประกันสูงเกินไปไม่ได้” (Excessive bail shall not be require, nor excessive fines imposed, nor cruel and unusual punishments inflicted) สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติจากบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้เป็นอย่างมากก็คือ ไม่ได้บัญญัติให้สิทธิในการประกันตัวไว้เป็นการชัดแจ้ง⁽⁷⁾

นอกจากรัฐธรรมนูญ ฉบับแก้ไข ครั้งที่ 8 แล้ว สภาองเกรสยังกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกันตัวไว้ใน The Judiciary Act 1789 ว่า “ให้มีการประกันผู้ต้องหาในกรณีที่มีการจับกุมคดีอาญาทุกคดี เว้นแต่คดีนั้นจะมีโทษถึงขั้นประหารชีวิต...”⁽⁸⁾ จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างแจ่มชัดว่าบุคคลใดที่ถูกจับกุมในคดีความผิดที่มีโทษไม่ถึงขั้นประหารชีวิตจะได้รับอนุญาตให้ประกันตัว การให้สิทธิประกันตัวก่อนที่จะมีการตัดสินว่าบุคคลนั้นกระทำผิดย่อมเปิดโอกาสให้มีการเตรียมเพื่อต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และยังช่วยป้องกันมิให้มีการลงโทษก่อนที่ศาลจะตัดสินว่ามีความผิด

จากหลักกฎหมายข้างต้นทำให้เกิดหลักการต่างๆ ที่เป็นรากฐานของทฤษฎีว่าด้วยการประกันตัวในปัจจุบัน ดังนี้

ประการแรก ในการพิจารณาเบื้องต้นมุ่งแต่เพียงว่าผู้ถูกกล่าวหาจะต้องมาปรากฏตัวในวันพิจารณาคดี โดยมีสัญญาประกันตัวซึ่งกำหนดความรับผิดชอบหรือกำหนดวงเงินประกันไว้ และจะถูกริบหากผิดสัญญาประกันตัว การพิจารณาวงเงินประกันนั้นต้องอยู่บนมาตรฐานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ให้ผู้ถูกกล่าวหามาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี “สิทธิที่จะได้รับการประกันตัวก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีของศาลนั้นจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ว่า จำเลยต้องให้คำรับรองจนเป็นที่พอใจว่าจะมาศาลในวันนัดพิจารณาและจะยินยอมรับโทษ ถ้าหากจากการพิจารณาของศาลเห็นว่าจำเลยกระทำผิดจริง ในการประกันตัวจำเลยจะต้องมีนายประกันซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นผู้รับผิดชอบเป็นผู้ให้คำสาบาน ส่วนวิธีการในปัจจุบันจะต้องมีสัญญาประกันคือ การวางเงินจำนวนหนึ่งซึ่ง

⁽⁷⁾ กมลทิพย์ คติการ. “การให้ประกันตัวในระหว่างการสอบสวนและการพิจารณาคดีในทัศนคติของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2523. หน้า 52.

⁽⁸⁾ ดู 18 U.S.C.A. Section 3146. และ Fed R.Crime . p.46.

จะต้องถูกริบหากผิดสัญญาประกันตัว ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าจำเลยจะมาศาลในวันนัดพิจารณา การกำหนดวงเงินประกันสำหรับจำเลยคนใดต้องขึ้นอยู่กับมาตรฐานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในประการแรกนี้ คือ จำเลยจะมาศาลในวันนัดพิจารณาคดี”

ประการที่สอง การที่จำเลยบางคนมีแนวโน้มที่จะหลบหนี ก็อาจได้รับการประกันตัวเช่นกันเพราะถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการประกันตัว “การอนุญาตให้ประกันตัวมักจะมีการเสี่ยงที่ว่าจำเลยอาจจะหลบหนี เป็นการเสี่ยงภัยตามที่คาดคิดไว้ ซึ่งการจะผดุงให้เกิดความยุติธรรมได้ก็จำเป็นที่จะต้องมีการเสี่ยงบ้าง” อย่างไรก็ตาม สภาคองเกรสคาดคิดเรื่องนี้ไว้เพราะได้กำหนดวิธีการที่จะจัดการเกี่ยวกับการหลบหนีไว้

ประการที่สาม จำนวนเงินประกันต้องไม่สูงเกินไป โดยยึดหลักการกำหนดวงเงินประกันเพื่อจะลดความเสี่ยงภัยจากการที่ผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนี หรือเพียงเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถปรากฏตัวในการพิจารณาคดี “ในการอนุญาตให้ประกันตัว ผู้พิพากษามีหน้าที่ลดการเสี่ยงภัยจากการที่จำเลยจะหลบหนี โดยกำหนดจำนวนเงินประกันให้เหมาะสมเพียงเพื่อให้จำเลยมาศาลได้ รวมทั้งผลที่จะเกิดตามมาแต่ก็จะกำหนดจำนวนเงินประกันให้สูงเกินไปไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญ ฉบับแก้ไขครั้งที่ 8 ได้บัญญัติไว้ว่าจะกำหนดจำนวนเงินประกันให้สูงเกินไปไม่ได้”⁽⁹⁾

ต่อมาในปี ค.ศ. 1984 สหรัฐอเมริกาได้ตราพระราชบัญญัติควบคุมอาชญากรรม (The Comprehensive Crime Control Act of 1984) และ The Bail Reform Act of 1984 ซึ่ง The Bail Reform Act of 1984⁽¹⁰⁾ นี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ The Comprehensive Crime Control Act of 1984 และได้ประกาศใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 1984 ความสำคัญแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็คือ การปล่อยชั่วคราวนั้นเจ้าพนักงานและศาลจะคำนึงถึงอันตรายที่จะเกิดต่อชุมชนมากกว่าประเภทของความผิด กล่าวคือความผิดที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิตนั้นก็อาจถูกปล่อยชั่วคราวได้ หากปล่อยไปแล้ว

⁽⁹⁾ ธง สีผึ้งธรรม. “ความเป็นมาและทฤษฎีว่าด้วยการประกันตัวในประเทศอังกฤษและอเมริกา.” อัยการ. ปีที่ 2. 20 สิงหาคม 2522. หน้า 78-79.

⁽¹⁰⁾ Stephen A. Saltzburg. American Criminal Procedure. Second edition. Virginia : West Publishing, 1987. p.154.

เขาจะไม่เป็นอันตรายต่อชุมชน แต่ต่อมาก็มมีการเปลี่ยนแปลงโดยอาจพิจารณาให้ปล่อยชั่วคราวได้ ในกรณีที่ปล่อยไปแล้วอาจเป็นอันตรายต่อชุมชน แต่การที่จะปล่อยชั่วคราวนั้นเจ้าพนักงานจะต้องกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติไว้สูงมากจนกระทั่งทำให้จำเลยไม่สามารถก่ออันตรายต่อสังคมได้

ก) การปล่อยชั่วคราวก่อนการพิจารณา

เมื่อตำรวจจับกุมผู้ต้องหาได้ ตำรวจจะสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาได้และถ้าจากการสอบสวนของตำรวจ พบว่าผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้อง ตำรวจก็สามารถปล่อยตัวผู้ต้องหาไปได้และกระบวนการทางอาญาก็ยุติลง แต่ถ้าจากการสอบสวนตำรวจเชื่อว่าควรจะดำเนินคดีต่อไป ตำรวจจะต้องพาผู้ต้องหาไปพบกับผู้พิพากษา (Magistrate) ภายในเวลาอันรวดเร็ว กระบวนการเช่นนี้เรียกว่า "initial appearance" ศาลก็จะสั่งให้ควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ หรือให้ประกันตัวออกไป การควบคุมตัวจะเกิดขึ้นหากศาลเห็นว่ามีความจำเป็นต้องควบคุมตัว กล่าวคือ ผู้ต้องหาจะไปกระทำผิดอีก หรือผู้ต้องหาจะทำตัวเป็นอันตรายหรือเกรงว่าจะหลบหนีไป⁽¹¹⁾ และเมื่อผู้พิพากษา Magistrate มีคำสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาแล้วหากผู้ต้องหาเห็นว่า คำสั่งที่ให้ควบคุมตัวของผู้พิพากษาไปยัง District Court ได้ และเมื่อ District Court มีคำสั่งอย่างไรแล้วหากผู้ต้องหาไม่พอใจก็ยังสามารถคัดค้านคำสั่งของ District Court ไปยังศาลอุทธรณ์ได้อีกด้วย⁽¹²⁾

ถ้าผู้พิพากษา Magistrate เห็นว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงและผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดนั้น ผู้พิพากษาก็จะยื่นคำให้การต่อศาล District Court และในกรณีนี้จำเลยก็อาจร้องขอประกันตัวออกไปได้ ในการพิจารณาคำร้องขอประกันตัว นอกจาก District Court จะพิจารณาถึงเหตุจำเป็นในการควบคุมตัวดังกล่าวข้างต้นแล้ว District Court จะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ประกอบด้วย⁽¹³⁾ กล่าวคือ

⁽¹¹⁾ Lloyd L.Weinerb. Danial of Justice. New York : A Division of Macmillan, 1979. p.51.

⁽¹²⁾ Sally Baumler. "Appellate Review under The Bail Reform Act." University of Illinois Law Review. 2 (1992), p.503.

⁽¹³⁾ อรรถวรรณ ไทยวานิช. "การปล่อยชั่วคราว." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539. หน้า 29-31.

1. ถ้าโทษที่ถูกฟ้องร้องนั้นเป็นคดีที่มีความผิดถึงขั้นประหารชีวิต กฎหมายบัญญัติว่าห้ามมีการอนุญาตให้ประกันตัว แต่ก็ยังเป็นดุลพินิจของศาลที่จะอนุญาตให้มีการประกันตัวได้

2. ถ้าโทษที่จำเลยถูกฟ้องร้องเป็นคดีเล็กน้อย จะได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวไปชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกันไปก่อนการพิจารณาได้เสมอ

3. ถ้าโทษที่จำเลยถูกฟ้องร้องเป็นโทษหนัก จะได้รับการอนุญาตปล่อยชั่วคราวหรือไม่นั้นเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษา โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังนี้

- 3.1 ความหนักเบาแห่งความผิดที่ฟ้องร้อง
- 3.2 น้ำหนักพยานหลักฐานในคดี
- 3.3 ฐานะการเงินและการทำงานของจำเลย
- 3.4 ชีวิตประวัติ และชีวิตครอบครัวของจำเลย
- 3.5 บ้านที่การหนีประกันของจำเลย (ถ้ามี)
- 3.6 บ้านที่ประวัติอาชญากรรมของจำเลย (ถ้ามี)
- 3.7 ความเป็นผู้มีคุณธรรมของจำเลย

ถ้าหาก District Court ไม่อนุญาตให้จำเลยได้รับการประกันตัวไป จำเลยก็สามารถอุทธรณ์คำสั่งของ District Court ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ ในการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จะพิจารณาดุลพินิจของศาลล่าง 3 ประการ ได้แก่ ค้นหาข้อเท็จจริงที่อาจพิจารณาอย่างผิดพลาด สรุปหลักกฎหมายซึ่งเป็นความเห็นของศาลล่าง และพิจารณาดุลพินิจของศาลระหว่างการพิจารณาว่าเป็นดุลพินิจที่ผิดพลาดหรือไม่

ข) การปล่อยชั่วคราวหลังการพิจารณา

ในกรณีที่ District Court ได้มีคำพิพากษาคัดสินคดีของจำเลยแล้ว และจำเลยได้อุทธรณ์คำพิพากษาของ District Court ไปยังศาลอุทธรณ์ จำเลยก็ยังสามารถร้องขอประกันตัวต่อศาลอุทธรณ์ได้ โดยศาลอุทธรณ์จะพิจารณาในกรณีถ้าอนุญาตให้ประกันตัวไปแล้วจะเลยจะหลบหนี หรือจะทำตัวเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือชุมชนหรือไม่ และการอุทธรณ์คดีของจำเลยนั้นจะต้องปรากฏว่าไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประวิงคดี และเป็นการยกข้อกฎหมายสำคัญขึ้นอุทธรณ์

ถ้าศาลอุทธรณ์พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว เห็นว่าจำเลยควรได้รับการปล่อยชั่วคราวไป ศาลอุทธรณ์ก็จะมีคำสั่งอนุญาตให้ประกันตัวไปได้

ถ้าศาลอุทธรณ์ไม่อนุญาตให้ประกันตัว จำเลยก็อาจอ้างหลัก Habeas Corpus เพื่อให้ได้รับการประกันตัวได้⁽¹⁴⁾

กล่าวโดยสรุป สิทธิในการขอให้ปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวมีอยู่ตลอดเวลาที่ถูกควบคุม ไม่ว่าจะเป็นชั้นก่อนฟ้อง ชั้นพิจารณาคดีและระหว่างควบคุม ขณะอุทธรณ์คำพิพากษาของศาล นอกจากนั้นผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งศาลที่พิพากษาเกี่ยวกับการประกันด้วย

1.3 การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย (House Arrest)

การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย หมายถึงการใช้ที่อยู่อาศัยของบุคคลเพื่อควบคุมผู้กระทำผิด โดยที่อยู่อาศัยต้องมีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวหรือถาวรของผู้กระทำผิดและต้องเป็นอาณาบริเวณที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างแท้จริง การควบคุมประเภทนี้อาจทำได้โดยการจำกัดบริเวณผู้กระทำผิดไว้ในที่อยู่อาศัยห้ามออกนอกบริเวณที่จำกัด ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง หรือบางเวลา เช่น เฉพาะยามค่ำคืน ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่น่าเอาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย โดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็กจะถูกติดไว้กับตัวของผู้กระทำผิดตลอดเวลาโดยทำเป็นเข็มขัดหรือกุญแจ (electronic bracelet or anklet) ติดไว้กับข้อมือหรือข้อเท้า อุปกรณ์ส่วนนี้จะทำงานสัมพันธ์กับตัวรับสัญญาณ (transmitter) ซึ่งติดตั้งไว้ในที่อยู่อาศัยผู้กระทำผิดจะออกห่างจากรัศมีของตัวรับสัญญาณได้ไม่เกินที่กำหนด เช่น 100-150 ฟุต หากผู้กระทำผิดฝ่าฝืนตัวรับสัญญาณจะส่งสัญญาณไปยังสำนักงานควบคุมการส่งสัญญาณนั้นมี 2 ระบบคือ ส่งสัญญาณผ่านสายโทรศัพท์จากที่อยู่อาศัยของผู้กระทำผิดกับทางสำนักงานควบคุมส่งสัญญาณมาตรวจสอบที่ตัวรับสัญญาณเป็นระยะ ๆ คล้ายคลื่นวิทยุ จากนั้นเจ้าหน้าที่จะทำการสอบสวนหากพบว่าผู้กระทำผิดออกจากบริเวณที่อยู่อาศัยโดยตั้งใจก็นำตัวเข้ารับโทษในเรือนจำและอาจถูกเพิ่มโทษในความผิดฐานหลบหนีการคุมขัง

⁽¹⁴⁾สุพร วัฒนวงศ์วรรณ. "การคุ้มครองเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529. หน้า 22.

การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย เริ่มทดลองใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็ก และเยาวชนในปี ค.ศ. 1971 จนถึงปี ค.ศ. 1983 รัฐฟลอริดา ได้บัญญัติกฎหมายใช้มาตรการดังกล่าวกับผู้กระทำผิดที่เป็นทั้งเด็กและผู้ใหญ่

ในปี ค.ศ. 1987 มีรัฐต่าง ๆ ใช้มาตรการนี้ถึง 30 รัฐ โดยมีโปรแกรมที่ใช้กันอยู่ประมาณ 8 โปรแกรม⁽¹⁵⁾ โดยหลักกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณามีดังนี้

Kentucky Revised Statute⁽¹⁶⁾ (1986)⁽¹⁷⁾

มาตรา 532 : 220⁽¹⁸⁾ เงื่อนไขของการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยรวมถึง
สิ่งต่อไปนี้

- (1) ผู้กระทำผิดจะถูกควบคุมไว้ในที่อยู่อาศัยของเขาตลอดเวลา ยกเว้นเมื่อ
  - (a) กำลังทำงานรวมทั้งขณะที่เดินทางไปกลับระหว่างที่ทำงานกับบ้าน
  - (b) กำลังหางานทำ
  - (c) อยู่ภายใต้การรักษาพยาบาลของแพทย์ จิตแพทย์ หรืออยู่ระหว่างการให้การดูแลและคำปรึกษา
  - (d) อยู่ระหว่างการศึกษานในสถาบันหรือโปรแกรม
  - (e) ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา
  - (f) อยู่ในขณะทำงานเพื่อเป็นการบริการสังคม

⁽¹⁵⁾ธาริต เฟิงดิษฐ์. "การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์." อัยการนิเทศ. เล่มที่ 59 ฉบับที่ 1. 2540. หน้า 77-79.

⁽¹⁶⁾เบญจะ เฟิงดิษฐ์. "การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

⁽¹⁷⁾บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมโดย The Correctional Reform Act of 1986 (July 15).

⁽¹⁸⁾ดูภาคผนวก ค.

(2) การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ (1) ข้างต้นจะต้องมีความผิดฐานหลบหนีการควบคุม (KRS 520 : 030 , escape)

(3) ผู้กระทำผิดจะต้องปฏิบัติตามตารางเวลาที่ได้จัดทำขึ้นกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานควบคุมว่าเวลาใดจะอยู่บ้าน เวลาใดไม่อยู่ตามข้อยกเว้นในข้อ (1) รวมทั้งสถานที่ที่จะไปหรืออยู่นอกบ้าน

(4) ผู้กระทำผิดจะต้องไม่กระทำผิดใด ๆ ขึ้นอีกระหว่างที่ถูกควบคุม

(5) ผู้กระทำผิดจะย้ายสถานที่อยู่อาศัย หรือเปลี่ยนแปลงตารางเวลาไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากสำนักงานควบคุมก่อน

(6) ผู้กระทำผิดจะต้องติดเครื่องควบคุมไว้กับตัวตลอดเวลา รวมทั้งต้องติดตั้งอุปกรณ์อีกส่วนหนึ่งกับโทรศัพท์ หรือเครื่องส่งสัญญาณอื่นในบ้านด้วย

(7) อาจกำหนดเงื่อนไขอื่น ๆ ที่สมควร โดยศาลหรือสำนักงานควบคุมได้ รวมถึง

(a) การชดใช้ค่าเสียหาย

(b) ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ

(c) เงื่อนไขอื่น ๆ

(8) จะต้องมีหนังสือยินยอมที่ได้รับการรับรองอย่างถูกต้องของผู้ใหญ่ที่จะอยู่ร่วมกับผู้กระทำผิดในบ้านในช่วงระยะเวลาของการคุมขัง ซึ่งศาลจะได้เก็บเอกสารนี้ไว้ จะเห็นได้ว่าในส่วนของเงื่อนไขต่าง ๆ นี้ ที่สำคัญคือช่วงระยะเวลาของการควบคุมขอบเขตที่จะได้รับอนุญาตไม่ควบคุมมีจำกัด เช่น การทำงาน การเข้ารับการรักษา การศึกษาและการทำงานเพื่อบริการสังคม ซึ่งย่อมแตกต่างกันในแต่ละราย การฝ่าฝืนเงื่อนไขจะมีความผิดขึ้นใหม่อีก คือ ความผิดฐานหลบหนี ส่วนการติดตั้งอุปกรณ์เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ นั้นถือเป็นเงื่อนไขที่ผู้กระทำผิดยินยอมพร้อมใจ มิใช่ถูกบังคับ

ในส่วนของข้อบัญญัติที่ (7) นั้นเป็นเงื่อนไขเฉพาะรายที่ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย เช่นในความผิดฐานไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตรหรือคู่สมรส รวมทั้งการเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ home incarceration⁽¹⁹⁾ ด้วย แสดงว่าบางรายก็

⁽¹⁹⁾ ในบทบัญญัติฉบับนี้จะใช้ คำว่า home incarceration แทน house arrest

เป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย บางรายก็ไม่ต้องจ่าย จึงถือเป็นลักษณะยืดหยุ่นต่อการใช้มาตรการ
ประการสำคัญของเงื่อนไขในมาตรานี้ก็คือ ผู้ที่อยู่ร่วมกับผู้กระทำผิดในบ้านจะต้องมี
หนังสือยินยอมต่อการใช้มาตรการนี้ ซึ่งแสดงถึงความระมัดระวังที่รัฐจะไม่ไปกระทบ
กระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคล แม้จะไม่ใช่ตัวผู้กระทำผิดแต่เป็นคนที่อยู่รวมด้วยก็ตาม

มาตรา 532 : 240 ความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดในเรื่องค่าใช้จ่ายส่วนตัว
ผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบต่อเรื่องค่าใช้จ่ายส่วนตัวเกี่ยวกับอาหาร ที่อยู่
อาศัย เสื้อผ้า และยารักษาโรคด้วยตัวเอง แต่ยังคงมีสิทธิได้รับสวัสดิการความช่วยเหลือ
จากรัฐเช่นเดียวกับผู้กระทำผิดที่ได้รับการพักการลงโทษหรือได้รับการรอกการลงโทษโดย
คุมประพฤติ

มาตรการการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
ที่ใช้อยู่ในสหรัฐอเมริกาซึ่งถือว่าเป็นวิธีการค่อนข้างใหม่ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้
ให้ความเห็นแตกต่างกันไว้มากมาย ซึ่งพอจะสรุปได้เป็นสองแนวความเห็น คือ แนวที่
หนึ่ง ฝ่ายที่มีความเห็นด้วยกับวิธีการนี้ กล่าวว่า วิธีการนี้จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดูแล
นักโทษ ช่วยลดปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ซึ่งสามารถจะนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทาง
อาญาได้ในหลาย ๆ ขั้นตอน เนื่องจากความไม่ยุ่งยากในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
เพราะสามารถจัดโปรแกรมให้มีความเหมาะสมและตรงกับผู้กระทำผิดรายนั้น ๆ ตรงตาม
เจตนารมณ์ของบทบัญญัติว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติที่ต้องการ
หลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดโดยใช้ปัจจัยทางสังคมมาแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำผิดถูก
จำกัดเสรีภาพมากมายเท่าโทษจำคุก ในขณะที่แนวคิดที่สอง คือ ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับ
การนำวิธีการนี้มาใช้ เนื่องจากมีความเห็นว่าวิธีการนี้เป็นการกระทบกระเทือนสิทธิความ
เป็นส่วนตัว เมื่อรัฐเข้าไปตรวจสอบในบ้านซึ่งเกิดผลเสียต่อบุคคลที่อยู่รวมด้วยกับผู้
กระทำผิดโดยเฉพาะเด็ก ๆ จะรู้สึกว่าการกระทำผิดเป็นเรื่องปกติ และที่สำคัญผู้กระทำ
ผิดเกิดความอับอายที่ต้องติดเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ไว้ที่ข้อเท้าตลอดเวลา⁽²⁰⁾

⁽²⁰⁾เบญจะ เพ็งดิษฐ์. เรื่องเดียวกัน. หน้า 46-47.

2. ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นไม่ประสบกับปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำเหมือนประเทศอื่นในเอเชียและประเทศทางตะวันตกบางประเทศ เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้

1. อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นมีจำนวนน้อยมาก
2. เป็นผลจากการนำมาตรการเล็งโทษจำคุกมาใช้ในระบบกระบวนการยุติธรรม

ยุติธรรม

การใช้มาตรการหลักเล็งการควบคุมตัวผู้กระทำผิดในประเทศญี่ปุ่น มีการรอกการลงโทษ/การรอกการกำหนดโทษ การลงโทษปรับ การว่ากล่าวตักเตือน (Verbal Sanction) การปล่อยโดยมีเงื่อนไข (Conditional Discharge) การชดใช้ หรือการชดเชยความเสียหาย (Restitution or Compensation Order) การทำงานชุมชน (Community Work Program) และการคุมความประพฤติ

การรอกการลงโทษ และการรอกการกำหนดโทษ (Suspended and Deferred Sentence) ในศาลแขวง (District Courts) ของประเทศญี่ปุ่น จำเลยส่วนใหญ่จะถูกพิพากษาจำคุกโดยได้รับการรอกการลงโทษจำคุกไว้ หมายความว่าโทษจำคุกจะไม่เกิดขึ้นถ้าผู้กระทำผิดไม่ทำผิดอีก วิธีการนี้มีใช้กันทั่วโลกรวมทั้งในประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย ซึ่งแต่ละประเทศจะมีมาตรฐานและวิธีการในการรอกการลงโทษแตกต่างกัน

ในประเทศญี่ปุ่น จะพิจารณาถึงความรุนแรงของการกระทำผิด ความประพฤติของผู้กระทำผิด ความสำนึกผิด อายุ ประวัติอาชญากรรม การชดใช้ค่าเสียหาย การประกอบอาชีพ และปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ในขณะที่เดียวกันก็คำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม ผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างรอบคอบระมัดระวัง⁽²¹⁾

⁽²¹⁾ โคอิชิ โอซาวา. "ทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก" เอกสารการสัมมนาเรื่อง การประสานความร่วมมือในการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชนยุค 2000. วันที่ 21-22 กุมภาพันธ์ 2543. โดยกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2543. หน้า 11.

2.1 โทษปรับ

โทษปรับเป็นรูปแบบของการลงโทษในทางเศรษฐกิจ ที่มีใช้อยู่ทั่วไปซึ่งสะดวกทั้งในการบริหาร จัดการ และเป็นภาระให้ผู้กระทำผิดได้ชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสังคม โทษปรับตอบสนองต่อเป้าหมายของการลงโทษหลายประการ คือ การทดแทน การยับยั้งและการแก้ไข ถ้าผู้กระทำผิดจ่ายค่าปรับ เขาก็จะได้รับ อิสรภาพ แต่ถ้าไม่จ่ายก็ต้องรับโทษจำคุก ในความผิดบางกรณีอาจมีการใช้โทษจำคุกควบคู่ไปกับโทษปรับ การพิพากษาลงโทษทั้ง 2 ประการ ช่วยให้เกิดผลในการปราบและยับยั้งการกระทำผิด โดยการทำให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับผลกำไรในรูปของเงินที่ได้จากการกระทำผิด โทษปรับเป็นทางเลือกหนึ่งแทนการลงโทษจำคุกที่ใช้กับการกระทำผิดบางประเภท เช่น การขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บ เพราะการปรับมีผลกระทบบทที่เพียงพอต่อผู้กระทำผิด เมื่อผู้กระทำผิดมิได้มีแนวโน้มในการกระทำผิดมาก่อน ในการกำหนดค่าปรับ ศาลจะพิจารณาด้วยว่าผู้กระทำผิดสามารถจ่ายค่าปรับนี้ได้ และควรจะให้เวลาพอสำหรับการจ่ายค่าปรับหรือให้จ่ายค่าปรับเป็นงวด

วิธีการหนึ่งที่จะใช้การลงโทษปรับให้เป็นประโยชน์ คือ การนำโทษปรับมาใช้กับมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดวิธีอื่น เช่น การคุมประพฤติ หรือการทำงานบริการสังคม ในสถานการณ์ที่ผู้กระทำผิดไม่สามารถจ่ายค่าปรับได้ เนื่องจากความยากจน หรือจากปัจจัยอื่นที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ถ้าชุมชนมีงานที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดเขาก็จะสามารถแสดงความรับผิดชอบต่อการจ่ายค่าปรับได้ และจะเกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยส่วนรวม และทำให้ผู้กระทำผิดสามารถเข้ากับสังคมได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งสามารถช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้ สำหรับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจควรเพิ่มค่าปรับให้เท่ากับระดับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด ซึ่งสิ่งนี้จะเสริมวัตถุประสงค์ในการยับยั้ง/ปรามการกระทำผิดต่อไป นอกจากนั้นกฎหมายควรอนุญาตให้ฝ่ายผู้เสียหายมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากโทษปรับ เพื่อเป็นการชดใช้ความสูญเสียของเหยื่ออาชญากรรมและสนับสนุนให้เหยื่ออาชญากรรมมีส่วนร่วมในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเต็มที่⁽²²⁾

⁽²²⁾ โคอิชิ โอซาวา. เรื่องเดียวกัน. หน้า 11.

2.2 การปล่อยชั่วคราว

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของญี่ปุ่นได้บัญญัติรับรองเอาไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น (Japanese Bill of Rights) มาตรา 31 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจะไม่ถูกจำกัดสิทธิในชีวิตและเสรีภาพ....” (No person shall be deprived of life or liberty....) ซึ่งมาตรา 31 นี้เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน จึงถือว่ารัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นฉบับนี้ให้ความสำคัญและเป็นหลักประกันแก่สิทธิขั้นมูลฐานแก่ประชาชนมาก⁽²³⁾

ส่วนในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 1⁽²⁴⁾ นั้น โดยหลักแล้วมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาคดีอาญาเป็นไปเพื่อความยุติธรรมและรวดเร็ว พร้อมกันนี้ก็ยังคงไว้ซึ่งความสงบสุขของสังคมและรักษาไว้ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลแต่ละคนได้ด้วย

ก) การควบคุมตัวก่อนฟ้องคดี

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น หลังจากมีการจับกุมผู้ต้องหาได้แล้ว ถ้าตำรวจเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวเขาไว้ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ถ้ากรณีตำรวจเห็นว่าจะต้องควบคุมตัวเขาไว้ก็สามารถควบคุมตัวไว้ได้ แต่ไม่เกิน 48 ชั่วโมง และถ้าต้องการระยะเวลาควบคุมตัวที่นานกว่านี้จะต้องร้องขอศาลภายใน 24 ชั่วโมง เพื่อให้ศาลขยายระยะเวลาควบคุมตัวแต่ระยะเวลาการควบคุมทั้งหมดก็จะไม่เกิน 72 ชั่วโมง⁽²⁵⁾ แต่หากผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวเห็นว่าถูกควบคุมตัวนานเกินควร (Unduly prolonged detention) ตัวผู้ถูกควบคุมเอง ทนาย ญาติ ก็อาจร้องขอต่อศาลให้ศาลมีคำสั่งยกเลิก

⁽²³⁾ กุลพล พลวัน. “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศญี่ปุ่น.” วารสาร อัยการ 5 (ตุลาคม 2525), หน้า 38.

⁽²⁴⁾ “The purpose of this Code is to clarify the true facts in criminal cases and to apply and effectuate criminal laws fairly and speedily, while at the same time maintaining the public welfare and securing fundamental human right to each Citizen.”

⁽²⁵⁾ Shigemitsu Dando. Japanese Criminal Procedure. Trans by B.J.George. third edited. Minnesota : West publishing, 1988. p.315.

การควบคุมตัวนั้นเสียก็ได้ หรือมิฉะนั้นก็อาจร้องขอประกันตัว ในการร้องขอให้ควบคุม ศาลจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ในการควบคุมตัวในกรณีที่ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา และเขาเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน หรือมีหลักฐานยืนยันว่าเขาจะทำลายพยานหลักฐาน หรือเขาได้หลบหนีไป หรือมีเหตุผลน่าเชื่อว่าเขาจะหลบหนี ซึ่งผู้ที่มีอำนาจจะสั่งให้ควบคุมตัวได้ คือ ศาลเท่านั้น และถ้าผู้ต้องหาถูกสั่งให้ควบคุมตัวแล้ว หมายความ สามมีหรือภริยา หรือญาติ หรือผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องจะร้องขอศาลเพื่อขอทราบเหตุผลที่ศาลสั่งควบคุมตัวผู้ต้องหาได้⁽²⁶⁾

ข) การควบคุมตัวหลังฟ้องคดี

หลักซึ่งคุ้มครองจำเลยหรือผู้ต้องหาในกรณีที่ถูกคุมขังนานเกินควร ได้แก่ หลักการร้องขอประกันตัว กล่าวคือ เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุม ผู้ต้องหาที่มาร้องขออนุญาตให้ประกันตัว หรืออีกหลักหนึ่งซึ่งกฎหมายกำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวไว้ ถ้าพ้นกำหนดนี้เจ้าพนักงานหรือศาลจะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไป ซึ่งเดิมในสมัยก่อนสงครามประเทศญี่ปุ่นจะใช้หลักที่สอง แต่ในปัจจุบันนี้ประเทศญี่ปุ่นได้ผสมผสานทั้งสองหลักเข้าด้วยกัน กล่าวคือ

ระยะเวลาในการควบคุมตัวนับตั้งแต่วันที่อัยการฟ้องศาล กฎหมายกำหนดให้อัยการสามารถควบคุมตัวได้ 2 เดือน แต่ถ้าต้องการที่จะต้องใช้เวลามากกว่า 2 เดือนก็สามารถขอขยายระยะเวลาควบคุมออกไปได้อีก 1 เดือน ดังนั้นระยะเวลาควบคุมตัวหลังจากที่อัยการได้ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว มีระยะเวลาควบคุมตัวได้ไม่เกิน 3 เดือน การที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้ก็เพราะว่ากฎหมายต้องการให้การพิจารณาคดีทำไปโดยรวดเร็ว (Speedy Trial) เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิของจำเลย แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อยกเว้นบางประการที่ไม่นำการจำกัดระยะเวลาในการควบคุมตัวมาใช้ คือ

1. เมื่อศาลได้ตัดสินคดีให้จำเลยถูกกักขัง หรือลงโทษอย่างอื่นที่หนักกว่าโทษกักขัง
2. เมื่อเกิดกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้
  - 2.1 เมื่อจำเลยถูกฟ้องในความผิดที่มีโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือกักขังเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป

⁽²⁶⁾ อรรถรณ ไทยวานิช. เรื่องเดียวกัน. หน้า 38-41.

2.2 เมื่อจำเลยเป็นผู้กระทำผิดติดนิสัย และได้มากระทำผิดอีกในความผิดที่สามารถลงโทษจำคุกหรือกักขังเป็นเวลา 3 ปีขึ้นไป

2.3 เมื่อมีเหตุผลที่น่าเชื่อว่าจำเลยจะทำลายพยานหลักฐาน

2.4 เมื่อไม่ปรากฏชื่อหรือที่อยู่ของจำเลย

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น กฎหมายจะไม่นำการจำกัดระยะเวลาควบคุมตัวมาใช้ แต่จำเลยสามารถร้องขอประกันตัวได้⁽²⁷⁾

ค) การยกเลิกการควบคุมตัว

ในกรณีที่เหตุผลในการควบคุมตัวหรือความจำเป็นในการควบคุมตัวหมดไป ศาลอาจจะยกเลิกการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ โดยการร้องขอของพนักงานอัยการ ตัวจำเลยเอง ทนายความ หรือญาติ หรือในกรณีที่จำเลยได้รับอนุญาตให้ประกันตัวได้ การควบคุมตัวของจำเลยก็ต้องงดไว้ก่อน⁽²⁸⁾

นอกจากประเทศญี่ปุ่นจะให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ต้องถูกควบคุมโดยผิดกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตั้งที่กล่าวแล้ว ในทางปฏิบัติประเทศญี่ปุ่นยังมีหน่วยงานพิเศษ ซึ่งทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะอีกด้วยคือ "สำนักงานสิทธิเสรีภาพของประชาชนแห่งกระทรวงยุติธรรม" (Civil Liberties Bureau of the Ministry of Justice) และคณะกรรมการสิทธิเสรีภาพของประชาชน" (Civil Liberties Commissioners) โดยหน่วยงานนี้มีอำนาจสืบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ขอบเขตของการสืบสวนก็ไม่ถูกจำกัดโดยกฎหมายหรือข้อบังคับใด และถ้าจากการสืบสวนพบว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาด้วย ก็จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาฟ้องร้องต่อไป⁽²⁹⁾

จะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นได้นำมาตรการหลักเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิดมาประยุกต์ใช้ในลักษณะที่มีการบริหารงานและพัฒนาการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของประเทศ มาตรการต่าง ๆ และวิธีปฏิบัติอยู่ภายใต้

⁽²⁷⁾ เรื่องเดียวกัน. หน้า 41-42.

⁽²⁸⁾ Shigemitsu Dando. Op. Cit., footnote 15, p.264.

⁽²⁹⁾ กุลพล พลวัน. เรื่องเดียวกัน. หน้า 38.

กฎโตเกียวและสูงกว่ามาตรฐานขั้นต่ำโดยทั่วไป นอกจากนั้นความสำเร็จในการแก้ไข
ฟื้นฟูและการใช้มาตรการต่าง ๆ ต่อผู้กระทำผิดในประเทศญี่ปุ่น ยังมีส่วนสนับสนุนให้
จำนวนผู้ต้องขังซึ่งมีจำนวนน้อยและลดน้อยลงตามลำดับอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ต่างก็เป็นประเทศที่นำ
มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งการมี
กฎหมายที่ใช้ในการดำเนินงาน การมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง แม้ว่ามาตรการนี้จะมี
ความแตกต่างกันบ้างในด้านรูปแบบการทำงาน ซึ่งเป็นทั้งคำสั่งศาลแทนการลงโทษจำ
คุก หรือเป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติหรือนำมาใช้ในขั้นตอนของการพักการลงโทษซึ่ง
ขึ้นอยู่กับระบบการทำงานของแต่ละประเทศ ความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบของ
มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดได้มีประเทศต่างๆ นำไปประยุกต์ใช้ รวมทั้ง
ประเทศไทยก็ได้มีการนำแนวความคิดของต่างประเทศมาใช้เช่นกัน

บทที่ 4

มาตรการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยมีการนำมาตรการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาใช้ในหลายขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ทั้งในส่วนก่อนพิจารณาคดี (Pre-trial Stage) และภายหลังพิจารณาคดี (Post-trial Stage) ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน ซึ่งบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2500 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการยกโทษจำคุก โทษปรับ การรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษผู้กระทำผิดไว้และให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติผู้กระทำผิดด้วย อีกทั้งเมื่อพุทธศักราช 2532 ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำผิดที่ศาลพิพากษาให้คุมความประพฤติไว้ทำงานบริการสังคม และเข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดให้โทษ และมีความพยายามที่จะนำวิธีการชะลอการฟ้องซึ่งอยู่ในขั้นตอนของอัยการมาใช้ โดยอาจนำมาใช้ควบคู่กับงานคุมประพฤติเช่นเดียวกับที่มีอยู่ในหลายประเทศ

มาตรการทางกฎหมายที่หลักเสี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิดที่ใช้มีอยู่หลายมาตรการ พอสรุปได้ตามประมวลกฎหมายอาญาที่ได้กำหนดมาตรการในการหลักเสี่ยงการลงโทษจำคุกไว้ 3 วิธี⁽¹⁾ คือ

1. ให้ศาลใช้ดุลพินิจยกโทษจำคุก ตามมาตรา 55 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียง 3 เดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียง 3 เดือน หรือน้อยกว่าและมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง หรือจะยกโทษจำคุกโดยให้ปรับแต่เพียงอย่างเดียวก็ได้”

⁽¹⁾สมบูรณ์ ประสพเนตร. “มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ.” เอกสารประกอบการสัมมนา. สถาบันกฎหมายอาญา. วันพฤหัสบดีที่ 27 มกราคม 2543. หน้า 19-22.

ตามมาตรา 55 นี้ มีข้อที่จะต้องพิจารณาอยู่ 2 ประการ คือ⁽²⁾

1) กรณีลงโทษจำคุกสถานเดียว ซึ่งมีกำหนดเวลาเพียง 3 เดือนหรือน้อยกว่า โทษจำคุกสถานเดียวมีกำหนดเวลาเพียง 3 เดือนหรือน้อยกว่านี้ หมายถึง โทษที่จะได้รับจริงๆ หลังจากที่ศาลได้เพิ่มหรือลดแล้ว สำหรับกรณีที่มีการเพิ่มหรือลด กฎหมายให้ศาลใช้ดุลพินิจลดโทษนี้น้อยลงไปได้อีก ซึ่งศาลจะใช้หรือไม่ใช้ก็ได้ แต่การลงโทษจำคุกในระยะสั้นซึ่งเราพยายามหลีกเลี่ยงกันอยู่ ฉะนั้นการที่จะลดโทษจำคุกให้น้อยลงไปอีกก็ขัดกับหลักดังกล่าวแล้ว แต่สมมติว่าศาลใช้ดุลพินิจลดโทษจำคุกดังกล่าว ศาลจะต้องลดลงไปเป็นโทษจำคุกดั้งเดิม จะไปใช้โทษอย่างอื่นไม่ได้

2) กรณีที่ลงโทษจำคุกและมีโทษปรับอยู่ด้วย ศาลจะใช้ดุลพินิจอย่างไรอย่างหนึ่งต่อไปนี้

ก. ลดโทษจำคุกให้น้อยลงแล้ว ลงทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ

ข. ยกโทษจำคุกเสียเลย ลงแต่โทษปรับเพียงอย่างเดียว สำหรับโทษปรับนั้นศาลจะไปลดหรือเพิ่มอย่างไรไม่ได้

สำหรับในข้อ ก. นั้น การลดโทษจำคุกให้น้อย แต่ยังมีโทษจำคุกอยู่ก็ขัดกับหลักดังกล่าวแล้วเช่นเดียวกัน ส่วนในข้อ ข. นั้นนับว่าตรงกับมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด

สรุปได้ว่า ศาลอาจใช้ดุลพินิจตามมาตรา 55 ได้ 3 กรณี คือ ก) ลดโทษจำคุกให้น้อยลงตามแต่จะเห็นสมควร ข) ลดโทษจำคุกให้น้อยลงและลงโทษปรับด้วย และ ค) ยกโทษจำคุก แต่ลงโทษปรับเพียงสถานเดียว

ถ้าหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า การใช้ดุลพินิจของศาลตามข้อ ก) และ ข) ยังเป็นการลงโทษจำคุกจำเลยอยู่ ส่วนข้อ ค) นับเป็นมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด

2. การเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษกักขังตามมาตรา 23 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ถ้าไม่ปรากฏ

⁽²⁾ประเสริฐ จันทรเวช. “วิธีหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกในระยะสั้น.” วารสารนิติศาสตร์. เล่ม 4 ตอน 1, มิถุนายน 2515 หน้า 126-149.

ว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกิน 3 เดือน แทนการลงโทษจำคุกก็ได้"

โทษกักขังนั้นเป็นโทษใหม่ที่ได้บัญญัติขึ้นในประมวลกฎหมายอาญา และเป็นโทษที่ชอนเร้นอยู่ไม่ค้อยแพร่หลายเท่าที่ควร เห็นได้จากกฎหมายอาญามาตรา 2 อันเป็นภาคความผิดและกำหนดโทษเอาไว้ไม่ได้ระบุโทษกักขังเอาไว้เลย เหมือนกฎหมายจะจงใจให้มีโทษกักขังไว้เพื่อจะรอการเปลี่ยนแปลงจากโทษอย่างอื่นมา เช่น เปลี่ยนจากโทษจำคุกมาเป็นโทษกักขังตามมาตรา 23 หรือสำหรับบังคับค่าปรับตามเงื่อนไขในมาตรา 30 สำหรับบังคับการริบทรัพย์ตามมาตรา 37 สำหรับบังคับให้ทำทัณฑ์บนหรือหาประกันตามมาตรา 46 เป็นต้น

การเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษกักขัง มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ต้องเป็นกรณีที่บุคคลกระทำความผิด และความผิดนั้นมีโทษจำคุก ส่วนโทษอื่นจะมีด้วยหรือไม่ไม่สำคัญ และในคดีนั้นศาลจะต้องลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ส่วนโทษอื่นศาลจะลงหรือไม่ไม่สำคัญ กรณีที่ศาลลงโทษจำคุกนั้นไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องกำหนดลงในคำพิพากษา เพียงแต่ศาลคิดจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือนก็เป็นการเพียงพอ

2) ไม่ปรากฏว่าบุคคลนั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือเคยรับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ การรับโทษหมายถึงได้รับโทษจำคุกจริง ๆ โดยคำพิพากษาถึงที่สุดและไม่มีการเปลี่ยนแปลงในภายหลังเช่นไม่ได้รับนิรโทษกรรม หรือกรณีกฎหมายออกใหม่ยกเลิกความผิดเก่า กรณีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกแต่จำเลยหลบหนีไม่ได้ตัวมาลงโทษ ถือว่าไม่เคยต้องโทษจำคุกหรือกรณีได้รับรอการลงโทษ รอกำหนดโทษก็ถือว่าไม่เคยต้องโทษจำคุกเช่นเดียวกัน แต่ถ้าได้รับโทษจำคุกมาเพียงบางส่วนก็ถือว่าเคยต้องโทษจำคุกมาแล้ว

กฎหมายมีเหตุผลอย่างไรที่ถือเอาโทษจำคุกเพราะกระทำโดยประมาท หรือลหุโทษมาเป็นข้อยกเว้น คงจะเป็นเพราะกระทำผิดโดยประมาท หรือลหุโทษนั้นถือว่าผู้นั้นไม่มีนิสัยเป็นผู้ร้ายจึงยังให้ออกาสเปลี่ยนโทษได้ แต่สำหรับผู้เคยถูกจำคุกในเรื่องอื่นแล้วไม่มีข้อยกเว้น อกัยกันไม่ได้ ให้ออกาสไม่ได้อีกแล้ว ไม่ต้องกลัวว่าเขาจะต้องเสียชื่อเสียงถูกตราหน้าว่าขี้คุกเพราะเคยเสียมาแล้ว

ไม่ปรากฏว่าได้เคยรับโทษจำคุกมาก่อนนั้น หมายความว่าไม่จำเป็นต้องแสดงหลักฐานในทางยืนยันว่าผู้นั้นไม่เคยรับโทษ เพียงแต่มีหลักฐานว่าไม่เคยต้องโทษก็พอ ถึงแม้ปรากฏว่า เคยได้รับโทษจำคุกมาแล้ว ถ้าไม่มีหลักฐานประจักษ์ว่าเป็นโทษโดยประมาทหรือลหุโทษ ซึ่งอาจจะเข้าช้อยกเว้นให้เปลี่ยนโทษได้ก็ถือเอาในทางเป็นประโยชน์แก่จำเลยคือเปลี่ยนโทษได้

หากพิจารณาตามนัยมาตรานี้แล้ว จะเห็นได้ว่ายังมีได้เป็นมาตรการหลัก เลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนจากโทษจำคุกมาเป็นโทษกักขังซึ่งมีลักษณะเบากว่า เนื่องจากสถานกักขังมีสภาพความมั่นคงแข็งแรงน้อยกว่าเรือนจำ แต่ตัวผู้กระทำผิดยังคงถูกกักขังอยู่ในที่คุมขัง มิได้รับการปลดปล่อยออกมาอยู่ร่วมกับชุมชนแต่อย่างใด

3) การรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษตามมาตรา 56 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกและในคดีนั้น ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้วเห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิด แต่รอกการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้”

เงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้กระทำผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียว หรือหลายข้อดังต่อไปนี้

(1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถามแนะนำช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพหรือจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคม หรือสาธารณประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงานและผู้กระทำผิดเห็นสมควร

(2) ให้ฝึกหัด หรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจลักษณะ

(3) ให้ละเว้นการคบค้าสมาคม หรือการประพฤติดังอื่นอาจนำไปสู่การกระทำผิดในทำนองเดียวกันอีก

(4) ให้ไปรับการบำบัดรักษา การติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(5) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกระทำหรือมีโอกาสกระทำผิดขึ้นอีก

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามความในวรรคก่อนนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอของผู้กระทำผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องแก่การคุมความประพฤติของผู้กระทำผิดได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดตามที่กล่าวในวรรคก่อนที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้”

การรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษเป็นอำนาจของศาล แต่การที่ศาลจะรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษได้นั้นก็ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคหนึ่ง คือ

1. ความผิดที่ผู้กระทำนั้นจะต้องเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก ดังนั้นการรอกการลงโทษหรือการรอกการกำหนดโทษจึงใช้ได้เฉพาะโทษจำคุกเท่านั้น จะนำไปใช้กับโทษอย่างอื่น เช่น โทษปรับไม่ได้ เพราะฉะนั้นความผิดฐานที่มีโทษปรับอย่างเดียว เช่น ความผิดฐานขโมยจากเหมืองแร่ในเขตประทานบัตรหนึ่งไปใช้ในอีกประทานบัตรหนึ่ง โดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่อาจรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษได้ แต่ถ้าเป็นโทษจำคุกแล้วไม่ว่าจะเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น ย่อมรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษได้

2. ความผิดนั้นศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หมายความว่าความผิดนั้นศาลได้คิดไว้แล้วว่าจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี แม้ความผิดที่จำเลยกระทำลงจะมีอัตราโทษขั้นสูงเกินกว่าสองปีก็ยังเข้าเกณฑ์ข้อนี้แต่ทั้งนี้ต้องเป็นกรณีที่ศาลลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปีได้ด้วย เช่น ถ้าศาลพิพากษาว่าจำเลยฆ่าคนตายโดยเจตนา ตามมาตรา 288 ซึ่งมีอัตราโทษขั้นต่ำจำคุกสิบห้าปี และไม่มีเหตุลดหย่อนโทษอย่างใด ย่อม

รอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษไม่ได้ในตัว การกำหนดโทษจำคุกไม่เกินสองปี หมายถึง กำหนดโทษขั้นสุดท้ายที่ศาลจะลง ซึ่งหากในคดีนั้นมีการลดโทษ ก็หมายถึง โทษขั้นสุดท้ายหลังจากที่ได้คิดลดให้แล้ว เมื่อศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปีแล้ว และจะลงโทษอย่างอื่น (โดยปกติ ได้แก่ โทษปรับ) ด้วย ก็ยังเข้าเกณฑ์ที่จะรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษได้ แต่ทั้งนี้ย่อมรอกให้ได้เฉพาะโทษจำคุกจะพิพากษารอกโทษอย่างอื่นให้ด้วยไม่ได้⁽³⁾ ถ้าคดีนั้นศาลจะลงโทษเกินสองปีแล้วจะรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษไม่ได้

3. ต้องไม่ปรากฏว่าผู้กระทำความผิดเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน เว้นแต่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือโทษจำคุกนั้นได้รับการล้างมลทินโทษแล้วก็สามารถรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษได้หลักเกณฑ์ข้อนี้ พิจารณาได้จากบัญญัติกฎหมายที่ว่า “ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน” ดังนั้นในการวินิจฉัยว่าศาลมีอำนาจในการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษหรือไม่ ถ้าขณะนั้นไม่ปรากฏว่าจำเลยเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน และศาลรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษให้ แม้จะปรากฏภายหลังว่าความจริงจำเลยเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนหน้านั้นแล้ว ก็ไม่ทำให้คำพิพากษารอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษถูกกระทบกระเทือนและจำเลยก็ไม่จำเป็นต้องนำสืบให้ได้ความเช่นนั้น ส่วนศาลก็ไม่มีหน้าที่ต้องสอบว่าเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือไม่ ก่อนที่จะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษให้ แต่เป็นเรื่องที่โจทก์ต้องกระทำให้ปรากฏแก่ศาลว่าจำเลยเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หากประสงค์จะป้องกันไม่ให้ศาลรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษให้จำเลย

แม้จะเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกมาก่อน แต่ถ้าได้รับยกโทษจำคุกตามมาตรา 55 ก็ดีหรือได้รับเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษกักขังตามมาตรา 23 ก็ดี หรือได้รับเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นให้ส่งตัวไปฝึกอบรมยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนก็ดี หรือได้รับการล้างมลทินโทษแล้วก็ดี ก็ย่อมถือว่าไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน

⁽³⁾อุทิศ แสนโกศิก. “การรอกการกำหนดโทษและรอกการลงโทษ.” อัยการนิเทศ. ฉบับที่ 1 เล่ม 30, 2512. หน้า 52.

กรณีศาลล่างพิพากษาลงโทษจำคุกและจำเลยถูกจำคุกระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ถ้าในที่สุดศาลสูงพิพากษายกฟ้อง ก็ต้องถือว่าจำเลยไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน เพราะจะมีการรับโทษจำคุกได้ก็ต้องมีคำพิพากษาให้ลงโทษเช่นนั้น

ถ้าเคยได้รับโทษมาก่อนแล้ว แม้จะนานมาสักเท่าใดศาลก็ยังรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษให้ไม่ได้ และที่กฎหมายบัญญัติว่า “ไม่ปรากฏว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุกมาก่อน” หมายถึงว่า ในขณะที่ศาลจะพิพากษาไม่ปรากฏเช่นนั้น ไม่ได้ถึงขณะที่เกิดการกระทำความผิดขึ้นเป็นเกณฑ์ ดังนั้น แม้ขณะกระทำความผิดจะยังไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่ถ้าขณะที่ศาลพิพากษาผู้นั้นเคยได้รับโทษจำคุกมาแล้วก็รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษให้ไม่ได้ ทั้งนี้ แม้เหตุในคดีที่ถูกลงโทษจำคุกนั้นจะเกิดทีหลังก็ตาม⁽⁴⁾ เหตุที่เป็นดังนี้ก็เพราะว่า การรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษเป็นมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำความผิด ในเมื่อเห็นว่าผู้นั้นไม่มีสันดานชั่วร้ายและเห็นควรผ่อนผันไม่ให้อับต้องรับโทษจำคุกอันจะเป็นผลเสียหาย จึงปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสกลับตัว ถ้าเคยได้รับโทษจำคุกมาแล้วหรือกำลังรับโทษจำคุกในคดีอื่นอยู่ก็ไม่มี ความจำเป็นอย่างใดที่จะต้องผ่อนผันไม่ให้ได้รับโทษจำคุกอีก

อนึ่ง แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะเคยได้รับโทษจำคุกมาแล้วก็ดี แต่ถ้าโทษจำคุกที่ได้รับนั้น เนื่องมาจากกระทำความผิดโดยประมาทก็ดี หรือเนื่องจากการกระทำผิดลหุโทษก็ดี ศาลก็ยังรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษให้ได้ตามมาตรา 56 ทั้งนี้ เพราะการที่ได้รับ

⁽⁴⁾ คำพิพากษาฎีกาที่ 970/2507 ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยฐานเล่นการพนันไฟเปิดเก้าอี้โดยไม่รับอนุญาต ปรากฏว่าขณะศาลพิพากษานั้นจำเลยกำลังถูกจำคุกอยู่ในคดีเล่นการพนันกึ่งปลาโดยไม่รับอนุญาต จำเลยขอให้รอการลงโทษโดยอ้างว่าคดีก่อน คือ คดีเล่นการพนันกึ่งปลาโดยไม่รับอนุญาตนั้นเหตุเกิดภายหลังคดีนี้ จึงไม่ถือว่าจำเลยเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน ศาลยังรอการลงโทษได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คำว่า “ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ว่าไม่ได้รับโทษจำคุกมาก่อนคดีที่ศาลกำลังจะพิพากษามาตรา 56 ไม่ได้ระบุคดีที่จำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อนต้องเป็นการกระทำความผิดก่อน เรื่องหลังจึงไม่มีทางแปลกฎหมายดังที่จำเลยอ้าง เมื่อปรากฏว่าก่อนศาลจะพิพากษาคดีนี้จำเลยกำลังรับโทษจำคุกอยู่ ศาลก็รอการลงโทษไม่ได้.

โทษจำคุกเพราะกระทำผิดโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ยังไม่แสดงว่าผู้นั้นมีสันดานชั่วร้ายจึงสมควรยกประโยชน์ให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดอีกครั้งหนึ่ง

แม้จะเข้าเกณฑ์ที่จะรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษดังกล่าว ก็ไม่ใช่ศาลจะต้องรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษให้เสมอ มาตรา 56 ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจเป็นเรื่อง ๆ ไป ว่าสมควรจะรอกหรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควร ศาลก็อาจเลือกรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษก็ได้

4. แม้จะเข้าหลักเกณฑ์ 3 ประการดังกล่าวมาแล้วข้างต้นก็ตาม แต่ในการพิจารณาว่าสมควรจะรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษให้แก่ผู้กระทำผิดหรือไม่ ให้ศาลพิจารณาถึงข้อเท็จจริง ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ

ก) สภาพส่วนตัวของผู้กระทำผิด ได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำผิด

ข) สภาพแห่งความผิด

ค) เหตุอื่นอันควรปราณี

จะเห็นได้ว่า ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษหรือไม่อย่างกว้างขวาง แม้กฎหมายจะกำหนดข้อเท็จจริงบางชนิดไว้ให้ศาลพิจารณาในการใช้ดุลพินิจดังกล่าว แต่ก็ไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้ว่า เมื่อมีข้อเท็จจริงทำนองเดียวกันในคดีหนึ่งศาลอาจยกเป็นเหตุในการรอกการลงโทษ แต่ในอีกคดีหนึ่งศาลอาจยกเป็นเหตุไม่รอกการลงโทษก็ได้

นอกจากกฎหมายจะกำหนดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้กระทำผิดเพื่อให้ศาลพิจารณาในการใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษแล้ว กฎหมายยังกำหนดไว้กว้าง ๆ ในตอนท้ายอนุญาตให้ศาลนำ "เหตุอื่นอันควรปราณี" มาพิจารณาด้วยก็ได้ เหตุอื่นอันควรปราณีนี้ใกล้เคียงกับเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78 ดังนั้นในทางปฏิบัติข้อเท็จจริงอันเดียวอาจทำให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษตามมาตรา 78 และได้รับการรอกการลงโทษด้วยก็ได้

ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่กฎหมายให้ศาลนำมาพิจารณาในการใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษนี้ แม้จะไม่มีกานำสืบไว้เป็นพิเศษในสำนวน ศาลก็อาจคำนึงถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ดังกล่าวเท่าที่จะพึงมีปรากฏอยู่ในสำนวนก็ได้

5. ถ้าศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่าสมควร จะรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษก็ได้ แต่ส่วนใหญ่ศาลจะใช้วิธีการรอกการลงโทษ คือ กำหนดโทษให้แน่นอนไป เช่น จำคุกหนึ่งปี แต่รอกการลงโทษไว้ ส่วนการกำหนดโทษนั้นศาลเพียงพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด แต่ให้รอกการกำหนดโทษไว้โดยไม่กำหนดโทษที่แน่นอนลงไป

6. เมื่อศาลเห็นสมควรรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษศาลจะต้องกำหนดเวลาไว้ด้วย คือ จะต้องกำหนดเวลารอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษไว้ว่าจหนึ่งปีสองปี ก็แล้วแต่อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ซึ่งระยะเวลาการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษมีผลเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติและที่สำคัญก็คือ เป็นเงื่อนไขอันหนึ่งในการพิจารณาว่าผู้ได้รับการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษไว้จะต้องรับโทษนั้นหรือพ้นโทษไปเลย

กล่าวโดยสรุป มาตรการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดที่ใช้ในประเทศไทยในปัจจุบันนี้ ได้แก่ การใช้โทษปรับแทนโทษจำคุก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 55 และการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษโดยการคุมประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 แต่มาตรการที่ใช้อย่างจริงจังมีเพียงการคุมประพฤติวิธีเดียว ดังนั้นปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำจึงยังคงส่งผลให้เกิดวิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจนกลายเป็นวิกฤตของสังคม

บทที่ 5

การวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด ของประเทศไทยกับต่างประเทศ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทต้น ๆ เกี่ยวกับมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตามข้อกำหนดโตเกียวสามมาตรการที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ได้นำมาใช้ปฏิบัติและประสบผลสำเร็จมากมายในเรื่องของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับสู่สังคมได้ การประหยัดงบประมาณของรัฐ และปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ฯลฯ นั้น ดังนั้นผู้เขียนจึงขอนำมาตรการทั้งสามมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในด้านต่าง ๆ หากว่ามีการนำมาใช้ปฏิบัติอย่างจริงจังในประเทศไทย ซึ่งมาตรการทั้งสาม ได้แก่

1. โทษปรับ
2. การปล่อยชั่วคราว
3. การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย

1. โทษปรับ

โทษปรับมีมาตั้งแต่สมัยโบราณก่อนโทษจำคุก เมื่อมีการตั้งขึ้นเป็นรัฐ ผู้ปกครองรัฐก็พยายามเอาอำนาจตัดสินคดีที่เคยเป็นของเผ่าต่าง ๆ มาอยู่ที่ตน เรียกว่าระบบความยุติธรรมโดยอำนาจรัฐ เข้ามาแทนที่ระบบความยุติธรรมโดยเอกชน ในกรณีนี้รัฐมีอำนาจรับเงินส่วนหนึ่งจากผู้กระทำผิด ในกฎหมายสิบสองโต๊ะของโรมันโบราณเรียกว่า ค่าไถ่โทษ ต่อมาก็เริ่มที่การกำหนดอัตราค่าปรับให้เป็นระบบมีหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น คือนำไปใช้กับความผิดบางประเภทแทนที่จะใช้เป็นการทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทฤษฎีหรือปรัชญาในการลงโทษเริ่มเป็นที่กล่าวถึงมากขึ้น การเรียกร้องค่าจัดระบบด้านยุติธรรมหรือค่าใช้บริการ ศาลได้พัฒนาได้แยกออกไปเป็นค่าธรรมเนียมต่างหาก ส่วนโทษปรับนั้น มีการนำมาใช้ให้สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษที่ว่าโทษควรใช้เพื่อกำลับาปปราบปรามผู้กระทำผิด เพื่อให้ยับยั้งชั่งใจมิให้กระทำผิดอีก ทั้งควรลงโทษให้ถูกจุดหรือถูกกับความผิด

สำหรับโทษปรับในระบบกฎหมายไทย พบว่า ตามกฎหมายไทยเราโทษปรับมีมาแต่สมัยโบราณ มิใช่ความคิดที่เกิดขึ้นใหม่เพราะอิทธิพลของกฎหมายต่างประเทศ ในกฎหมายตราสามดวง ได้กล่าวถึงโทษปรับในความผิดหลายกรณี เมื่อความคิดเรื่อง ศักดินาได้เกิดขึ้น หากมีการกระทำผิดต่อบุคคลใดก็จะเอาศักดินาของผู้เสียหายมาเป็นหลักในการกำหนดโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษปรับ การปรับเรียกว่า การปรับใหม่ ต่อมาเรียกว่าปรับเป็นพินัย คือ เข้าเป็นของหลวง เรียกว่า พินัยหลวง ต่อมาก็แบ่งให้ผู้เสียหายบ้างเรียกว่า สินไหมกึ่ง พินัยกึ่ง คือ เข้าหลวงครึ่ง เป็นค่าปรับ และให้แก่ผู้เสียหายครึ่งหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของความคิด เมื่อใช้กฎหมายลักษณะอาญาก็มีการนำโทษปรับมาใช้แต่ระบบในขณะนั้นมีว่า ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับก็ให้ยึดทรัพย์หรือให้จำคุกแทนค่าปรับ ซึ่งมีข้อวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าผิดต่อหลักการลงโทษไม่เป็นธรรม มีการเลือกปฏิบัติระหว่างคนยากจนกับคนมั่งมี อันเป็นการให้มีการเปลี่ยนระบบโทษของไทยใหม่ในเวลาต่อมา เมื่อมีการจัดทำประมวลกฎหมายฉบับใหม่ซึ่งยกเลิกการจำคุกแทนค่าปรับ และให้มีโทษกักขังแทนค่าปรับ อันเป็นเหตุให้มีโทษกักขังขึ้นใหม่เป็นโทษสำรองหรือโทษประกอบ มิใช่สำหรับเปลี่ยนโทษจำคุกกระยะสั้นเป็นโทษกักขังและการบังคับแทนค่าปรับ

1.1 การกำหนดโทษปรับโดยเจ้าพนักงาน

การกำหนดโทษปรับโดยเจ้าพนักงานเป็นการบังคับใช้โทษในทางอาญาโดยฝ่ายบริหารซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการ “เปรียบเทียบปรับ” เพื่อให้คดีนั้นได้เสร็จสิ้นลงในชั้นเจ้าพนักงาน หากเจ้าพนักงานและผู้กระทำผิดได้ปฏิบัติตามการให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วน ซึ่งการเปรียบเทียบนั้นมีผู้ให้ความเห็นว่าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำผิดจริงและชี้ขาดว่ามีความผิด แล้วจึงกำหนดโทษ ลักษณะเช่นนี้นักวิชาการทางกฎหมายรัฐธรรมนูญบางท่านนิยมเรียกว่า เป็นการใช้อำนาจตุลาการโดยฝ่ายบริหาร หรือเป็นกรณีที่ฝ่ายบริหารเข้ามาทำหน้าที่ทางตุลาการบางส่วน⁽¹⁾ หากแต่ว่าจะต้องมีการระบุเงื่อนไขเพิ่มเติมบางเรื่อง เพื่อจะได้ไม่ทำให้เกิดการโต้แย้ง และก้าวก่ายอำนาจซึ่งกันและกัน เช่น ต้องได้รับ

⁽¹⁾ กฎหมายมหาชน. เอกสารการสอนสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527. หน้า 387.

ความยินยอมจากผู้ต้องหาด้วยเหตุผลสำคัญที่ยอมให้เจ้าพนักงานมีอำนาจทำการเปรียบเทียบ เช่นนี้ได้เพราะว่า ในกรณีความผิดอาญาเล็กน้อยหากไม่มีกระบวนการเช่นนี้ คดีความทั้งหมดก็ต้องผ่านเข้าสู่ขั้นตอนของศาล คือ ฟ้องร้องต่อศาลทั้งหมด ซึ่งทำให้เกิดภาระต่อกระบวนการยุติธรรมขึ้นโดยไม่จำเป็น ซึ่งประโยชน์ของการให้ฝ่ายบริหาร คือ เจ้าพนักงานมีอำนาจเปรียบเทียบก็คือ

ประการแรก เป็นการช่วยลดภาระของศาล และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ การให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบ สามารถทำให้คดีความส่วนหนึ่งเสร็จสิ้นลง เลิกกัน หรือระงับไป⁽²⁾ ตั้งแต่ในชั้นเจ้าพนักงานไม่ต้องนำคดีมาสู่ศาล ซึ่งก่อให้เกิดภาระต่อศาลโดยไม่จำเป็น อันอาจกระทบต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้

ประการที่สอง เป็นการลดภาระ ค่าใช้จ่ายของผู้ต้องหาเอง ในการดำเนินคดีในศาล

ประการที่สาม เกิดประโยชน์ทางฝ่ายปกครอง ทำให้การใช้กฎหมายคล่องตัว และก่อให้เกิดความศรัทธา คือ การได้ตัวผู้ต้องหาว่ากระทำผิดมารับโทษเต็มตามอัตราโทษในกฎหมายได้โดยง่าย

ประการที่สี่ การเปรียบเทียบโดยเจ้าพนักงานไม่ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ เพราะต้องอาศัยความสมัครใจของผู้ต้องหาอยู่ด้วย ไม่ใช่อาศัยอำนาจบังคับของฝ่ายบริหารที่จะเข้าไปใช้อำนาจหน้าที่เช่นนั้นเสียเอง และหากว่ามีปัญหา เช่น ผู้ต้องหาไม่ยินยอม หรือยินยอมแต่อ้างว่ากระบวนการต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง ก็สามารถนำคดีไปสู่การพิจารณาของศาลหรือฝ่ายตุลาการในที่สุดได้⁽³⁾

1.2 การกำหนดโทษปรับโดยศาล

โทษปรับเป็นโทษอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ที่ได้กำหนดโทษปรับเป็นโทษอยู่ในลำดับที่ 4 อันเป็นโทษที่บังคับเท่ากับทรัพย์สินคือเงินของผู้กระทำผิด เมื่อโทษปรับเป็นโทษทางอาญา ผู้ที่จะมีอำนาจปรับโดยปกติแล้วก็คือ ผู้ที่มีอำนาจลงโทษในคดีอาญา ซึ่งได้แก่ ศาล โทษปรับจะมีการลงโทษได้ต่อเมื่อเป็นผลจากการพิจารณาคดีของศาลว่า จำเลยกระทำผิดจริง การเปรียบเทียบจะไม่มีในชั้นศาล แต่

⁽²⁾ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37, 38.

⁽³⁾ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. เรื่องเดียวกัน. หน้า 25.

อาจนำค่าปรับในอัตราอย่างสูงไปชำระต่อศาลก่อนเริ่มทำการสืบพยานได้ ตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล” และมาตรา 29 บัญญัติว่า “การชำระค่าปรับต้องกระทำภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา” มาตรา 30 “ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับเพ็งมีการแก้ไข เมื่อปี พ.ศ. 2530 ซึ่งแต่เดิมคืออัตรา 20 บาทต่อหนึ่งวัน ปัจจุบันใช้อัตรา 70 บาทต่อหนึ่งวัน โดยโทษปรับจะกำหนดอย่างไรก็สุดแต่ดุลพินิจของศาลภายในอัตราระวางค่าปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

จะเห็นได้ว่าโทษปรับมักใช้โดยคำนึงถึงแต่ความร้ายแรงของความผิด ไม่ได้คำนึงถึงสถานะของผู้กระทำผิด นอกจากจะใช้วิธีการแก้ไขดังกล่าวไว้ในกฎหมายแล้ว ก็อาจกำหนดกรอบของการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาไว้ในกฎหมายอีกด้วยก็ได้ เช่น อาจไม่กำหนดเป็นอัตราตายตัว หรือกำหนดแต่เฉพาะอัตราขั้นสูง แต่ระบุให้ศาลคำนึงถึงค่าปรับจริง ให้ได้สัดส่วนกับสภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด เช่น ทรัพย์สิน รายได้ รายจ่าย ภาระต่าง ๆ

ในหลายประเทศ มีกฎหมายกำหนดอัตราค่าปรับตายตัว ซึ่งเป็นการกำหนดอัตราค่าปรับที่แน่นอนเท่ากับไม่ให้ศาลใช้ดุลพินิจ เว้นแต่ว่าจะมีเหตุบรรเทาโทษ ในบางกรณีก็กำหนดอัตราค่าปรับขั้นสูง บางครั้งก็กำหนดแต่อัตราค่าปรับขั้นต่ำ หรือมีขั้นต่ำและขั้นสูง หรืออาจกำหนดเป็นสัดส่วนกับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 51 บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำผิดตามมาตรา 47 มาตรา 48 มาตรา 49 หรือมาตรา 50 เป็นความผิดต่อเนื่อง ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินห้าพันบาท หรือไม่เกินสองเท่าของค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการโฆษณา นั้น ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตาม”

ปัญหาในเรื่องการกำหนดอัตราค่าปรับของศาลนั้น เป็นเรื่องของการออกกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติมาควบคุมดุลพินิจในการลงโทษปรับของศาลซึ่งอาจควบคุมการลงโทษปรับโดยศาลได้ดังนี้

ระบบการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว อาจเป็นการระบุอัตราเดียว เช่น 500 บาทหรือระบุเฉพาะขั้นสูง เช่น ไม่เกิน 500 บาท ระบุเฉพาะอัตราค่าปรับขั้นต่ำ เช่น ไม่ต่ำกว่า 100 บาท หรือมีทั้งอัตราขั้นสูงขั้นต่ำ เช่น ไม่ต่ำกว่า 100 บาท แต่ไม่เกิน 500 บาท

จะเห็นได้ว่าการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวนั้นไม่ได้สัดส่วนกับภาวะเงินเฟ้อ หรือการตกต่ำของค่าของเงิน ผลที่ตามมาย่อมมีว่า โทษปรับ จะต้องกำหนดให้ ได้สัดส่วนกับผู้กระทำผิดแต่ละคน มิฉะนั้นแล้วถ้าหากมิได้คำนึงถึงตัวผู้กระทำผิดแต่ละคนแล้ว โทษปรับหรือจำนวนค่าปรับย่อมไม่มีผลกระทบต่อสภาวะเศรษฐกิจ หรือความเป็นอยู่ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งต่างกับโทษจำคุก ซึ่งโทษจำคุกเมื่อลงแก่บุคคลใดแล้วแม้จะลงให้ทัดเทียมกันก็ไม่มีผลกระทบอย่างอื่นมากนักกลับดูจะเป็นความยุติธรรมแต่โทษปรับนั้น เป็นเรื่องการลงโทษในทางทรัพย์สินของผู้กระทำผิดซึ่งเป็นเงิน การเงินจึงเป็นเรื่องของความสามารถของแต่ละบุคคลในการมีหรือไม่มีเงิน จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุง โทษปรับให้ได้สัดส่วนกันกับผู้กระทำผิดอันเป็นหลักพื้นฐาน ในการนำไปสู่การปรับปรุงโทษปรับในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ในระบบการบังคับโทษปรับแบบ วัน-ปรับ หรือในบางระบบก็ยอมให้มีการผ่อนชำระโทษปรับได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ทั้งระบบการปรับแบบตายตัวและระบบวันปรับต่างก็จะต้องชำระเป็นเงินก่อนเดี๋ยวมเหมือนกัน แต่ในหลายกรณีก็อาจจะยอมให้มีการผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวด ๆ ได้ด้วยเช่นกัน

ตามประมวลกฎหมายอาญา ฉบับปัจจุบันกำหนดให้มีการรอกการลงโทษได้เฉพาะกรณีที่เป็นความผิดที่ศาลจะลงโทษจำคุกเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ในกรณีที่ศาลจะลงโทษปรับศาลก็ต้องบังคับโทษปรับทันที ศาลไม่สามารถใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษปรับได้ เพราะกฎหมายไม่ได้อนุญาตให้ศาลกระทำการเช่นนั้นได้ แม้ว่าเมื่อครั้งมีการร่างประมวลกฎหมายอาญา มีกรรมการบางท่านเห็นว่าน่าจะมีการรอกการลงโทษอาญาในกรณีที่ศาลลงโทษปรับได้ แต่กรรมการส่วนใหญ่เห็นว่าถ้ารอกการลงโทษอาญาโทษปรับก็จะเลยไปถึงโทษริบทรัพย์สินด้วย อีกประการหนึ่งหลักมืออยู่ว่าเมื่อกระทำผิดก็ต้องถูกลงโทษ แต่เพราะไม่อยากได้ชื่อว่าผู้ต้องโทษเป็นคนที่คุกจึงเห็นควรให้รอกลงโทษจำคุกเอาไว้ ส่วนโทษปรับเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดจึงไม่ก่อให้เกิดจุดต่างพรัอยในชีวิต โทษปรับจึงควรลงโทษทันที อย่างไรก็ตาม กรรมการมิได้พิจารณาในประเด็นที่ว่าถ้าผู้ต้องโทษไม่มีเงินชำระค่าปรับก็ต้องรับโทษกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งก็คงจะเป็นจุดต่างพรัอยในชีวิตได้เหมือนกันเพราะถ้าไม่เปิดโอกาสให้ศาลรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษปรับได้ ในที่สุดผู้ต้องโทษปรับก็อาจจะต้องรับโทษกักขังแทนโทษปรับและในกรณีความผิดที่มีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ ถ้าศาลเมตตาจำเลยวิธีปฏิบัติก็จะกลายเป็นว่าศาลจะไม่ลงโทษปรับเพราะต้องปรับทันที แต่เสียงไปลงโทษ

จำคุกซึ่งหนักกว่าแทนแล้วรอการลงโทษจำคุกไว้อันจะมีผลให้จำเลยไม่อาจรับโทษได้เลย วิธีการนี้จึงไม่สู้จะดีนักเพราะการรับโทษปรับทันทีอาจดีกว่าการต้องโทษจำคุกแล้วรอการลงโทษเอาไว้ อย่างไรก็ตามที่ประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญาเห็นควรว่าไม่ให้มีการรอการลงอาญาโทษปรับ⁽⁴⁾

ในกรณีที่บุคคลผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับเป็นคนฐานะยากจน หรือเป็นนิติบุคคลที่ไม่มีเงินพอที่จะชำระค่าปรับตามคำพิพากษาภายในกำหนดเวลา และกรณีของบุคคลที่มีฐานะทางการเงินพอที่จะชำระค่าปรับได้แต่ไม่ยอมชำระค่าปรับ จากสาเหตุทั้งสองประการนี้ประมวลกฎหมายอาญาจึงได้บัญญัติมาตรา 29 และมาตรา 30 เป็นบทบังคับโทษปรับเพื่อให้ได้ผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังนี้

มาตรา 29 “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ยอมชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้”

มาตรา 30 “ในการกักขังแทนค่าปรับให้ถืออัตราเจ็ดสิบบาทต่อหนึ่งวันและไม่ว่าจะเป็นกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีก็ได้

ในการคำนวณระยะเวลาให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็ม โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับโดยถืออัตราเจ็ดสิบบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ ผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ

⁽⁴⁾รายงานการประชุมอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ครั้งที่ 11 เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2482.

เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้วให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ศาลกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้วให้ปล่อยตัวไปทันที"

จากมาตรา 29 จะเห็นได้ว่าโดยปกติผู้ต้องโทษปรับมีเวลาที่จะนำเงินค่าปรับมาชำระแก่ศาลภายในระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษาเมื่อครบกำหนด 30 วันแล้ว แม้จะมีการอุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษานั้นก็ไม่เป็นการขัดขวางแก่การที่ศาลจะต้องบังคับคดีไปตามมาตรา 29 หากยังไม่ชำระค่าปรับศาลก็มีอำนาจเลือกกระทำตามวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด 2 ประการ คือ ศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับ⁽⁵⁾

ในทางปฏิบัตินั้นมักจะไม่ได้ใช้วิธีการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับ แต่มักใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเห็นว่าเป็นการสะดวกกว่า⁽⁶⁾ ในกรณีนี้มีนักกฎหมายได้ให้ความเห็นในส่วนนี้ว่าไม่น่าจะถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากโทษปรับเป็นโทษในทางทรัพย์สิน ส่วนการกักขังเป็นการกระทำต่อเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคล ซึ่งเป็นโทษที่หนักกว่าการลงโทษบังคับต่อทรัพย์สิน ดังนั้นจึงควรที่จะใช้วิธีการในการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับเสียก่อน หากไม่มีทรัพย์สินที่จะให้ยึดหรือมีแต่ไม่เพียงพอจึงค่อยใช้วิธีการกักขังแทนการชำระค่าปรับ อย่างไรก็ตามแม้จะยังไม่ครบกำหนด 30 วันดังกล่าวถ้าศาลเห็นว่ามีความเห็นสมควรสงสัยว่า ผู้ต้องโทษปรับจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลก็มีอำนาจเลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ ศาลอาจสั่งเรียกประกันจากผู้นั้นก็ได้ หรือศาลอาจสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนได้

สำหรับวิธีการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับ ศาลจะดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการยึด และการขายทอดตลาด ทุกประการและถ้าเป็นการยึดเพื่อใช้ค่าอื่น ๆ รวมอยู่ด้วยแล้ว การนำเงินสุทธิตมาใช้ค่าปรับและค่าเหล่านั้นต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 ซึ่งได้กำหนด

⁽⁵⁾ จิตติ ดิงศกัทธิย์. กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแพ่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536. หน้า 887.

⁽⁶⁾ อุทิศ แสตนโกศิก. เรื่องเดียวกัน. หน้า 250.

ลำดับการชำระเงินในการบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินไว้ ซึ่งแสดงว่าค่าปรับไม่มี
บุริมสิทธิและมาในลำดับหลังนี้ทางแพ่ง⁽⁷⁾

1.3 การบังคับโทษปรับ

การใช้บังคับต่อบุคคลธรรมดา ในส่วนของโทษปรับ มาตรา 28
บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา
ต่อศาล” เห็นได้ว่าผู้ชำระเงินค่าปรับตามโทษปรับนั้น คือ ผู้ต้องโทษปรับ แต่โทษปรับ
นอกจากจะใช้กับผู้ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาแล้ว ก็มีกรณีที่ใช้ในกรณีที่ผู้ต้องโทษ
ปรับโดยเจ้าพนักงานได้เช่นกัน เช่น ในกรณีที่ผู้กระทำผิดได้ชำระค่าปรับตามอัตราค่า
ปรับอย่างสูงแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือผู้ต้องหาชำระค่า
ปรับแก่พนักงานสอบสวนตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว ตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37

2. การปล่อยชั่วคราว

เมื่อบุคคลใดถูกดำเนินคดีอาญา คือ ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ย่อมจะถูก
ควบคุมตัวหรือขังโดยเจ้าพนักงานหรือศาล แต่เนื่องจากกระหว่างการดำเนินคดี กฎหมาย
สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ กฎหมายจึงให้โอกาสและกำหนดวิธีการผ่อน
คลายเพื่อให้บุคคลนั้นได้รับอิสรภาพชั่วคราวในระหว่างดำเนินคดี โดยวิธีซึ่งเรียกว่า การ
ปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัว

การปล่อยชั่วคราวทำได้เสมอจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ไม่ว่าจะในระหว่างสอบสวน
ระหว่างพิจารณาของศาล ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาก็ตาม ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้มิ
ประโยชน์เกี่ยวข้อง อาจยื่นขอประกันตัวได้ แต่จะได้รับอนุญาตให้ประกันตัวหรือไม่ ขึ้น
อยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาลเป็นกรณี ๆ ไป⁽⁸⁾

⁽⁷⁾ จิตติ ดิงศภัทย์. เรื่องเดียวกัน. หน้า 888.

⁽⁸⁾ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย. หน่วย 9-15. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา
ธิราช สาขานิติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา
ธิราช. หน้า 462.

วัตถุประสงค์ของการปล่อยชั่วคราว เนื่องจากกฎหมายสันนิษฐานว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยบริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดประกอบกับในคดีความผิดเล็กน้อย เช่นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ศาลอาจจะปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่ต้องมีประกันได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสอง เนื่องจากคดีดังกล่าวบางครั้งต้องใช้เวลาในการพิจารณาคดีนานกว่าจะทราบผลว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ และบางครั้งก็อาจถูกขังจนเกินกว่าโทษที่จำเลยจะได้รับก็มี ดังนั้นการปล่อยชั่วคราวจึงเป็นมาตรการที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยได้ทางหนึ่งก่อนที่ศาลจะได้วินิจฉัยถึงความผิดของจำเลย หรือในกรณีคดีมีโทษเพียงปรับ หรือจำคุก ปรับและรอกการลงโทษ การปล่อยชั่วคราวก็จะช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลย มิให้ต้องถูกคุมขังปะปนกับอาชญากรรมคนอื่น ๆ ซึ่งศาลได้พิพากษาว่ามีความผิดแล้ว กรณีกลับกันถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยมิได้รับการปล่อยชั่วคราว หากศาลพิพากษายกฟ้อง สิทธิเสรีภาพของจำเลยที่สูญสิ้นไปในระหว่างนั้น รัฐก็ไม่มีกฎหมายเยียวยาความเสียหายให้แก่จำเลยแต่ประการใด

การปล่อยชั่วคราว กระทำได้ 3 วิธี ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 บัญญัติว่า “คำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันไม่ว่าผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง.....” การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงมีได้ดังต่อไปนี้ คือ ปล่อยโดยไม่ต้องมีประกัน ปล่อยโดยมีประกัน และปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน

ในส่วนของหลักประกัน มี 3 ชนิด ได้แก่ เงินสดหรือหลักทรัพย์อื่น เช่น โฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือบุคคลเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ หรือใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกัน ซึ่งเป็นไปตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการ ฉบับที่ 8⁽⁹⁾

⁽⁹⁾ประมาณ ชันชื้อ. ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการ. ฉบับที่ 8 วันที่ 22 มกราคม 2536.

การปล่อยชั่วคราวแม้จะมี 3 ประเภท แต่ตามกฎหมายมาตรา 110⁽¹⁰⁾ บังคับเฉพาะในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีขึ้นไปเท่านั้นที่ต้องใช้การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และในคดีอัตราโทษดังกล่าวจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลยก็ได้ ดังนั้นแสดงว่าในเรื่องหลักประกันนั้นโดยหลักแล้วกฎหมายไม่ได้บังคับไว้ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่าการปล่อยชั่วคราวนั้น ทั้งเจ้าพนักงานและศาลมักจะให้หลักประกันด้วยเสมอ จึงทำให้ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายและถือเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล

การให้ความคุ้มครองในเรื่องการปล่อยชั่วคราวในกฎหมายรัฐธรรมนูญในอดีต เคยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 มาตรา 30 วรรคสาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 วรรคสาม และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 32 วรรคสาม บัญญัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว แต่เพียงว่า “คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ด้วยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ” และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 32 วรรคสี่ ได้บัญญัติเพิ่มเติมต่อไปว่า “สิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกันย่อมได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” แต่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งสามฉบับดังกล่าวก็ได้ถูกยกเลิกไป แต่ปัจจุบันนี้ได้มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองในเรื่องการปล่อยชั่วคราวไว้ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 3 ซึ่งถือว่าเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองและรับรองเกี่ยวกับเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการปล่อยชั่วคราว

ปัจจุบันนี้มีบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้เป็นหลักเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในการปล่อยชั่วคราวอย่างแท้จริง กล่าวคือ

⁽¹⁰⁾ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110.

การเรียก การจับ การควบคุม และการขังเป็นมาตรการในการดำเนินคดี ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้เป็นมาตรการจำกัดเสรีภาพของผู้ต้องหา ส่วนการปล่อยชั่วคราวก็เป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพของผู้ต้องหา และถือว่าทั้งมาตรการการจำกัดเสรีภาพ และมาตรการการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพต่างก็เป็นมาตรการในการดำเนินคดีเหมือนกัน ดังนั้นจึงเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน⁽¹¹⁾ ดังนั้นหากจำต้องควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยควรต้องคำนึงถึงความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวเขาไว้ในอำนาจรัฐว่า หากไม่ควบคุมตัวเขาไว้ในอำนาจรัฐแล้วเขาจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และหากเราพิจารณากันในบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ก็บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี” ดังนั้นในกรณีที่จะจับกุมตัวผู้ต้องหามาได้ไม่จำเป็นต้องควบคุมไว้ก่อนทุกกรณีไป ในกรณีที่จำเป็นต้องควบคุมตัวก็ต้องเกิดจากความจำเป็นดังกล่าวเท่านั้น ถ้าหากไม่มีความจำเป็นดังกล่าวแล้วต้องปล่อยชั่วคราวไป⁽¹²⁾

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการปล่อยชั่วคราวเป็นการประสานประโยชน์ระหว่างประโยชน์ของรัฐและประโยชน์ของเอกชนไว้ด้วยกัน และเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลยซึ่งได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้โดยถือหลักการสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วคราว เพื่อเป็นหลักประกันที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งยังเป็นการป้องกันมิให้มีการแสวงหาพยานหลักฐานจากผู้ต้องหายุ่งเหยิง และป้องกันมิให้มีการลงโทษเขาล่วงหน้าก่อนที่จะพิสูจน์ได้ว่าเขากระทำผิดจริง ทั้งนี้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องให้หลักประกันแก่สังคมได้ว่าเขาจะไม่หลบหนีหรือไปก่อภัยอันตรายหรือความเสียหายใด ๆ ขึ้นอีก และหลักประกันนั้นต้องกำหนดจำนวนพอควรแก่กรณี ที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวในการพิจารณาต่อศาลและรับโทษหากพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดจริง จะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีไม่ได้

⁽¹¹⁾ คณิต ณ นคร. “การปล่อยชั่วคราว : มาตรการคุ้มครองสิทธิที่ก่อปัญหา.” วารสารหม่อมความยุติธรรม 27. พฤษภาคม 2531. หน้า 25.

⁽¹²⁾ สุพร วัฒนวงศ์วรรณ. “การคุ้มครองเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529. หน้า 73.

ในขณะที่เดียวกันเมื่อพิจารณาผลเสียของการปล่อยชั่วคราวทั้งในด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ ในด้านผู้กระทำผิดหรือจำเลย และในด้านเศรษฐกิจส่วนรวมแล้ว จะเห็นได้ว่าการสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นหลักจะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าการที่จะสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ การควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยจะเป็นผลดีในการที่จะมีตัวเขาไว้พิจารณาในศาลและรับโทษหากพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดจริง ตลอดจนป้องกันมิให้เขาออกไปก่อภัยอันตรายหรือความเสียหายใด ๆ ขึ้นอีก แต่การปล่อยชั่วคราวนอกจากจะมีประกันหรือหลักประกันในการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัดหรือตามหมายเรียกในภายหลัง และศาลสามารถเปลี่ยนแปลงคำสั่งในการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวโดยเพิกถอนการปล่อยชั่วคราวเมื่อมีเหตุผลใหม่ที่เป็นพิเศษจริงๆ แล้ว⁽¹³⁾ การปล่อยชั่วคราวยังก่อให้เกิดผลดีหลายประการ เช่น รัฐสามารถประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายในการควบคุมดูแลเลี้ยงดู ให้การรักษาพยาบาล หรือการบริการอื่น ๆ ส่วนผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถไปเตรียมการต่อสู้คดีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ตลอดจนใช้ชีวิตร่วมกับสังคมและครอบครัวได้อย่างเป็นปกติสุข

ในส่วนของแต่ละประเทศก็จะมีหลักการคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ระบบกฎหมายสหรัฐอเมริกา หลักเกณฑ์ในการควบคุมตัวก็คล้ายคลึงกับของระบบกฎหมายอังกฤษ เพียงแต่ว่าเมื่อจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ เจ้าพนักงานตำรวจต้องรีบนำผู้ต้องหาไปพบผู้พิพากษา Magistrate โดยเร็วที่สุด ตำรวจไม่มีอำนาจสั่งควบคุมตัว ศาลเท่านั้นเป็นผู้สั่งควบคุมตัว และหากศาล Magistrate เห็นว่าควรต้องควบคุมตัวก็อาจพิจารณาปล่อยชั่วคราวได้

เมื่อมีการฟ้องคดีต่อ District Court ในกรณีนี้ District Court ก็จะเป็นผู้พิจารณาว่าควรจะควบคุมตัวไว้หรือจะอนุญาตให้ประกันตัว จะเห็นได้ว่าศาลจะเป็นผู้ตรวจสอบตลอดเวลา แม้แต่ในการควบคุมตัวในชั้นเจ้าพนักงาน ศาลเท่านั้นที่ เป็นผู้สั่ง ซึ่งการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก คือ ศาล การกระทำดังนี้จะมีประสิทธิภาพดีกว่าองค์กรเดียวกันเป็นผู้ตรวจสอบกันเอง และท้ายที่สุดแล้วผู้ถูกควบคุมก็สามารถอ้างหลักการของ Habeas Corpus เพื่อตรวจสอบว่าการควบคุมนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

⁽¹³⁾ คำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2531 ข้อ 3.

สำหรับระบบกฎหมายญี่ปุ่น เมื่อมีการกระทำผิดและตำรวจจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยมาได้ ถ้ามีความจำเป็นต้องควบคุมตัวตำรวจก็สามารถควบคุมตัวได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง ถ้าต้องการขยายระยะเวลา ก็ขยายได้แต่ไม่เกิน 72 ชั่วโมง โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลในระหว่างนี้ ผู้ต้องหาอาจร้องขอยกเลิกการควบคุมตัวหรือขอประกันตัวต่อศาลได้ และเมื่อฟ้องคดีต่อศาลแล้ว กฎหมายให้อำนาจอัยการสามารถควบคุมตัวจำเลยได้ 2 เดือน ถ้ามีความจำเป็นก็ร้องขอขยายเวลาการควบคุมตัวไปได้อีก 1 เดือน ในระหว่างนี้จำเลยก็สามารถร้องขอประกันตัวได้⁽¹⁴⁾

3. การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย (House Arrest)

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่พัฒนานำเอาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยโดยเริ่มทดลองใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนในปี ค.ศ. 1971 จนถึงปี ค.ศ. 1983 จึงมีการใช้อย่างเป็นทางการกับผู้กระทำผิดที่เป็นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในรัฐฟลอริดาภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายซึ่งถือว่ามาตรการนี้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็กจะถูกติดไว้กับตัวของผู้กระทำผิดตลอดเวลาโดยทำเป็นเข็มขัดหรือกุญแจ (electronic bracelet or anklet) ติดไว้กับข้อมือหรือข้อเท้า อุปกรณ์ส่วนนี้จะทำงานสัมพันธ์กับตัวรับสัญญาณ (transmitter) ซึ่งติดตั้งไว้ภายในบ้าน ผู้กระทำผิดจะออกห่างจากรัศมีของตัวรับสัญญาณได้ไม่เกินที่กำหนด เช่น 100-150 ฟุต หากผู้ต้องโทษฝ่าฝืนตัวรับสัญญาณจะส่งสัญญาณไปยังสำนักงานควบคุม การส่งสัญญาณนั้นมี 2 ระบบ คือ ส่งสัญญาณผ่านสายโทรศัพท์จากบ้านของผู้กระทำผิดกับทางสำนักงานควบคุมส่งสัญญาณมาตรวจสอบที่ตัวรับสัญญาณเป็นระยะ ๆ คล้ายคลื่นวิทยุ จากนั้นเจ้าหน้าที่จะทำการสอบสวนหากพบว่าผู้กระทำผิดออกจากบ้านโดยตั้งใจก็จะนำตัวเข้ารับโทษในเรือนจำและอาจถูกเพิ่มโทษในความผิดฐานหลบหนีการควบคุม

ในปี ค.ศ. 1987 มีรัฐต่าง ๆ ใช้มาตรการนี้ถึง 30 รัฐ โดยมีโปรแกรมที่ใช้กันอยู่ประมาณ 8 โปรแกรม กล่าวคือ ผู้กระทำผิดบางคนจะถูกควบคุมภายในที่อยู่อาศัยตลอด 24 ชั่วโมง บางคนจะถูกควบคุมเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น ยามค่ำคืน บางคน

⁽¹⁴⁾ อรวรรณ ไท่ยวานิช. เรื่องเดียวกัน. หน้า 79-81.

สามารถไปทำงานหรือไปศึกษาได้ บางคนไปรับการบำบัดและรักษา บางคนก็ไปได้เฉพาะวันหยุดเพื่อซื้อสิ่งของจำเป็นหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จากการศึกษาถึงความ เป็นมาพบว่าการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย มีแนวความคิดมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 ผู้นำทางศาสนาและผู้นำทางการเมืองในหลายประเทศ ถูกกักตัวหรือควบคุมในลักษณะ นี้ ซึ่งรู้จักกันในชื่อของ Curfew หรือ Banning มาตรการลงโทษแนวใหม่นี้เป็นหนึ่งใน หลายมาตรการที่เข้าสู่ระยะที่ 4 ของวิวัฒนาการระบบการลงโทษ ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก แนวความคิดที่จะแปรเปลี่ยนการลงโทษจำคุกในเรือนจำซึ่งเกิดปัญหาหลายประการจน ไม่อาจใช้ควบคุมอาชญากรรมอย่างสัมฤทธิ์ผลได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงมาตรการที่ใช้แทนการ ลงโทษจำคุกระยะสั้นในความผิดที่ไม่ร้ายแรงเท่านั้น⁽¹⁵⁾

การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย หมายถึง การใช้บ้านของบุคคลเพื่อ วัตถุประสงค์ในการควบคุมผู้กระทำผิด โดยบ้านจะต้องมีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราว หรือถาวรของผู้กระทำผิด และต้องเป็นอาณาบริเวณที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างแท้จริง ถ้า ในบริเวณพื้นที่หรือสถานที่หนึ่ง ๆ นั้นมีที่อยู่อาศัยมากกว่าหนึ่งหน่วย หรือมีครอบครัวมาก กว่าหนึ่งครอบครัวย่อมไม่หมายความรวมถึงบ้านของบุคคลอื่นผู้ซึ่งไม่ใช่สมาชิกใน ครอบครัวของผู้กระทำผิด นอกจากนี้ยังอาจหมายถึงสถานที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะดังกล่าว มาแล้วด้วย เช่น สถานพยาบาล ศูนย์ควบคุมบำบัดรักษา เป็นต้น การควบคุมดังกล่าว ทำโดยการจำกัดบริเวณผู้กระทำผิดไว้ในบ้านห้ามออกนอกบริเวณที่จำกัดตลอดเวลา 24 ชั่วโมง หรือบางเวลา เช่น เฉพาะยามค่ำคืน

สำหรับประเทศไทยยังคงเป็นเรื่องใหม่ที่ยังมิได้มีการนำมาใช้ แต่ก็ได้มีการ ศึกษาวิจัยถึงข้อดีข้อเสียของมาตรการนี้หากนำมาใช้ในประเทศไทย กล่าวคือ เป็น มาตรการลงโทษแนวใหม่ที่สามารถปรับใช้กับผู้กระทำผิดได้อย่างเหมาะสมตามแต่สภาพ แวดล้อมทางครอบครัวและสังคม ของผู้กระทำผิดแต่ละบุคคลที่กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงเท่า นั้น มาตรการดังกล่าวนี้จะประโยชน์ต่อชุมชนเพราะสามารถแยกผู้กระทำผิดออก จากสังคมและทำงานภายใต้การควบคุมของชุมชนจะมีส่วนต่อการแก้ไขฟื้นฟูซึ่งผู้กระทำ ผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้เหมือนเดิม แต่อย่างไรก็ตามอาจทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึก

⁽¹⁵⁾ เบญจะ เพ็งดิษฐ์. "การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. หน้า 102-104.

ว่ารัฐกำลังขยายเครือข่ายของการควบคุมเข้าไปในบ้าน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความรู้สึก
 รัฐกำลังสร้างรูปแบบการลงโทษขึ้นใหม่ นอกจากนี้ผลดีอีกประการหนึ่งของมาตรการนี้ก็
 คือ การลงโทษจำคุกจะเป็นผลให้ผู้กระทำผิดสูญเสียสิทธิจากผลโดยตรงของโทษ และ
 จากผลโดยอ้อมซึ่งถูกกำหนดโดยกฎหมายและที่ไม่ได้กำหนดโดยกฎหมายอย่างมากมาย
 ไม่ว่าศาลจะคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำผิดหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องมีเหตุผลสนับสนุนการ
 ลงโทษจำคุก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและคุ้มครองสังคมเท่านั้น
 มาตรการหลักเพียงการควบคุมผู้กระทำผิดเป็นการลดผลกระทบต่อการสูญเสียสิทธิดัง
 กล่าว และช่วยลดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำกับภาระค่าใช้จ่ายของรัฐที่ต้องเลี้ยงดูผู้ต้อง
 ขังรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการบริหารงานเรือนจำซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีว่าด้วยวัตถุประสงค์
 ของการลงโทษ และเป็นการเติมช่องว่างในแต่ละทฤษฎีให้เต็ม

ข้อดีและข้อเสียของการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมือ
 อิเล็กทรอนิกส์ โดยพิจารณาเป็นลำดับดังต่อไปนี้

ก) ระดับความเหมาะสม (Degree)

ข้อดี เป็นมาตรการลงโทษแนวใหม่ที่สามารถปรับใช้กับผู้กระทำ
 ผิดได้อย่างเฉพาะราย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อการแก้ไขดัดแปลงซึ่งย่อมแตกต่าง
 กันในแต่ละบุคคล

ข้อเสีย มาตรการนี้จะมีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดที่ไม่ร้าย
 แรงเท่านั้น

ข) ขั้นตอนของการนำมาใช้ (Staging Sequence)

ข้อดี มาตรการใหม่นี้ดูจะมีความยืดหยุ่นสูงมาก จนอาจกล่าวได้
 ว่าสามารถนำมาใช้ได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ข้อเสีย อาจเป็นการกระทบกระเทือนต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้
 ต่อกหาหรือจำเลยซึ่งยังมิได้รับการพิสูจน์ว่าเขาเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ เพราะมาตรการนี้
 เป็นการลงโทษอย่างหนึ่ง

ค) ค่าใช้จ่าย (Fundings and Costs)

ข้อดี มาตรการนี้ประหยัดกว่าการใช้เรือนจำภายในระยะเวลาเดียวกันและจำนวนผู้ต้องโทษเท่ากัน⁽¹⁶⁾

ข้อเสีย สำหรับประเทศที่มีได้ผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ แต่ต้องนำเข้าจากประเทศอื่น แม้ค่าใช้จ่ายจะถูกก็ตามก็อาจก่อปัญหาการเสียเปรียบดุลการค้า และต้องลดการจ้างงานมาใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการแก้ปัญหาคนว่างงานของประเทศที่กำลังพัฒนา

ง) ความคิดริเริ่มที่ยืดหยุ่น (Flexibility of Initiation)

ข้อดี ศาลและผู้กระทำผิดสามารถเป็นผู้ริเริ่มใช้ได้ทั้งสองฝ่ายในกรณีที่ศาลเห็นสมควรจะใช้มาตรการนี้ก็กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ประกอบได้อย่างเหมาะสมตามกฎหมายเพื่อผลที่จะแก้ไขฟื้นฟูและป้องกันสังคมไปในขณะเดียวกัน

ข้อเสีย อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลที่จะเลือกหรือสั่งใช้ได้ ภาระและเงื่อนไขเกี่ยวกับครอบครัว ที่อยู่อาศัย ฐานะของผู้กระทำผิดและความเจริญของท้องถิ่นทำให้ใช้มาตรการใหม่นี้ได้อย่างไม่ทั่วถึงและเสมอกัน

จ) ความคาดหวังต่อการนำไปใช้ (Expectation of Adoption)

ข้อดี จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพราะสามารถแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมและทำงานภายใต้การควบคุมแทนการปล่อยตัวผู้กระทำผิดไปโดยเมตตาปราณี และการผูกมัดผู้กระทำผิดไว้กับบรรทัดฐานของสังคมจะทำให้การแก้ไขฟื้นฟูได้ผลดีและเขาสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้

ข้อเสีย อาจทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่ารัฐกำลังขยายเครือข่ายของการควบคุมเข้าไปในบ้านซึ่งควรเป็นสถานที่สุดท้ายของประชาชนที่ปลอดภัยและได้รับความคุ้มครองโดยรัฐไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับข้อสงสัยของควบคุมดังแนวคิดของ Anglo-

⁽¹⁶⁾ J.Robert Lilly, Richard A.Ball and Jennifer Wright, "Home Incarceration with Electronic Monitoring in Kentucky : An evaluation." Criminal Justice Press. Volume 2. New York, 1987. p.192.

American ที่ว่า "A man's home is his castle"⁽¹⁷⁾ นอกจากนั้นยังอาจทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่ารัฐกำลังสร้างรูปแบบการลงโทษขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นการให้ความเมตตาปราณีแก่ผู้กระทำผิดอย่างมาก และเป็นการแก้ปัญหานักโทษล้นคุกอย่างไม่เหมาะสม⁽¹⁸⁾

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าทั้งสามมาตรการที่ทำการศึกษานี้ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีว่าด้วยวัตถุประสงค์ของการลงโทษ กล่าวคือ การลงโทษจำคุกจะส่งผลให้ผู้กระทำผิดต้องสูญเสียสิทธิต่าง ๆ จนในที่สุดไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูเพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับเข้าสู่สังคมได้ ดังนั้นมาตรการหลักเรื่องการควบคุมผู้กระทำผิดด้วยการนำวิธีการต่าง ๆ ในข้อกำหนดโตเกียวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยจึงมีความจำเป็นและเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ แต่ละวิธีการในข้อกำหนดโตเกียวสามารถที่จะนำมาปรับ แก้ไข เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของคนไทย เพื่อที่จะให้ปัญหาต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ปัญหางบประมาณ ปัญหาเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ฯลฯ ได้รับการแก้ไขให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ก็จะส่งผลให้สังคมของไทยในปัจจุบันได้รับการบำรุงทางด้านจิตใจให้ดีขึ้น เพื่อที่การดำเนินชีวิตประจำวันของสังคมที่ไม่ต้องหวาดระแวงกับอาชญากรรมที่มีเพิ่มขึ้นในทุกสถานที่

⁽¹⁷⁾ Richard A. Ball, "The Phenomenology of Privacy and The Power of the State : Home Incarceration with Electronic Monitoring." p.25.

⁽¹⁸⁾ ไพรัตน์ ชมินทกุล. "แปลงบ้านเป็นคุก." วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 46. ฉบับที่ 2, 2541. หน้า 40.

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยในเวลานี้ คือ การไม่สามารถแยกปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นอาชญากรอย่างแท้จริง กับผู้กระทำผิดที่กระทำโดยพลั้งพลาดได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาคนล้นคุกเกิดความแออัดยัดเยียดในเรือนจำ ก่อเกิดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ต่อการควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำผิดได้ ดังนั้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมนอกจากเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมแล้วกระบวนการยุติธรรมอันได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการแก้ไขปัญหา

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรมยังคงมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการจับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษ ซึ่งถือเป็นการสร้างความยุติธรรมและบรรลุมผลสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมตามความคาดหวังของประชาชนในสังคม โดยมีได้คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม ซึ่งต้องสูญเสียในด้านต่าง ๆ ทั้งทรัพย์สิน ร่างกาย เวลา ชื่อเสียง ขวัญและกำลังใจ ความปลอดภัย การสูญเสียโอกาสในขณะที่ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำผิดได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือจากแก้แค้นทดแทนเป็นแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งมุ่งเน้นให้โอกาสในการกลับตนเป็นพลเมืองดีของผู้กระทำผิดภายหลังพ้นโทษ รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากข้อกำหนดตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อกำหนดตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังมากขึ้น

1. มาตรการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดที่อาจนำมาใช้ในประเทศไทย

ในปัจจุบันสภาพเรือนจำมีผู้ต้องขัง 209,070 คนในขณะที่เรือนจำสามารถรับผู้ต้องขังได้ตามปกติ 90,000 คน จำนวนผู้ต้องขังจึงมากกว่าสองเท่าของจำนวนที่พอดีเหมาะสม ในรอบสามปีที่ผ่านมา จำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นปีละ 35,000 คน ซึ่งส่วนมาก

เพิ่มจากคดียาเสพติด ถ้าจำนวนผู้ต้องขังยังเพิ่มขึ้นต่อไปในอัตรานี้ ภายในปี 2545 จำนวนผู้ต้องขังจะเพิ่มเป็น 300,000 คน ในขณะที่ความจุของเรือนจำยังเพิ่มไม่ทัน⁽¹⁾

ฉะนั้นหากมีคดีที่ผู้ต้องขังกระทำผิดที่ไม่รุนแรง สามารถลงโทษด้วยวิธีการอื่น แทนการจำคุก และจากสถิติปรากฏว่า “จำนวนนักโทษเด็ดขาด 128,825 คนนั้น ต้องโทษจำคุกต่ำกว่าสองปี ถึงร้อยละสามสิบ ซึ่งต้องถูกจำคุก”⁽²⁾ ผู้กระทำผิดที่ไม่รุนแรงเช่นนี้ไม่มีความจำเป็นต้องถูกกักขังอยู่ในเรือนจำ

ผู้เขียนมีความเห็นในส่วนนี้ กล่าวคือ ไม่มีเรือนจำใดสามารถปรับปรุงคุณภาพให้มีลักษณะและการปฏิบัติที่สามารถกล่อมเกลาคิดใจผู้กระทำผิด ให้รู้สึกว่าการกระทำผิดและอยากกลับตัวเป็นคนดี การจะทำเช่นนั้นได้ต้องทำเรือนจำให้เป็นสถานที่มีความรักความอบอุ่น สร้างศรัทธาความเชื่อฟัง ไม่มีการประทุษร้ายให้เห็น และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถสูงในการกล่อมเกลานิสัยผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นเรื่องเป็นไปได้ยากสำหรับงานเรือนจำในประเทศไทย ฉะนั้นผู้กระทำผิดจึงได้รับผลทางลบแก่ชีวิตยิ่งกว่าการได้รับความมั่นใจต้องการทำความดีไม่กระทำผิดอีก

ระบบการลงโทษจำคุกไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากระบบเรือนจำไม่สามารถอบรมให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดีได้ทั้งหมด การให้ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ภายนอกเรือนจำหรือไม่ต้องถูกควบคุมตัว แต่ใช้มาตรการต่าง ๆ ให้เกิดความสำนึกผิด โดยเฉพาะให้ชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขจะทำให้เกิดสำนึกคิดกลับตัวเป็นคนดีได้ง่ายกว่า

ความเห็นของผู้เขียนในประเด็นที่เกี่ยวกับผู้ต้องขังบางส่วนไม่สำนึกผิดและกลับตนเป็นคนดี คือ

1. ได้พบได้เห็นผู้อื่นจำนวนมากมายที่กระทำผิดกฎหมาย จึงรู้สึกว่าการกระทำผิดกฎหมายเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่คนจำนวนมากทำกันอยู่ ซึ่งปรากฏให้เห็นใน

⁽¹⁾ นัทธี จิตสว่าง. “สภาพและภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ.” เอกสารประกอบการสัมมนา. เรื่องปัญหาคนล้นคุก : วิกฤตยุติธรรมที่ต้องแก้ไข ณ โรงแรมเดอะแกรนด์. 27 มกราคม 2543. หน้า 1.

⁽²⁾ รายงานประจำปี 2542. กรมราชทัณฑ์. กระทรวงมหาดไทย.

เรือนจำ ความรู้สึกเช่นนี้จึงทำให้ขาดความรู้สึกว่าตนได้กระทำผิดไม่สมควรกระทำผิดซ้ำอีก

2. ได้เรียนรู้เห็นช่องทางการกระทำผิดที่หลีกเลี่ยงการถูกจับกุมดำเนินคดีจากการได้พูดคุยกับผู้ต้องขังอื่น จึงเกิดความรู้สึกว่าการที่ตนเองถูกจับกุมลงโทษเพราะวิธีการไม่แนบเนียน ยังมีวิธีการกระทำผิดที่แยบยลกว่านี้จึงอยากทดลองกระทำผิดอีก

3. เรือนจำไม่มีบรรยากาศชักจูงให้จิตใจอ่อนโยน มีแต่ความเข้มงวด รุนแรง ซึ่งต้องทำตามกฎระเบียบเพราะเกรงว่าจะถูกลงโทษ มิใช่ทำเพราะใจศรัทธาเห็นความจำเป็น การกล่อมเกลาคิดใจมนุษย์ต้องมีสภาพแวดล้อมโดยรอบที่อ่อนโยนสภาพ มีจิตใจพร้อมที่จะรับสิ่งดีเข้าสู่ความคิดซึ่งเรือนจำทำไม่ได้

ระบบการลงโทษจำคุกเป็นการทำร้ายจิตใจผู้กระทำผิดโดยไม่จำเป็น แม้ผู้กระทำผิดสมควรได้รับโทษ แต่ผู้กระทำผิดบางรายกระทำผิดเล็กน้อยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นมากนัก แต่ต้องถูกลงโทษเหมือนผู้ต้องโทษคดีอุกฉกรรจ์ให้เข้ามาจำคุกในเรือนจำ ได้พบเห็นแต่สิ่งรุนแรงก้าวร้าวถูกข่มขู่ หรือเอารัดเอาเปรียบถือเป็นการทำร้ายจิตใจแก่ผู้กระทำผิดเกินความจำเป็น นับเป็นความอยุติธรรมแก่ชีวิต

การลงโทษโดยการจำคุก อาจเกิดอันตรายแก่ผู้ต้องขังที่อ่อนแอ ซึ่งอาจถูกทำร้ายจากผู้ต้องขังที่แข็งแรงกว่าหรือจากผู้คุม เนื่องจากสภาพในเรือนจำมีผู้ที่เป็นผู้ร้ายโดยสันดานอยู่จำนวนหนึ่ง บุคคลพวกนี้จะก้าวร้าวข่มขู่ อาจทำร้ายผู้ต้องขังอื่นที่อ่อนแอกว่าจนถึงบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ซึ่งเป็นข่าวปรากฏอยู่บ่อยครั้ง แม้แต่ผู้คุมก็อาจมีนิสัยโหดร้ายทำร้ายผู้ต้องขังอย่างโหดเหี้ยมได้ ผู้ต้องขังไม่มีหลักประกันอันใดที่จะปลอดภัยจากการถูกทำร้าย แม้แต่เจ้าหน้าที่เรือนจำก็ยังถูกทำร้ายอยู่บ่อย ๆ

ตรงข้ามกับการลงโทษโดยใช้มาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด ผู้ถูกลงโทษจะมีความปลอดภัยแก่ชีวิตร่างกายมากกว่า

การลงโทษโดยการจำคุกก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการประกอบอาชญากรรมที่รุนแรงขึ้น เนื่องจากในเรือนจำมีผู้กระทำผิดมีหลายระดับความผิด บางคนกระทำผิดคดีร้ายแรง เมื่อคนที่กระทำผิดคดีเล็กน้อยอยู่ร่วมคลุกคลีกับผู้กระทำผิดร้ายแรงก็มีโอกาสที่จะเรียนรู้การประกอบอาชญากรรมที่รุนแรงจากอาชญากรอาชีพได้ เห็นช่องทางและวิธีการทำผิด ซึ่งอาจเกิดความคิดอยากกระทำผิดอีกด้วยคำพูดชักจูงสนับสนุนของผู้ต้องขังอื่น ๆ

แรงจูงใจจากสังคมโลก สังคมโลกนี้ถึงประสิทธิภาพการลงโทษผู้กระทำผิด โดยมุ่งหวังให้ผู้กระทำผิดกลับใจให้ความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิด ให้ความเป็นธรรมชดใช้ผู้เสียหาย และให้ชุมชนช่วยรับภาระ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ดี ประเทศไทยก็มีการตื่นตัวเรื่องนี้มาก จะเห็นว่ามี การสัมมนาและบทความต่าง ๆ เกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดอยู่เสมอ ฉะนั้นจึงมีกระแสจูงใจให้กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

การที่ประเทศไทยจะสามารถนำมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดรูปแบบใดมาใช้ได้หรือไม่ ก็ต้องพิจารณาถึงความพร้อมในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ความพร้อมทางด้านกฎหมาย

กฎหมายไทยได้เปิดโอกาสในการลงโทษไว้พอสมควร สามารถหลีกเลี่ยงการลงโทษกักขังผู้กระทำผิดได้ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 23 บัญญัติว่า "ถ้าความผิดมีโทษจำคุก และศาลจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ถ้าเป็นการกระทำผิดครั้งแรก หรือเคยกระทำผิดมาก่อน แต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือเป็นความผิดลหุโทษ ศาลจะเปลี่ยนแปลงโทษจำคุกเป็นกักขังไม่เกิน 3 เดือนก็ได้" และกฎหมายอาญาได้บัญญัติว่า สถานที่กักขังต้องไม่ใช่เรือนจำ เช่น เป็นบ้านของใครก็ได้ที่เจ้าของบ้านยินยอม รวมทั้งบ้านของผู้กระทำผิด ทั้งยังได้รับเสรีภาพในการให้ญาติพี่น้องเยี่ยมได้อย่างน้อยวันละหนึ่งชั่วโมง ติดต่อทางจดหมายกับบุคคลภายนอกได้แต่ต้องทำงานตามระเบียบของสถานที่กักขัง

นอกจากนั้นมีมาตรา 56 ของประมวลกฎหมายอาญาที่ให้ศาลมีอำนาจที่จะรอการกำหนดโทษไว้แล้วให้ดูแลพฤติกรรมจนกว่าจะพ้นกำหนด ซึ่งเป็นเรื่องของคดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี และไม่เคยถูกจำคุกมาก่อนหรือถูกจำคุกก่อนแต่เป็นโทษกระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ

ฉะนั้นโดยความพร้อมของกฎหมายไทย สามารถที่จะใช้มาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดได้ สำหรับผู้กระทำผิดที่ไม่มีโทษร้ายแรง

2. ความพร้อมของชุมชน

คือ ความพร้อมที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำผิด ในวัฒนธรรมประเพณีไทยซึ่งคนเกรงใจกับคนก้าวร้าวอยู่ร่วมกันได้ ฉะนั้นจะให้ครอบครัว

หรือบุคคลเป็นผู้ดูแลแก้ไขผู้กระทำผิดจะทำได้เพราะหากผู้กระทำผิดฝ่าฝืนเงื่อนไข ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ คนในชุมชนจะไม่กล้าว่ากล่าวตักเตือน ลักษณะความเกรงใจที่ไร้ขอบเขตของคนไทยจะกลายเป็นการเพิกเฉยละเลยไม่ตักเตือนแนะนำ ผู้กระทำผิดจึงไม่ถูกลงโทษและได้รับการแก้ไขตามที่ควรจะเป็น มาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดจึงล้มเหลวโดยไม่ต้องสงสัยหากใช้ครอบครัวหรืออาสาสมัครทำหน้าที่ควบคุมดูแล

อย่างไรก็ตาม หากมีองค์กรนิติบุคคลที่เป็นมูลนิธิหรือสมาคม ทำหน้าที่นี้ โดยได้รับคำสั่งจากศาลให้เป็นผู้ดูแลผู้กระทำผิด เสมือนเป็นองค์กรอาสาสมัครที่ได้รับอนุญาต และต้องมีการกำกับจากหน่วยราชการถึงวิธีการปฏิบัติและการให้คำแนะนำ ก็มีทางเป็นไปได้ซึ่งมูลนิธิหรือสมาคมนั้น ๆ จะต้องหาค่าใช้จ่ายด้วยการหาทุนจากการบริจาค หรือได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล หรือแม้แต่ได้เงินบริจาคจากผู้ต้องโทษ

3. เงื่อนไขที่ต้องคำนึงถึง

การให้ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการควบคุมแก้ไขผู้กระทำผิดจะต้องดูสภาพของผู้กระทำผิดแต่ละราย ความผิดแต่ละเรื่องผู้เสียหายแต่ละรายและสังคมแต่ละสังคม

ผู้กระทำผิดแต่ละราย ต้องเป็นผู้กระทำผิดมิใช่โดยสันดาน สำนึกในความผิดพร้อมที่จะกลับตัวเป็นคนดีไม่มีนิสัยก้าวร้าวเกรงที่จะเป็นภัยต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะต่อผู้เสียหายหรือผู้อื่น

ความผิดแต่ละเรื่อง ต้องเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง เช่น ความผิดทำร้ายร่างกายด้วยวิธีทารุณ แม้ผู้เสียหายจะไม่บาดเจ็บสาหัส แต่ก็สะท้อนขวัญต่อสังคม ความผิดบางอย่างสังคมจะยอมรับไม่ได้ซึ่งแล้วแต่สังคมแต่ละแห่ง ถ้าสังคมรับไม่ได้ก็ไม่ควรใช้มาตรการที่ชุมชนมีส่วนร่วม

ผู้เสียหายแต่ละราย ต้องพิจารณาว่าผู้เสียหายไม่อาฆาตแค้น เพราะอาจทำร้ายผู้กระทำผิดถึงบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิตได้ การปล่อยให้ผู้กระทำผิดอยู่นอกคุก อาจเป็นการเร่งความตายให้เขาก็เป็นได้

สังคมแต่ละสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาสังคมที่มีความรักความอบอุ่นเหมาะที่จะใช้มาตรการหลีกเลี่ยงการจำคุก สังคมที่ต่างกันต่างอยู่ไม่เหมาะ

สำหรับมาตรการนี้ สังคมที่เกรงใจอย่างไม่มีขอบเขต สังคมที่ไม่มีศาสนาจริยธรรมดี สังคมคนในพื้นที่แออัดเสื่อมโทรมหรือยากจนมากจะใช้มาตรการนี้ไม่ได้ผล

2. สรุปผลการศึกษา

การลงโทษผู้กระทำผิดที่ใช้กันอยู่ในนานาประเทศมีหลากหลายวิธี ได้แก่ การประหารชีวิต (Capital Punishment) การลงโทษแก่ร่างกาย (Corporal Punishment) การลงโทษทางการเงิน (Monetary Sanctions) ได้แก่ โทษปรับ การชดใช้ค่าเสียหาย การจ่ายค่าทดแทน เป็นต้น การห้ามปฏิบัติต่าง ๆ (Various types of Prohibitions) และ การไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด (Non-custodial Sanctions) วิธีต่าง ๆ เช่น การปล่อยชั่วคราว อย่างไรก็ตาม การลงโทษผู้กระทำผิดมักจะใช้การจำคุกเป็นวิธีหลักเป็นทั้งการแยกตัวผู้กระทำผิดออกจากสังคมไม่ให้ทำร้ายหรือทำอันตรายแก่สังคมอีก อย่างน้อยก็ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งที่อยู่ในเรือนจำและเป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมในการแก้แค้นผู้กระทำผิด เมื่อพ้นโทษเขาเหล่านั้นก็ต้องกลับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยใช้มาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดเป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภท

ปัญหาคนล้นคุกที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติโดยมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิด หรือ ข้อกำหนดโตเกียว เพื่อใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยข้อกำหนดโตเกียว ได้ให้คำจำกัดความของ “มาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด” ว่าเป็นการตัดสินใจใช้โดยผู้มีอำนาจในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้ได้กับผู้ต้องหา จำเลย และผู้กระทำผิด โดยมีการกำหนดเงื่อนไขให้บุคคลเหล่านี้ปฏิบัติแทนการจำคุก การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกนั้นนอกจากจะเป็นการลดจำนวนผู้ต้องขังแล้วยังจะทำให้การบริหารเรือนจำเป็นไปได้ดีขึ้นและทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นไปได้เหมาะสมมากขึ้น การแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชนจะทำให้ผู้กระทำผิดใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับตัวของผู้กระทำผิดในสังคม จึงเป็นการลดการกระทำผิดซ้ำและเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม นอกจากนั้นยังช่วยลดการถูกตราหน้าของผู้กระทำผิด ช่วยหลีกเลี่ยงการเพิ่มพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเมื่อผู้กระทำผิดใหม่

ถูกควบคุมตัวร่วมกับอาชญากรประเภทต่าง ๆ ทำให้ผู้กระทำผิดได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมยังคงทำงานอยู่ในสังคมต่อไป

การเลือกใช้มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิดจะเป็นผลดีทั้งต่อตัวผู้กระทำผิดและชุมชนนั้นจะต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย เนื่องจากลักษณะของการก่ออาชญากรรม และความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้กระทำผิดก่อขึ้นด้วยนั้น การจำคุกจึงถูกพิจารณาว่าเป็นรูปแบบของการลงโทษที่รุนแรงที่สุด ที่ช่วยปกป้องสาธารณชนจากอาชญากรรมครั้งต่อไปได้ และยังเป็น การป้องกันอาชญากรรมอย่างเฉียบขาด ถ้ามาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดถูกนำมาใช้ในทางที่ผิดหรือมีการใช้เพียงบางส่วนโดยมิได้คำนึงถึงความรุนแรงของอาชญากรรม ความเชื่อมั่นของชุมชนต่อการใช้มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดและความเชื่อมั่นต่อระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยรวมก็จะหมดสิ้นไป สำหรับอาชญากรรมที่ร้ายแรงการจำกัดอิสรภาพของผู้กระทำผิดและการปรามการเกิดอาชญากรรมครั้งต่อไปยังมีลำดับความสำคัญมากกว่าการใช้การบำบัดฟื้นฟูในชุมชน

ปัจจัยแวดล้อมประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมโดยทางอ้อม คือความเป็นไปได้ของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน เมื่อมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมีเป้าหมายหลักเพื่อการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด ดังนั้นองค์ประกอบที่ส่งเสริมและไม่ส่งเสริมต่อการบำบัดฟื้นฟู ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนการนำมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาใช้ โดยต้องมีการพิจารณาเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ประวัติส่วนตัว และประวัติการกระทำผิด และแนวโน้มในการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำผิด หากผู้กระทำผิดมีแนวโน้มในการก่ออาชญากรรมสูง โอกาสที่จะให้ใช้มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดก็ยิ่งน้อยลง

การหมกมุ่นอยู่กับอบายมุข แอลกอฮอล์ ยาเสพติด และการพนัน ล้วนเป็นผลเสียต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ปัญหาในครอบครัว โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน ก็จัดว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วย

ผู้กระทำผิดควรมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการควบคุมและสอดส่องของพนักงานคุมประพฤติและผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นผู้กระทำผิดที่ได้รับโอกาสให้ใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกควรเป็นผู้ที่ตั้งใจทำงานเพื่อให้สามารถเลี้ยงชีพและเพื่อบำบัดฟื้นฟูตนเองได้ การดำเนินชีวิตที่ไม่แน่นอน เช่น การมีที่อยู่อาศัย

ไม่เป็นหลักแหล่ง การไม่ประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ เป็นอุปสรรคสำคัญของการใช้มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิด

การมีผู้ปกครอง หรือผู้สอดส่องดูแลให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์และช่วยสนับสนุนต่อการใช้มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิด เช่น นายจ้างหรือญาติที่จะช่วยรับผิดชอบสอดส่องดูแลผู้กระทำผิด การมีผู้สอดส่องดูแลจะทำให้การบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนสะดวกมากยิ่งขึ้น

การชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย หรือการประนีประนอมกันได้ระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย เป็นองค์ประกอบสำคัญ สำหรับมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิด สิ่งเหล่านี้มิได้เป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำผิดฝ่ายเดียวเท่านั้น ความพยายามในการชดใช้ชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย แสดงให้เห็นถึงการยอมรับความผิดและความสำนึกในความผิดที่ได้กระทำผิด

การลดความแออัดของเรือนจำและหลักเลี่ยงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการลงโทษจำคุกและเพื่อให้การใช้มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิดเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ การนำวิธีการหลักเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิดไปใช้ ควรคำนึงถึง

การพัฒนามาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิดในระบบกฎหมายเพื่อให้เกิดนโยบายยุติธรรมทางอาญาที่มีเหตุผลและเหมาะสมกับผู้กระทำผิดที่มีลักษณะแตกต่างกัน ฉะนั้น จึงควรมีหลักเกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีเข้าใจในหลักการปฏิบัติอย่างต้องแท้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้กระทำผิดและสามารถช่วยให้เขาปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการกระตุ้น และให้ความรู้ แก่ชุมชนเกี่ยวกับมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำผิดเพื่อให้ได้ความร่วมมือเป็นไปอย่างสะดวกและได้รับการตอบสนองด้วยดี

โทษปรับ

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ยังใช้ระบบการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว โทษปรับเหมาะสำหรับใช้แทนโทษจำคุกระยะสั้น ทั้งยังเป็นโทษที่มีผลในทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แก่ผู้กระทำผิดได้มากกว่า เพราะการบังคับค่าปรับเอากับผู้กระทำผิด แต่การกำหนดโทษปรับยังมีข้อควรปรับ

ปรุงและแก้ไข เพราะโทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดอันเป็นตัวเงิน ซึ่งฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิดย่อมมีความแตกต่างกัน การกระทำผิดในกรณีเดียวกัน โทษปรับอาจส่งผลร้ายต่อผู้กระทำผิดได้ไม่เท่ากัน ทั้งนี้เพราะความสามารถในทางการเงินของผู้กระทำผิดแต่ละรายไม่เท่ากัน ผู้กระทำผิดที่มีฐานะทางการเงินไม่ได้ก็อาจจะได้รับผลกระทบมากกว่าผู้ที่ฐานะทางการเงินดี เมื่อผลร้ายของการลงโทษปรับเป็นโทษอาญามีผลกระทบต่อผู้กระทำผิดไม่เท่ากันก็ย่อมเกิดช่องว่างขึ้นมาในประสิทธิภาพของการลงโทษ ซึ่งก็ย่อมส่งผลต่อผู้กระทำผิดในอันที่จะกระทำผิดซ้ำอีกได้

โทษปรับ มีที่ใช้มากกว่าโทษชนิดอื่น และมีมากกว่าโทษจำคุกด้วย แต่ในทางปฏิบัติ ศาลใช้โทษจำคุกมากกว่าโทษปรับ ทั้งนี้ เนื่องจากโทษจำคุกบังคับได้สะดวกกว่าโทษปรับ ส่วนโทษปรับเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินซึ่งเป็นเงิน หากว่าผู้กระทำผิดไม่นำเงินค่าปรับมาชำระต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด ศาลจะต้องกักขังผู้ต้องโทษหรือการบังคับเอากับทรัพย์สินอย่างอื่นของผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งการบังคับเอากับทรัพย์สินดังกล่าวก็ต้องดำเนินการตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่มากมายไม่สะดวกเหมือนกับการบังคับใช้โทษจำคุก นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นคนยากจน การบังคับโทษปรับย่อมเป็นการทำให้เดือดร้อนแก่ความเป็นอยู่ในครอบครัวของบุคคลนั้นด้วย ในทางปฏิบัติจึงมักใช้โทษจำคุกมากกว่าโทษปรับ

ตามประมวลกฎหมายอาญา โทษปรับได้จัดอยู่ในอันดับที่สี่ของความรุนแรง ซึ่งถือว่าเป็นโทษที่หนักรองลงมาจากโทษประหารชีวิต โทษจำคุกและโทษกักขัง อันเป็นโทษที่บังคับต่อชีวิต ต่อร่างกาย และต่อเสรีภาพ โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน จัดอยู่ในประเภทของการลงโทษต่อทรัพย์สินของผู้กระทำผิดจึงจัดอยู่ในสถานเบา

เมื่อพิจารณาถึงผลดีและผลเสียของโทษปรับ จะเห็นได้ว่าโทษปรับมีผลดีมากมาย อาทิเช่น

1. ใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น โทษปรับ ถือว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุดทางหนึ่งในการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งไม่มีประโยชน์ต่อผู้กระทำผิดเองไม่

ว่าในทางใด⁽³⁾ ซึ่งนักอาชญาวิทยามีความเห็นพ้องต้องกันว่าโทษจำคุกระยะสั้นเป็นโทษที่ไม่ได้ผลในทางปราบปรามผู้กระทำผิด เพราะผู้ถูกลงโทษไม่เช็ดหلاب ไม่ได้ผลในทางแก้ไข ปรับปรุง ตัวผู้กระทำผิด เพราะระยะเวลาสั้นเกินไป โทษจำคุกทำให้ผู้ต้องโทษมีจิตใจแข็งกระด้าง และทำให้ผู้ต้องโทษเข้าไปปะปนอยู่ในสมาคมของอาชญากร ทำให้ผู้นั้นกลายเป็นอาชญากรหนักขึ้นไปอีก โทษจำคุกมักทำให้ผู้ถูกลงโทษเสียคน เมื่อพ้นโทษแล้วก็มักกลับเข้าสู่สังคมไม่ค่อยได้ แต่โทษปรับไม่เป็นเช่นนั้น ผู้ที่ถูกลงโทษปรับไม่ถือว่าเสียหายมากนัก ผู้พ้นโทษยังสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้

ดังนั้น โทษปรับนอกจากจะเกิดผลดีในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำแล้ว ยังสามารถบรรเทาความเสียหายทางสังคมแก่ผู้กระทำผิดได้โดยตรง เฮอ์แมนน์ แมนน์ไฮม์ (Herman Mannheim) นักอาชญาวิทยา ผู้วางรากฐานการศึกษา วิชาอาชญาวิทยา ในประเทศอังกฤษ ได้ให้ความเห็นสรุปว่า “การลงโทษปรับมีลักษณะคล้ายคลึงกับการลงอาญา ด้วยการคุมความประพฤติ (Probation) ในทัศนะที่ว่าต่างก็เป็นวิธีการลงโทษที่ส่งผลกระทบหรือสร้างรอยมลทินทางสังคม (Social Stigma) แก่ผู้กระทำผิดน้อยที่สุด⁽⁴⁾

2. โทษปรับสามารถกำหนดให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดเป็นราย ๆ ไป กล่าวคือ ในการลงโทษปรับนั้นสามารถกำหนดจำนวนเงินให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีก็จะลงโทษปรับน้อยลง ส่วนผู้กระทำผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็อาจลงโทษปรับให้รุนแรงขึ้น และสำหรับความผิดที่กระทำไปด้วยความโลภแล้ว โทษปรับนั้นเหมาะสมที่สุด กรณีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การกระทำผิดฐานลักทรัพย์คนอื่นมาเพราะความโลภอยากได้ทรัพย์สินของเขา หาก

⁽³⁾ วีรพล ปานบุตร. “โทษปรับในสวีเดน” วารสารอัยการ. ปีที่ 2 ฉบับที่ 14, 2522. หน้า 27.

⁽⁴⁾ ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑ์วิทยา. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2523. หน้า 34.

ถูกลงโทษปรับกลับต้องเอาทรัพย์สินของตนไปจ่าย แทนที่จะได้ทรัพย์สินมากกลับต้องเสียทรัพย์สินของตนไป โทษปรับจึงเน้นที่การแก้หนี้เสียโลกได้ตรงจุดที่สุด⁽⁵⁾

3. โทษปรับเป็นโทษที่สามารถแก้ไขได้ ในภายหลังในกรณีที่การพิพากษาตัดสินผิดพลาด กล่าวคือ หากปรากฏพยานหลักฐานว่าผู้ที่ถูกลงโทษปรับนั้นมิได้กระทำความผิดก็ยังมีทางแก้ไขได้ โดยการคืนค่าปรับให้ได้

4. โทษปรับมีผลดีในทางเศรษฐกิจต่อรัฐ ไม่ต้องขาดรายได้ และเสียกำลังงานของชาติไปต่อการเอาคนไปขังไว้และยังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างที่คุมขัง ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างผู้คุมขัง ค่าเลี้ยงดูผู้ต้องขัง ตรงข้ามรัฐกลับได้ค่าปรับมาซึ่งในแต่ละปีมีจำนวนไม่ใช่น้อย

5. รายได้จากค่าปรับรัฐสามารถนำไปใช้ในกิจการอื่นได้ เช่น นำค่าปรับมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมโดยเฉพาะ

6. โทษปรับสามารถปรับให้ยืดหยุ่นได้ เช่น การยินยอมให้มีการผ่อนชำระค่าปรับ หรือการจัดเป็นระบบวันปรับซึ่งก็สุดแท้แต่กฎหมาย และความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ที่จะกำหนดความยืดหยุ่นดังกล่าวโดยไม่ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้ถูกลงโทษและไม่ส่งผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม⁽⁶⁾

ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงข้อเสียของโทษปรับ จะเห็นได้ว่าหากเทียบเคียงกับโทษอื่นๆ โทษปรับมีผลดีอยู่มากไม่ว่าจะพิจารณาในแง่กฎหมายหรือหลักมนุษยธรรม แต่อย่างไรก็ตามข้อเสียของโทษปรับก็มีอยู่บ้าง ได้แก่

1. โทษปรับเป็นโทษที่ไม่เสมอภาค คนยากจนถูกปรับแล้วเดือดร้อนมาก แต่คนที่ฐานะดีไม่รู้สึกอะไร โทษปรับไม่สอดคล้องกับหลักที่ว่า การลงโทษต้องเป็นการเฉพาะตัวบุคคล เพราะโทษปรับทำให้ครอบครัวผู้ถูกปรับต้องเดือดร้อนไปด้วย และเมื่อพิพากษาลงโทษปรับไปแล้วไม่สามารถบังคับเอาค่าปรับได้ก็ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ถูกลง

⁽⁵⁾ โกเมน ภัทรภิมย์. "โทษปรับ" บทบัณฑิตย. เล่ม 30. ตอน 3, 2516. หน้า 457.

⁽⁶⁾ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. "การบังคับโทษปรับ" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539. หน้า 19.

โทษ หรือต้องเปลี่ยนโทษปรับไปเป็นโทษอย่างอื่น เช่น กักขังแทนค่าปรับ ซึ่งไม่เป็นไปตามความประสงค์ของคำพิพากษา

สำหรับการแก้ไขข้อเสียในประเด็นนี้ซึ่งประเทศไทยอาจนำวิธีการบังคับโทษปรับซึ่งใช้ในประเทศสวีเดนมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ การกำหนดค่าปรับระบบที่เรียกว่า “ปรับเป็นรายวัน” (Day-fine) ซึ่งเกิดจากแนวความคิดของ ศาสตราจารย์ คาร์ล ทอร์ป นักทฤษฎีทนายชาวเดนมาร์ก ที่ได้กล่าวว่า “ในบรรดาทฤษฎีทั้งหลายของการลงโทษ การลงโทษปรับเข้ากันได้ดีทีสุดกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ ยับยั้ง (Deterence) เพราะจะทำให้ผู้กระทำผิดยับยั้งชั่งใจในการกระทำผิด ไม่กล้ากระทำผิดซ้ำอีกโดยเฉพาะในสภาพเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางสังคมเช่นปัจจุบันทั้งในสังคมเกษตรกรรม และสังคมอุตสาหกรรมที่ทุกคนต้องทำมาหากิน ดังนั้นการลงโทษปรับที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดอ่อนของผู้กระทำผิดย่อมก่อให้เกิดผลในการป้องปรามได้ดีที่สุด และถ้าจะหยิบยกปัจจัยความแตกต่างระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด 2 คนมาเป็นตัวแปรแล้ว การลงโทษปรับรายวันได้ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในการลงโทษประเภทเดียวกันมากกว่าระบบการลงโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้กันอยู่”

วิธีการกำหนดโทษปรับในระบบวันปรับจะทำได้เป็น 2 ชั้น โดยชั้นแรกกำหนดเป็น “หน่วยปรับ” ซึ่งจะมีจำนวนสูงต่ำตามความร้ายแรงของการกระทำผิด ชั้นที่สองก็กำหนดว่า “หน่วยปรับ” แต่ละหน่วยคิดเป็นจำนวนเงินเท่าใด โดยในชั้นนี้จะคำนึงถึงแต่เฉพาะความสามารถที่จะเสียค่าปรับของผู้กระทำผิด คือคิดถึงทรัพย์สิน รายได้ รายจ่าย ตลอดจนเหตุอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางการเงินของผู้นั้น ต่อจากนั้นก็เอาจำนวนหน่วยปรับคูณกับอัตราของแต่ละหน่วยปรับ ได้ผลลัพธ์ออกมาเท่าใดก็เป็นจำนวนค่าปรับที่ผู้กระทำผิดจะต้องเสีย⁽⁷⁾

การปรับรายวันต้องพุ่งเล็งไปที่ปริมาณวันซึ่งจะนำมาเป็นเกณฑ์ในการปรับ ไม่ใช่จำนวนเงินที่จะเป็นค่าปรับ เพราะโทษปรับรายวันคือ โทษที่กำหนดอัตราโทษปรับโดยคำนึงถึงความหนักเบาแห่งความผิดประกอบกัน โดยคิดคำนวณรายได้ของจำเลย

⁽⁷⁾ “รายงานการศึกษาแนวทางและรูปแบบการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล.” สิงหาคม 2543. หน้า 70.

หรือผู้ต้องหาแต่ละคนเฉลี่ยเป็นรายวัน และปรับเป็นจำนวนวัน ซึ่งมีหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ

1) รายได้ต่อวันของผู้ที่จะถูกปรับ ศาลโดยความช่วยเหลือของ พนักงานอัยการ จะพิจารณารายได้ต่อวันของจำเลยว่าจำเลยในคดีนั้น ๆ มีรายได้ต่อวันเท่าใด

2) ปริมาณที่ศาลเห็นสมควรจะปรับ

3) จำนวนค่าปรับ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการนำปริมาณวันไปคูณกับจำนวนรายได้ต่อวันของจำเลย อันจะเป็นค่าปรับในแต่ละคดี

ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบปรับตามวัน คือ จำเลยมีรายได้ต่อวันเท่าใดในสังคมเกษตรอุตสาหกรรม ซึ่งประชาชนมีรายได้แน่นอน การคำนวณรายได้ต่อวันอาจไม่ยุ่งยากนัก จำเลยเองก็มีโอกาสพิสูจน์หักล้างได้ว่า ตนมีรายได้เท่าใด ยิ่งในประเทศที่มีการจัดเก็บภาษีได้ผลดีก็สามารถตรวจสอบรายได้และการหักภาษี ณ ที่จ่ายได้ ทั้งมีระบบสวัสดิการสังคมที่ดีเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีรายได้น้อย ซึ่งก็มีระบบตรวจสอบรายได้ที่แท้จริงอย่างรัดกุมการคำนวณรายได้ต่อวันจึงอาจทำได้ง่ายกว่าประเทศอื่นที่ไม่ได้มีระบบการจัดเก็บที่ดีที่สามารถตรวจสอบได้อย่างแท้จริง การใช้ระบบวันปรับจึงอาจจะเหมาะที่จะนำมาปรับใช้กับประเทศไทยอีกวิธีการหนึ่ง⁽⁶⁾

2. การบังคับเอาค่าปรับได้ยาก

สำหรับการแก้ไขข้อเสียในประเด็นนี้ก็อาจจะแก้ไขโดยกำหนดระยะเวลาที่จะต้องชำระค่าปรับให้ยาวออกไป เช่น ให้ชำระภายในสามเดือน หรือหกเดือน เป็นต้น การกำหนดระยะเวลาให้ยาวออกไปเช่นนี้จะเป็ผลลัพธ์แก่ผู้ที่มีรายได้เป็นกำหนดเวลา เช่น เงินเดือน หรือผู้ที่ทำงานหรือได้เงินเฉพาะฤดูกาล เช่น ชาวไร่ ชาวนา เป็นต้น หรืออาจจะใช้วิธีให้ผ่อนชำระเป็นงวด ๆ โดยให้ศาลเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินและระยะเวลาตามความเหมาะสมแก่ตัวผู้กระทำผิดเป็นราย ๆ ไป ซึ่งวิธีนี้จะมีผลดีในทางที่จะทำให้ผู้ถูกลงโทษสำนึกถึงความผิดของตนเองทุก ๆ ครั้งที่ต้องชำระค่าปรับ ทำให้เข็ดหลาบและ

⁽⁶⁾ วีระพล ปานะบุตร. "โทษปรับในสวีเดน" วารสารอัยการ. ปีที่ 2 ฉบับที่ 14, 2522. หน้า 28.

ไม่กระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ซึ่งวิธีการนี้มีการนำมาใช้ในบางประเทศ ได้แก่ เยอรมัน ออสเตรีย สเปน นอร์เวย์ เป็นต้น⁽⁹⁾

อย่างไรก็ตามประเทศไทยอาจจะนำวิธีการซึ่งใช้ปฏิบัติในประเทศฝรั่งเศส กล่าวคือพยายามหาวิธีการที่จะให้ความสะดวกแก่ผู้ที่จะต้องถูกปรับ ซึ่งมีอยู่ 2 วิธี คือ

วิธีการปรับโดยอำนาจศาล (L'Amend de composition) ซึ่งใช้เฉพาะแก่ความผิดลหุโทษที่มีโทษปรับอย่างเดียว โดยเจ้าพนักงานตรวจพบการกระทำผิดลหุโทษก็จะทำบันทึกความผิดลหุโทษผ่านผู้บังคับบัญชาส่งไปให้อัยการโดยเร็ว อัยการตรวจดูเมื่อเห็นว่าถูกต้องแล้วก็ส่งต่อไปให้ผู้พิพากษาศาลแขวงภายใน 10 วัน นับแต่ได้รับบันทึกผู้พิพากษาศาลแขวงพิจารณาแล้วก็กำหนดค่าปรับ ซึ่งมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอัตราตายตัว ซึ่งอยู่กึ่งกลางระหว่างโทษปรับสูงสุดและต่ำสุดภายในกำหนดเวลาไม่เกิน 5 วัน ต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ของศาลจะแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้กระทำผิดว่าได้กระทำผิดลหุโทษฐานใด เมื่อวันเวลาใด ณ ตำบลอะไร จะต้องเสียค่าปรับเป็นจำนวนเท่าใดพร้อมทั้งบอกสถานที่ที่จะนำค่าปรับไปชำระด้วย หนังสือแจ้งนี้ต้องส่งให้ผู้กระทำผิดทางไปรษณีย์ลงทะเบียนภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ผู้พิพากษาได้กำหนดค่าปรับ

ผู้กระทำผิดจะต้องนำเงินไปชำระค่าปรับภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือแจ้งนั้น จะชำระเป็นเงินสด เป็นธนาคา หรือโดยวิธีหักโอนบัญชีธนาคารก็ได้ โดยปกติก็ใช้ธนาคาเพราะศาลส่งแบบฟอร์มกรอกธนาคาไปให้ด้วย ผู้ถูกปรับเพียงแต่ลงนามและนำเงินไปส่งไปรษณีย์เท่านั้น ถ้าผู้กระทำผิดชำระเงินภายในกำหนด คดีนั้นก็จะเป็นอันเลิกกัน แต่ถ้าผู้กระทำผิดไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดก็จะถูกฟ้องต่อศาลโดยวิธีการธรรมดา

อีกวิธีหนึ่งเป็นการชำระค่าปรับตามอัตราที่กำหนดไว้ตายตัว โดยไม่ผ่านการดำเนินงานของศาล (Amend forfaitaire) ใช้กับความผิดลหุโทษตามกฎหมายจราจรซึ่งมีโทษปรับอย่างเดียวไม่เกิน 40 แพงค์ วิธีการก็คือ เมื่อตำรวจจราจรซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจเก็บค่าปรับพบการกระทำผิดกฎหมายจราจรตามที่กฎหมายระบุให้อำนาจไว้ ก็

⁽⁹⁾“รายงานการศึกษาแนวทางและรูปแบบการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล.” เรื่องเดียวกัน. สิงหาคม 2543. หน้า 70.

ทำบันทึกการกระทำผิดขึ้นแล้วแจ้งแก่ผู้กระทำผิดว่าได้ทำผิดกฎหมายมาตราใด จะต้องเสียค่าปรับเป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งผู้กระทำผิดจะจ่ายค่าปรับแก่ตำรวจจราจรทันทีก็ได้ ถ้าผู้กระทำผิดยอมจ่ายค่าปรับ ตำรวจจราจรก็จะออกใบรับให้และให้ผู้ถูกปรับลงนามในบันทึกการกระทำผิด แล้วส่งบันทึกนี้ไปให้อัยการตรวจสอบความถูกต้องอีกชั้นหนึ่ง ถ้าอัยการตรวจเห็นเป็นการถูกต้องแล้ว คดีอาญาสำหรับความผิดนั้นก็ป็นอันเลิกกัน

ถ้าผู้กระทำผิดมิได้อยู่ ณ ที่เกิดเหตุในขณะที่ตำรวจจราจรไปตรวจพบ ซึ่งมักเป็นกรณีจอดรถในที่ห้ามจอด ตำรวจจะเขียน “ใบสั่ง” ติดไว้ที่รถยนต์ ในใบสั่งจะระบุว่าผู้ขับรถได้กระทำผิดตามกฎหมายมาตราใด จะต้องเสียค่าปรับเป็นจำนวนเท่าใดภายใน 8 วัน นับแต่วันที่ลงใบสั่งให้ผู้กระทำผิดชื่อ “อากรค่าปรับ” (timebre amende) ซึ่งมีขายตามร้านขายยาหรือทั่วไปมาปิดลงในใบสั่งตามอัตราที่ระบุไว้ แล้วเอาใบสั่งที่ปิดอากรค่าปรับแล้วนั้นใส่ตู้ไปรษณีย์ส่งไปยังที่ที่กำหนดซึ่งได้เขียนเจ้าหน้าที่ไว้แล้ว เมื่อใบสั่งที่ปิดอากรค่าปรับไปถึงเจ้าพนักงานภายในกำหนดแล้ว คดีอาญานั้นก็ป็นอันเลิกกัน⁽¹⁰⁾

โทษปรับเป็นโทษที่อาจใช้เป็นเอกเทศโดยไม่มีโทษอื่นด้วยก็ได้หรืออาจใช้ควบคู่ไปกับโทษอาญาสถานอื่นก็ได้ ในกฎหมายของต่างประเทศนิยมใช้โทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดเล็กน้อย ตามกฎหมายไทยโทษปรับสถานเดียวจะใช้ในความผิดที่สมควรมีโทษเล็กน้อย หรือมีเจตนาที่มักจะนิยมใช้กับความผิดใหม่ ๆ ซึ่งเพิ่งสร้างขึ้นเป็นความผิดอาญา ตัวอย่างเช่นในกรณีความผิดอาญาทางเศรษฐกิจความผิดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ความผิดเกี่ยวกับการค้าที่ไม่เป็นธรรม ความผิดของกรรมการในกรณีที่นิติบุคคลควรรับโทษทางอาญา⁽¹¹⁾ แต่โทษปรับเมื่อมีการนำมาใช้กับความผิดใหม่ ๆ มักมีการบัญญัติโทษปรับให้เป็นโทษที่รุนแรงมีปริมาณมากในทำนองว่าถ้าจะลงเป็นโทษจำคุกก็เห็นว่าอาจจะเป็นโทษที่หนักเกินไป จึงลงโทษปรับแทนแต่เมื่อมีการกำหนดโทษปรับแล้วก็กำหนดค่าปรับให้สูงสมกับที่ความผิดนั้นเป็นความผิดมาทางเศรษฐกิจ เรียกได้ว่าเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิดก็ได้

⁽¹⁰⁾ เรื่องเดียวกัน. หน้า 72.

⁽¹¹⁾ รองพล เจริญพันธ์. “การใช้โทษปรับเป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องค่าพรรณนาคุณภาพสินค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2, 2521. หน้า 316-319.

โทษปรับจึงเหมือนกับเป็นโทษที่ใช้แทนโทษที่เกี่ยวกับเสรีภาพของผู้กระทำผิด โดยกฎหมายเห็นว่าถ้าผู้กระทำผิดไม่ควรถูกลงโทษถึงขนาดตัดรอนเสรีภาพก็ให้ลงโทษต่อทรัพย์สิน คือ โทษปรับแทน⁽¹²⁾ ซึ่งเป็นมาตรการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดอีกทางเลือกหนึ่งที่ควรนำมาใช้ปฏิบัติอย่างจริงจังในประเทศไทย

การปล่อยชั่วคราว

กรณีของการปล่อยชั่วคราว . ในชั้นสอบสวนศาลมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำผิดจากการใช้อำนาจในการควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจโดยใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวผู้กระทำผิดในชั้นฝากขังของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งการปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการหลักเสี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาตรการหนึ่งที่ผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของผู้กระทำผิด อันเนื่องมาจาก “หลักประโยชน์แห่งความสงสัย” (in dubio pro reo)⁽¹³⁾ ซึ่งเป็นไปตามหลักที่ว่า ก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลใดกระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดมิได้

การปล่อยชั่วคราวอาจกระทำได้ 3 วิธีคือ ปล่อยโดยไม่มีประกัน ปล่อยโดยมีประกัน และปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน

ในทางปฏิบัติ การปล่อยชั่วคราวของศาลจะกระทำได้เฉพาะเมื่อมีทั้งสัญญาประกันและหลักประกัน ซึ่งเท่ากับว่าสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำผิดขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด โดยมีได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการที่จะควบคุมตัวบุคคลให้อยู่ในอำนาจของรัฐ ซึ่งมีอยู่ 3 ประการอย่างเพียงพอ ได้แก่

1. เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อย
2. เพื่อประกันการมีตัวของผู้กระทำผิด
3. เพื่อประกันการบังคับโทษ⁽¹⁴⁾

⁽¹²⁾ สมพร พรหมนิตาธร. “โทษปรับ” อัยการนิเทศ. ฉบับที่ 4 เล่มที่ 31, 2512. หน้า 443.

⁽¹³⁾ คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536. หน้า 165.

⁽¹⁴⁾ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110

ผู้เขียนมีความเห็นว่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการยุติธรรม จากแนวความคิดที่ว่าการควบคุมเป็นหลัก การปล่อยชั่วคราว เป็นข้อยกเว้น ให้มาเป็นแนวคิดว่า การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำผิดเป็นหลัก โดยพิจารณาว่ามีเหตุอันควรที่จะควบคุมผู้กระทำผิดไว้หรือไม่เป็นสำคัญ

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของทฤษฎีการแก้ไขผู้กระทำผิดและปฏิบัติ ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติและสอดคล้องกับหลักการในกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเห็นควรระบุให้ชัดว่าผู้ถูกจับทุกคนมีสิทธิได้รับการ ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่มีเหตุจำเป็นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 108

การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย

จากบทบัญญัติกฎหมายของ Kentucky Revised Statute มาตรา 532 : 200 - 250 (1986) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างทางกฎหมาย สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ คือ

1. เป็นการกำหนดและนิยามความหมายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ประเภทของผู้ กระทำผิดจะต้องเป็นคดีไม่ร้ายแรง (non-violent felony) หรือเคยต้องโทษกระทำผิดร้าย แรงมาก่อนแต่ยังไม่พ้น 5 ปี ในส่วนของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จะต้องได้รับการรับรอง แล้วจากคณะกรรมการราชทัณฑ์หรือต้องเป็นอุปกรณ์ที่ไม่รบกวนความปกติสุขภายใน ที่อยู่อาศัย โดยจะทำงานได้เฉพาะเพื่อการบันทึกหรือตรวจสอบว่าผู้กระทำผิดอยู่หรือไม่ อยู่ในบ้านเท่านั้น และจะต้องไม่บันทึกหรือตรวจสอบเป็นภาพหรือเสียงคำพูดหรือข้อมูล การเคลื่อนไหวหรือกิจกรรมใด ๆ ของผู้กระทำผิด

2. กระบวนพิจารณา สรุปได้ว่าผู้กระทำผิดมีสิทธิที่จะขอใช้มาตรการนี้แทน การรับโทษจำคุกในเรือนจำหรือไม่ก็ได้ โดยต้องผ่านกระบวนการพิจารณาและอนุญาต ให้ใช้โดยคำสั่งของศาล ซึ่งการพิจารณาจะได้ดูจากข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ตามที่ กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อศาลมีคำสั่งแล้วก็จะเป็นที่ของหน่วยงานเฉพาะทำหน้าที่ ปฏิบัติตามคำสั่งศาลและควบคุมตรวจสอบผู้กระทำผิดตลอดเวลาของการใช้มาตรการนี้ ประการสำคัญคือ กฎหมายถือว่าเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อการใช้มาตรการนี้ เช่น การติดตั้งอุปกรณ์ไว้กับตัวผู้กระทำผิดและติดตั้งไว้ในบ้าน เป็นอันตกลงกันทั้งสองฝ่าย

แต่เริ่มแรกด้วยความยินยอมพร้อมใจของผู้กระทำผิด มิใช่ศาลใช้อำนาจรัฐบังคับเอาตาม คำพิพากษา

3. เงื่อนไขของการควบคุมผู้กระทำผิดไว้ในที่อยู่อาศัย มีการกำหนดอย่าง รัดกุม การฝ่าฝืนจะมีความผิดขึ้นใหม่คือความผิดฐานหลบหนีการควบคุม ซึ่งจะต้องถูก ยกเลิกการใช้มาตรการและไปปรับโทษในเรือนจำรวมทั้งถูกเพิ่มโทษในความผิดใหม่ด้วย นอกจากนี้ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเฉพาะราย เช่น ให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายจาก การกระทำผิด รวมทั้งการเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์ ประการสำคัญอย่างยิ่งคือ ผู้ ใหญ่ที่อยู่ร่วมกับผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยจะต้องมีหนังสือยินยอมในการใช้มาตรการนี้มา แสดงต่อศาลและศาลเก็บไว้เป็นหลักฐานก่อนมีคำสั่งอนุญาตด้วย ซึ่งแสดงถึงความ ระมัดระวังในการที่รัฐจะไม่ไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคล

4. อำนาจพิจารณา สรุปได้ว่ากฎหมายจำกัดมิให้ผู้กระทำผิดร้ายแรงใช้ มาตรการนี้ รวมถึงผู้ที่เคยต้องโทษในความผิดนั้นมาไม่เกิน 5 ปีด้วย

5. กำหนดถึงค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้กระทำผิด เขาจะต้องรับผิดชอบตัวเอง และการจัดทำทะเบียนรายการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่พิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว โครง สร้างทางกฎหมายของการนำมาตราการนี้มาใช้ในสหรัฐอเมริกาเป็นการนำมาใช้ใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยผ่านกระบวนการพิจารณาและพิพากษาของศาลเท่านั้น เงื่อนไขในการควบคุมต่าง ๆ เป็นลักษณะของสัญญา 2 ฝ่าย ที่ผู้กระทำผิดและบุคคลที่ ร่วมอยู่ในที่อยู่อาศัยกับผู้กระทำผิดได้ให้ความยินยอมพร้อมใจมาแต่แรก โดยเงื่อนไข เหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของคำสั่งศาลที่ดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม เบญจะ เพ็งดิษฐ์ ได้ทำการศึกษาอย่างจริงจังในเรื่องนี้ พบว่า ประเทศไทยควรนำมาตราการการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย (House Arrest) มาใช้ เนื่องจาก

1. ใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น ในปัจจุบันโทษจำคุกระยะสั้นที่ศาลลง โทษไม่เกิน 2 ปี มีอัตราส่วนสูงสุดเมื่อเทียบกับโทษจำคุกระยะกลางและโทษจำคุกระยะ ยาว โดยมาตรการนี้จะช่วยลดความเสี่ยงการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำผิดและผลร้าย อื่น ๆ ซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่าโทษจำคุกระยะสั้นไม่เกิดผลในการแก้ไขฟื้นฟู ขณะเดียวกั นมาตรการนี้ก็ช่วยลดปัญหานักโทษล้นคุกและลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการเลี้ยงดูนัก โทษในความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ลงด้วย

2. ใช้กับการคุมประพฤติผู้กระทำผิด เนื่องจากความมุ่งหมายของการคุมประพฤติก็เพื่อคุ้มครองสังคมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ด้วยวิธีการเข้าช่วยเหลือแก้ไขเป็นรายบุคคล การกำหนดเงื่อนไขในการคุมประพฤติถือเป็นองค์ประกอบสำคัญ ฉะนั้นในการกำหนดเงื่อนไขจะต้องพิจารณาสภาพผู้กระทำผิดโดยให้มีความสอดคล้องกับผู้กระทำผิดแต่ละราย อีกทั้งเงื่อนไขจะต้องมีความสัมพันธ์กับความผิดที่ทำเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำอีก แต่เงื่อนไขที่มีในมาตรา 56 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้นจำกัดไว้ 5 ประการเท่านั้นคือ การให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ การให้ทำกิจกรรมบริหารสังคม ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพเป็นกิจจะลักษณะและให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติที่จะนำไปสู่การกระทำผิดเดิมอีก ให้ไปรับการบำบัดรักษา การติดยาเสพติด ซึ่งจะเห็นได้ว่าเนื้อหาของเงื่อนไขเหล่านี้มีลักษณะจำกัดมาก อีกทั้งกฎหมายยังบังคับให้ศาลกำหนดเงื่อนไขกับผู้ถูกคุมประพฤติให้อยู่ภายในขอบเขตของเงื่อนไขทั้ง 5 ข้อนี้เท่านั้น การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นมาตรการที่มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นสูง สามารถจัดโปรแกรมได้หลายรูปแบบเพื่อความเหมาะสมแก่ผู้กระทำผิดแต่ละราย และเป็นมาตรการที่สามารถแยกผู้กระทำผิดออกจากสภาพสังคมและการสมาคมที่อาจจูงใจให้เขากระทำผิดซ้ำอีก จึงควรนำมาบังคับใช้อย่างจริงจัง⁽¹⁵⁾

3. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดที่สามารถแก้ไขปัญหาคดีต้องขังล้นคุกที่อาจนำมาปฏิบัติ เพื่อสนับสนุนให้มีการนำมาใช้อย่างจริงจังในประเทศไทย ได้แก่

1. มาตรการนำผู้กระทำผิดคดีเสพยาเสพติดไปบำบัดรักษายังสถานที่อื่น โดยเฉพาะ เนื่องจากผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้ป่วยมิใช่อาชญากร จึงสมควรได้รับการบำบัดรักษาซึ่งเป็นวิธีการที่แก้ปัญหามีประสิทธิภาพ

⁽¹⁵⁾ ธาริต เพ็งดิษฐ์. "การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์." อัยการนิเทศ. เล่มที่ 59. ฉบับที่ 1, 2540. หน้า 89.

2. มาตรการรอกการลงโทษ เป็นการให้โอกาสแก่ผู้ที่กระทำผิดเล็กน้อยหรือกระทำผิดครั้งแรก กระทำโดยประมาทหรือพลั้งพลาดและมีได้เป็นผู้ร้ายโดยสันดาน ได้ปรับปรุงแก้ไขตนเองภายใต้การควบคุมดูแลของสังคม เพราะการลงโทษจำคุกระยะสั้นจะไม่ช่วยในการแก้ไขผู้กระทำผิด

3. นอกจากนี้ยังมีมาตรการอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบที่ประเทศไทยควรจะนำมาใช้เพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งนี้จะช่วยลดความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดบางประเภทที่ไม่มีสันดานเป็นโจรผู้ร้าย และกระทำผิดในคดีเล็กน้อยหรือกระทำโดยประมาทหรือพลั้งพลาด ได้กลับตนเป็นพลเมืองดีโดยไม่ต้องเข้าไปรับโทษในเรือนจำปะปนกับผู้ต้องขังอื่นซึ่งนอกจากจะทำให้เสียประวัติและครอบครัวได้รับความเดือดร้อนแล้ว ยังเป็นการป้องกันมิให้เขาได้รับการเรียนรู้หรือถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่ดีจากอาชญากรมืออาชีพในขณะต้องโทษจำคุก

4. การทำงานสาธารณะแทนการจำคุก เป็นมาตรการที่ควรนำมาใช้กับผู้กระทำผิดในคดีเล็กน้อย กระทำความผิดครั้งแรก หรือกระทำโดยประมาท โดยไม่ต้องนำไปควบคุมไว้ในเรือนจำ ซึ่งอาจทำให้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการประกอบอาชญากรรมจากผู้ต้องขังอื่นและทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการเลี้ยงดู การทำงานสาธารณะทำให้ผู้กระทำผิดซึ่งได้ทำความเดือดร้อนให้แก่สังคมได้มีโอกาสทำงานให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้มากกว่าการถูกควบคุมไว้ในเรือนจำ เป็นการทำงานเพื่อชดใช้และตอบแทนสังคม เช่น การทำความสะอาดสวนสาธารณะ โรงพยาบาล การกำจัดขยะ และการทาสีตามสาธารณสถาน ทำให้สังคมมีทัศนคติที่ดีต่อผู้กระทำผิดและเกิดความรู้สึกให้อภัยมากขึ้น

5. ควรจะมีการแบ่งเบาภาระของกรมราชทัณฑ์ โดยการให้เอกชนเข้าไปจัดทำในบางส่วนของกระบวนการยุติธรรมแล้วให้กรมราชทัณฑ์คุมเอกชนอีกที เช่น มาตรการ House Arrest เป็นต้น

4. ข้อเสนอแนะกรณีศึกษา

มาตรการโทษปรับ จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยยังไม่เหมาะสมและก่อให้เกิดความเป็นธรรมโดยเสมอภาคกัน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับในปัจจุบันยังไม่เพียงพอจึงเห็นสมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโทษปรับให้ทันสมัยและเป็นธรรม ดังนี้

1. เห็นสมควรส่งเสริมสนับสนุนให้โทษปรับมีบทบาทมากขึ้น และสำคัญขึ้นกว่าการลงโทษทางอาญาประเภทอื่น ๆ เนื่องจากโทษปรับนั้นทำทายนิสัยของมนุษย์ ขณะที่มิลักษณะรุนแรงน้อยกว่าวิธีการจำกัดอิสระภาพหรือโทษจำคุก ยิ่งกว่านั้นลักษณะของโทษมีความชัดเจนโดยบังคับตรง ๆ เอาทั้งกำลังความสามารถของผู้กระทำผิดได้อย่างเหมาะสม

2. ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ให้ศาลมีอำนาจการลงโทษหรือการกำหนดโทษปรับได้ ทำนองเดียวกับการลงโทษ หรือการกำหนดโทษจำคุกจะทำให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้เพิ่มมากขึ้น และทำให้ศาลมีความรู้สึกสะดวกใจที่จะใช้โทษปรับกับผู้กระทำผิดที่มีฐานะยากจน เพราะถึงแม้จะลงโทษปรับแล้วก็สามารถที่จะรอกการลงโทษหรือการกำหนดโทษได้

3. การให้ศาลกำหนดให้ผู้กระทำผิดที่ศาลรอกการลงโทษ หรือการกำหนดโทษปรับไปทำงานบริการสังคม หรือบริการสาธารณประโยชน์ โดยไม่มีค่าตอบแทนหรือเป็นการชดใช้ความผิดที่กระทำต่อสังคม โดยคำนวณชั่วโมงทำงานจากอัตราค่าปรับที่ศาลได้รอกการลงโทษไว้

4. ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ในเรื่องโทษปรับให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการผ่อนหรือขยายระยะเวลาชำระค่าปรับได้ โดยให้กำหนดหลักเกณฑ์ในการที่จะผ่อนหรือขยายระยะเวลาไว้ให้ชัดเจนในกฎหมาย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในกรณีที่นิติบุคคลหรือบุคคลที่มีฐานะพอจะชำระค่าปรับได้กระทำผิด หากไม่สามารถชำระค่าปรับได้จริง ๆ ก็ให้ศาลใช้วิธีการรอกการลงโทษหรือการกำหนดโทษปรับแทน ทำให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้กว้างขวางมากขึ้น

5. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องการนำระบบการปรับรายวัน (Day-fine) มาใช้ในประเทศไทย โดยทดลองใช้ในความผิดบางประเภท เช่น ความผิดที่ผู้กระทำผิดมีรายได้ชัดเจน เช่น เป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

มาตรการการปล่อยชั่วคราว ผู้เขียนขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ใหม่ ดังนี้

มาตรา 108 ความว่า “ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ถือเป็นหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นที่ต้องขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ ทั้งนี้ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่
- (7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ หรือโจทก์แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

การสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ และจะต้องแจ้งให้ผู้ร้องขอ ผู้ต้องหา จำเลยทราบโดยเร็ว”

มาตรการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย ข้อเสนอแนะเพื่อที่จะนำมาตรการนี้มาใช้ ก็คือ บัญญัติกฎหมายขึ้นอีกหนึ่งฉบับ คือ

“พระราชบัญญัติการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย พ.ศ.....”

มาตรการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยเป็นมาตรการการลงโทษแนวใหม่ที่สามารปรับใช้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความเหมาะสมต่อการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งย่อมแตกต่างกันในแต่ละบุคคลโดยสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและสังคมจะมีส่วนแก้ไข

ฟื้นฟูผู้กระทำผิด และสามารถนำมาใช้ได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตั้งแต่การควบคุมในชั้นระหว่างสอบสวน พิจารณาการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข วิธีการเพื่อความปลอดภัย การรอกการลงโทษ การคุมประพฤติ และการใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น

ซึ่งเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมของไทยในปัจจุบันยังคงนำมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาใช้น้อยมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ มาตรการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง เพื่อเป็นการลดผลกระทบของผู้กระทำผิดที่ผ่านการลงโทษระบบเรือนจำ และลดภาระด้านงบประมาณของรัฐ

ปัจจุบัน กระบวนการยุติธรรมของไทยได้นำมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดมาใช้อย่างไม่จริงจัง ส่งผลให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ เมื่อพิจารณาประเภทของผู้กระทำผิดแล้ว พบว่ามีผู้กระทำผิดหลายประเภทที่สามารถนำมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดตามข้อกำหนดโตเกียว คือ โทษปรับ การปล่อยชั่วคราว หรือการควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย มาใช้แทนโทษจำคุก กล่าวคือ ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ผู้กระทำผิดระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา ผู้กระทำผิดในคดีเล็กน้อย ผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาดและเป็นความผิดครั้งแรกที่มีกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ผู้กระทำผิดที่เสพยาเสพติดซึ่งไม่ควรจะจัดว่าเป็นอาชญากร แต่ควรจะให้จัดว่าเป็นผู้ป่วยที่ควรได้รับการบำบัด มาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิดจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับกระบวนการยุติธรรมของไทยที่ควรจะนำมาใช้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์
นิติธรรม, 2537.
- งานสถิติประเมินผลและวางแผน. สำนักงานคุมประพฤติกลาง. "การคุมประพฤติผู้ใหญ่"
ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร, 2527.
- จรัล บุรณพันธุ์ศรี. "การคุมประพฤติกับความมั่นคงของชาติ." กรมคุมประพฤติ
กระทรวงยุติธรรม, 2543.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา, 2525.
- วิชา มหาคุณ และคณะ. รายงานการวิจัยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา 56 ที่ควรแก้ไข. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,
2524.
- รายงานการศึกษาแนวทางและรูปแบบการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล. สิงหาคม
2543.
- รายงานประจำปี 2542. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย.
- สถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์ทั่วประเทศ. กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, 2542.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. กฎหมายมหาชน. กรุงเทพฯ : เอกสารการสอนสาขา
วิชานิติศาสตร์, 2527.
- สุวิทย์ นิ่มน้อย, เดชา ศิริเจริญ และ อัมรินทร์ ปาณิกบุตร. อาชญวิทยา.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พ.ศ. 2518.
- อุทิศ แสนโกติก. กฎหมายอาญาภาค 1. ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ,
2525.

วารสาร

- กุลพล พลวัน. "การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศญี่ปุ่น." วารสารอัยการ. ตุลาคม 2525.
- โกเมน ภัทรภิรมย์. "โทษปรับ." บทบัญญัติ. เล่ม 30. ตอน 3. 2516.
- คณิต ณ นคร. "การปล่อยชั่วคราว : มาตรการคุ้มครองสิทธิที่ก่อปัญหา." วารสารหอความยุติธรรม 27. พฤษภาคม 2531.
- ไคอิชิ โอซาวา. "ทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก." เอกสารสัมมนา. เรื่องการประสานความร่วมมือในการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชนยุค 2000. วันที่ 21-22 กุมภาพันธ์ 2543.
- จิตติ เจริญจำ. หมายเลขท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 3003/2531. อัยการนิเทศ. 51 : 611-617.
- ชาญวิทย์ ยอดมณี. "วิธีการเพื่อความปลอดภัย : แนวความคิดและข้อสังเกตบางประการ" วารสารกฎหมายจุฬาฯ. ปีที่ 11. ฉบับที่ 2. กรกฎาคม-กันยายน 2530.
- ณัฐศิษย์ ทวีสุข. "วิธีการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด 3 รูปแบบ." วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 46 ฉบับที่ 3, 2541.
- ธง สี่ทิ้งธรรม. "ความเป็นมาและทฤษฎีว่าด้วยการประกันตัวในประเทศอังกฤษและอเมริกา." อัยการ. ปีที่ 2. 20 สิงหาคม 2522.
- ธาวิต เพ็งดิษฐ์. การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์." อัยการนิเทศ. เล่มที่ 59 ฉบับที่ 1 2540.
- นัทธี จิตสว่าง. "แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ." วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 29 (มกราคม-กุมภาพันธ์, 2524) : 9-21.
- นัทธี จิตสว่าง. "สภาพและภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ." เอกสารประกอบการสัมมนา. เรื่องปัญหาคนล้นคุก : วิกฤตยุติธรรมที่ต้องแก้ไข ณ โรงแรมเดอะแกรนด์. 27 มกราคม 2543.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. "การปฏิรูประบบการลงโทษ แนวทางสหวิทยาการโดยเน้นทางด้านอาชญาวิทยา." บทบัญญัติ. เล่ม 54 ตอน 4 ธันวาคม 2541.

- ประมาณ ชันชื้อ. ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการ. ฉบับที่ 8. วันที่ 22 มกราคม 2536.
- ประเสริฐ จันทรวท. "วิธีหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกในระยะสั้น." วารสารนิติศาสตร์.
เล่ม 4 ตอน 1, มิถุนายน 2515.
- ประเสริฐ เมฆมณี. "ข้อพิจารณาเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต." บทบัณฑิตย. 37 มกราคม
2533.
- รองพล เจริญพันธ์. "การใช้โทษปรับเป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องคำพรรณนา
คุณภาพสินค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค." วารสาร
นิติศาสตร์. ปีที่ 10. ฉบับที่ 2. 2521.
- วีรพล ปานบุตร. "โทษปรับในสวีเดน." วารสารอัยการ. 2, 2522.
- สมบูรณ์ ประสพเนตร. "การราชทัณฑ์ทางทฤษฎี." เอกสารโรเนียว. ในการฝึกอบรม
หลักสูตร "ผู้บัญชาการเรือนจำ รุ่นที่ 1." วันที่ 4 พฤศจิกายน 2520.
- สมพร พรหมนิตาธร. "โทษปรับ." อัยการนิเทศ. 31, 2512.
- สุพจน์ สุโรจน์. "จะควบคุมสอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติอย่างไร." วารสาร
ราชทัณฑ์. ฉบับปฐมฤกษ์ 2529.
- สุนทวิทย์ ใจเหล็ก. "สิทธิของเหยื่ออาชญากรรม : แนวทางในการให้ความคุ้มครองโดย
การบังคับใช้กฎหมาย." จุลสารทัณฑ์วิทยา. ปีที่ 2. ฉบับที่ 2. ตุลาคม
2543.
- อุทิศ แสนโกศิก. "การรอกำหนดโทษและรอกำหนดโทษ." อัยการนิเทศ. ฉบับที่ 1
เล่ม 30, 2512. .

วิทยานิพนธ์

- กมลทิพย์ คติการ. "การให้ประกันตัวในระหว่างการสอบสวนและการพิจารณาคดีในทัศน
คติของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคม
ศาสตร์ สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยมหิดล, 2523.

- วารุณี เกิดฉาย. “การคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ : บทบาทและหน้าที่ของ พนักงานคุมความประพฤติในงานควบคุมและสอดส่อง.” วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- เบญจจะ เพ็งดิษฐ์. “การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.” วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- พีรพล จันทร์สว่าง. “การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่โดยวิธีการคุมความประพฤติ ด้วยการทำงานบริการสังคม.” วิทยานิพนธ์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 8 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2538-2539.
- สุพร วัฒนวงศ์วรรณ. “การคุ้มครองเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของผู้ต้องหาในคดีอาญา” วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. “การบังคับโทษปรับ.” วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์. “แนวทางการปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุม ประพฤติ.” วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2539.
- อนุลักษณ์ สาริกบุตร. “การให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคมในฐานะเงื่อนไข ของการคุมความประพฤติ ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักงานคุมประพฤติในเขต กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- อรวรรณ ไทยวานิช. “การปล่อยชั่วคราว.” วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

หนังสือพิมพ์

ข่าวจากหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, 29 พฤศจิกายน 2543.

ภาษาอังกฤษ

Books

- Administration Office of The United States Courts, Division of Probation.
 "Community Service" A Guide for Sentencing and Implementation.
 Washington D.C. : Publication 108, 1988.
- Annual Report for 1996 and Resource Material. Series N.. 51. UNAFEI. Fuchu,
 Tokyo, Japan. December 1997.
- Edwin H. Sutherland and Donald R. Cressey. Principles of Criminology. 7th ed.
 New York : Lippincott, 1966.
- Graeme Newman. The Punishment Response. Philadelphia : Lippincott, 1978.
- Home office, The Sentence of the Court. A Handbook for Courts on the
 Treatment of Offenders. Her Majesty's Stationery Office, London.
- Rehabilitation Bureau, Ministry of Justice, Non-Institutional Treatment of
 Offenders in Japan. 1974.
- Research and Training Institute, Ministry of Justice. Summary of the White
 Paper on Crime 1998. Ministry of Finance, Printing Bureau : Tokyo,
 1999.
- Rupert Cross. The English Sentencing System. 3rd ed. London : Butherworths,
 1981.
- Ted Honderich. Punishment. The Supposed Justifications. Revised ed.
 England : Penguin Books Ltd., 1976.
- United Nations Standard Minimum R...todial Measures (The Tokyo Rules).
<http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h-comp46.htm>
- Warren Young. Community Service Orders. London : Macmillian & Co., Ltd.,
 1979.

Wesmark quoted in Walter C. Reckless. *The Crime Problem*. 4th ed. New York :
Appleton. Century-Crofts, 1967.

Laws

Parker, Jeffreys. *Criminal Sentencing Policy for Organization*. The Unifying
Approach of Optimal Penalties. *American Criminal Law Review* 26,
1989.

D
P
U

Draft

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ⁽¹⁾

เรื่องทั่วไป

มาตรฐานนี้ถือตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิทางการเมืองและสิทธิของพลเมือง แม้ว่าในบางประเทศสิทธิของบุคคลตามที่กำหนดไว้ในสิทธิมนุษยชนจะขัดกับกฎหมายของประเทศนั้น ๆ

มาตรฐานนี้ถือตามเจตนารมณ์เช่นเดียวกับมาตรฐานขั้นต่ำสุดสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ที่ได้มีมติรับรองในการประชุมองค์การสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 1 และมีความสำคัญในการนำมาตรฐานดังกล่าวไปกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในประเทศต่าง ๆ

ยกเลิกมติข้อที่ 8 ของการประชุมองค์การสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 6 เรื่องทางเลือกในการไม่ใช่โทษจำคุก

ยกเลิกมติข้อที่ 16 ของการประชุมองค์การสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรม และปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 7 เรื่องการลดจำนวนผู้ต้องขังทางเลือกในการไม่ใช่โทษจำคุก และบูรณภาพทางสังคมของผู้กระทำผิด

ยกเลิก Section ที่ 11 ของการประชุม Economic and Social Council ครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 1986 เรื่องการไม่ใช่โทษจำคุก ซึ่งมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการจัดทำรายงานเรื่องการไม่ใช่โทษจำคุก เพื่อใช้ในการประชุมองค์การสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรมและปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 8 และการศึกษาเพื่อใช้ในการกำหนดหลักการเบื้องต้นเรื่องการไม่ใช่โทษจำคุก

⁽¹⁾แปลและเรียบเรียงโดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาระบบ. กองวิชาการและแผนงาน, กรมคุมประพฤติ.

ด้วยตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์ในระดับท้องถิ่น ประเทศ และภูมิภาค ในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ และความจำเป็นของการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ความสำคัญของเรื่องนี้ปรากฏอยู่ในรายงานของคณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม สมัยประชุมที่ 4 เกี่ยวกับวิธีและมาตรการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันอาชญากรรมและการปรับปรุงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

ด้วยความเชื่อมั่นว่าการไม่ใช้โทษจำคุกเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และเป็นประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้กระทำผิดและสังคม

เป็นที่ทราบกันว่าข้อจำกัดของอิสระภาพต้องมีความเหมาะสม ในมุมมองด้านความปลอดภัยของชุมชน การป้องกันอาชญากรรม ความเหมาะสมในเรื่องการแก้แค้นทดแทน การยับยั้งการเกิดอาชญากรรมและเป้าหมายสุดท้ายของระบบงานยุติธรรมทางอาญาคือการให้ผู้กระทำผิดอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ด้วยตระหนักว่าจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้น และความแออัดในเรือนจำในหลายประเทศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การใช้เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นไปอย่างยากลำบาก

งานนี้สำเร็จได้โดยคณะกรรมการป้องกันและความควบคุมอาชญากรรม ผู้เตรียมการประชุมองค์การสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดใน topic ที่ 2 เรื่องนโยบายของงานยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของวิธีการไม่ใช้โทษจำคุก การลงโทษด้วยวิธีอื่น ๆ และมาตรการที่เป็นทางเลือก และโดยผู้เตรียมการประชุมครั้งที่ 8 นี้

ขอขอบคุณ the United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offender (UNAFEI) ที่ช่วยให้การพัฒนามาตรฐานขั้นต่ำสำหรับมาตรการการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิดเป็นผลสำเร็จ รวมทั้งองค์การภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ โดยเฉพาะ International Penal and Penitentiary Foundation ที่ช่วยในการเตรียมงาน

1. ให้รับมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับมาตรการการไม่ควบคุมตัวบันทึกไว้ในเอกสารการลงมติ และคณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมเห็นพ้องต้องกันว่า ให้เรียกมาตรฐานขั้นต่ำนี้ว่า "The Tokyo Rules"
2. มีการสนับสนุนใช้ The Tokyo Rules ในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างภูมิภาค โดยคำนึงถึงนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศนั้น ๆ
3. ขอให้ชาติสมาชิกนำ The Tokyo Rules ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายและปฏิบัติงาน
4. ขอเชิญชวนให้ชาติสมาชิกให้ความสนใจกับ The Tokyo Rules โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมาย อัยการ ผู้พิพากษา พนักงานคุมประพฤติ นักกฎหมาย เหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด ผู้ที่ทำงานด้าน SOCIAL SERVICE และ NGO ในการนำมาตรการนี้ไปใช้ประโยชน์รวมทั้งผู้บริการ ผู้ที่มีหน้าที่ออกกฎหมายและประชาชนทั่วไป
5. ขอให้ชาติสมาชิกรายงานถึงการใช้ The Tokyo Rules ทุก ๆ 5 ปี เริ่มตั้งแต่ปี 1994 เป็นต้นไป
6. ผลักดันให้คณะกรรมการระดับภูมิภาค สถาบันขององค์การสหประชาชาติที่เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยเฉพาะองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในระบบงานสหประชาชาติรวมทั้งองค์การระหว่างประเทศ และองค์การภาคเอกชน ในฐานะเป็นที่ปรึกษาร่วมกับ Economic and Social Council ได้นำ The Tokyo Rules ไปใช้ให้เป็นผล
7. ขอให้คณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมให้ความสนใจในการใช้มตินี้ให้เป็นผลสำเร็จ
8. ขอให้ฝ่ายเลขานุการจัดทำคำอธิบาย The Tokyo Rules เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม ในสมัยการประชุมที่ 12 เพื่ออนุมัติและเผยแพร่ต่อไป การให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องการคุ้มครองที่ขอบด้วยกฎหมาย การนำมาตรฐานนี้ไปใช้ให้เป็นผลสำเร็จและการพัฒนาแนวทางในทำนองเดียวกันนี้ในระดับภูมิภาค

9. ขอเชิญชวนให้สถาบันของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดได้ช่วยเหลือฝ่ายเลขานุการในภารกิจดังกล่าวด้วย
10. ขอสนับสนุนให้องค์การระหว่างประเทศและองค์การภาคเอกชนและองค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนในการเริ่มต้นนี้
11. ให้ฝ่ายเลขานุการดำเนินการตามขั้นตอนที่เหมาะสมในการเผยแพร่ The Tokyo Rules ให้กว้างขวาง รวมทั้งการนำเสนอต่อรัฐบาลองค์การระหว่างประเทศ องค์การเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
12. ขอให้ฝ่ายเลขานุการเตรียมจัดทำรายงานเกี่ยวกับการใช้ The Tokyo Rules ทุก ๆ 5 ปี เริ่มตั้งแต่ปี 1994 เพื่อนำมาเสนอต่อคณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม
13. ขอให้ฝ่ายเลขานุการช่วยเหลือชาติสมาชิก (กรณีที่มีการร้องขอ) ในการนำ The Tokyo Rules ไปใช้ให้เป็นผล และรายงานต่อคณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมตามระเบียบ
14. ให้เสนอมติและเนื้อหาของมาตรฐานนี้ต่อองค์การอื่น ๆ ของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องรวมทั้งให้รวมอยู่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชนด้วย

**United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures
: The Tokyo Rules.**

The General Assembly,

Bearing in Mind the Universal Declaration of Human Rights¹ and the International Covenant on Civil and Political Rights,² as well as other international human rights instruments pertaining to the rights of persons in conflict with the law,

Bearing in mind also the Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners,³ adopted by the First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, and the important contribution of those Rules to national policies and practices,

Recalling resolution 8 of the Sixth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders⁴ on alternatives to imprisonment,

Recalling also resolution 16 of the Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders⁵ on the reduction of the prison population, alternatives to imprisonment, and social integration of offenders,

Recalling further section XI of Economic and Social Council resolution 1986/10 of 21 May 1986, on alternatives to imprisonment, in which the Secretary-General was requested to prepare a report on alternatives to imprisonment for the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders and to study that question with a view to the formulation of basic principles in that area, with the assistance of the United Nations institutes for the prevention of crime and the treatment of offenders,

Recognizing the need to develop local, national, regional and international approaches and strategies in the field of non-institutional treatment of offenders and the need to formulate standard minimum rules, as emphasized in the section of the report of the Committee on Crime Prevention and Control on its fourth session, concerning the methods and measures likely to be most effective in preventing crime and improving the treatment of offenders,⁶

Convinced that alternatives to imprisonment can be an effective means of treating offenders within the community to the best advantage of both the offenders and society,

Aware that the restriction of liberty is justifiable only from the viewpoints of public safety, crime prevention, just retribution and deterrence and that the ultimate goal of the criminal justice system is the reintegration of the offender into society,

Emphasizing that the increasing prison population and prison overcrowding in many countries constitute factors that create difficulties for the proper implementation of the Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners,

Noting with appreciation the work accomplished by the Committee on Crime Prevention and Control, as well as by the Interregional Preparatory Meeting for the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders on topic II, "Criminal justice policies in relation to problems of imprisonment, other penal sanctions and alternative measures", and by the regional preparatory meetings for the Eighth Congress,

Expressing its gratitude to the United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders for the work accomplished in the development of standard minimum rules for non-custodial measures, as well as to the various intergovernmental and non-governmental

organizations involved, in particular, the International Penal and Penitentiary Foundation for its contribution to the preparatory work,

1. Adopts the United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures, contained in the annex to the present resolution, and approves the recommendation of the Committee on Crime Prevention and Control that the Rules should be known as "the Tokyo Rules";

2. Recommends the Tokyo Rules for implementation at the national, regional and interregional levels, taking into account the political, economic, social and cultural circumstances and traditions of countries;

3. Calls upon Member States to apply the Tokyo Rules in their policies and practice;

4. Invites Member States to bring the Tokyo Rules to the attention of, in particular, law enforcement officials, prosecutors, judges, probation officers, lawyers, victims, offenders, social services and non-governmental organizations involved in the application of non-custodial measures, as well as members of the executive, the legislature and the general public;

5. Requests Member States to report on the implementation of the Tokyo Rules every five years, beginning in 1994;

6. Urges the regional commissions, the United Nations institutes for the prevention of crime and the treatment of offenders, specialized agencies and other entities within the United Nations system, other intergovernmental organizations concerned and non-governmental organizations in consultative status with the Economic and Social Council to be actively involved in the implementation of the Tokyo Rules;

7. Calls upon the Committee on Crime Prevention and Control to consider, as a matter of priority, the implementation of the present resolution;

8. Requests the Secretary-General to take the necessary steps to prepare a commentary to the Tokyo Rules, which is to be submitted to the Committee on Crime Prevention and Control at its twelfth session for approval and further dissemination, paying special attention to the legal safeguards, the implementation of the Rules and the development of similar guidelines at the regional level;

9. Invites the United Nations institutes for the prevention of crime and the treatment of offenders to assist the Secretary-General in that task;

10. Urges intergovernmental and non-governmental organizations and other entities concerned to remain actively involved in this initiative;

11. Requests the Secretary-General to take steps, as appropriate, to ensure the widest possible dissemination of the Tokyo Rules, including their transmission to Governments, interested intergovernmental and non-governmental organizations and other parties concerned;

12. Also requests the Secretary-General to prepare every five years, beginning in 1994, a report on the implementation of the Tokyo Rules for submission to the Committee on Crime Prevention and Control;

13. Further requests the Secretary-General to assist Member States, at their request, in the implementation of the Tokyo Rules and to report regularly thereon to the Committee on Crime Prevention and Control;

14. Requests that the present resolution and the text of the annex be brought to the attention of all United Nations bodies concerned and be included in the next edition of the United Nations publication entitled Human Rights: A Compilation of International Instruments.

68th plenary meeting

14 December 1990

ภาคผนวก ข.

มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ สำหรับมาตรการหลักเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด⁽¹⁾ การประชุมครั้งที่ 68, วันที่ 14 ธันวาคม 1990

หลักการทั่วไป

1. เป้าหมายหลัก

1.1 มาตรฐานขั้นต่ำเป็นการกำหนดหลักการพื้นฐานที่จะส่งเสริมการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด เช่นเดียวกับเครื่องป้องกันขั้นต่ำสำหรับบุคคลที่ใช้วิธีการเลี่ยงโทษจำคุก

1.2 มาตรฐานนี้มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขผู้กระทำผิดในขณะเดียวกันก็มุ่งสนับสนุนผู้กระทำผิดให้มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม

1.3 การใช้มาตรฐานนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ รวมทั้งจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของระบบงานยุติธรรมของประเทศนั้น ๆ

1.4 เมื่อใช้มาตรฐานนี้เป็นเครื่องมือ ชาติสมาชิกต้องพยายามให้ความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้กระทำผิด สิทธิของเหยื่อ และผลต่อสังคมเกี่ยวกับ

2. ขอบเขตของมาตรการการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด

2.1 ข้อกำหนดของมาตรฐานนี้ต้องประยุกต์ใช้กับบุคคลทุกคนที่ถูกฟ้องร้อง อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีหรือการดำเนินการตามคำพิพากษา คำว่าบุคคลในมาตรฐานนี้ หมายถึง ผู้กระทำผิดไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้ที่อยู่ระหว่างการฟ้องร้อง และผู้ที่ถูกพิพากษาแล้ว

⁽¹⁾แปลและเรียบเรียงโดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาระบบ. กองวิชาการและแผนงาน, กรมคุมประพฤติ.

2.2 การประยุกต์ใช้มาตรฐานนี้ต้องกระทำโดยปราศจากการแบ่งแยกในเรื่องของเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา การเมืองหรือความเห็นอื่น ๆ สัญชาติ หรือพื้นฐานทางสังคม (social origin) คุณสมบัติ กำเนิด หรือสถานภาพอื่น ๆ

2.3 เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสาเหตุและความรุนแรงของการกระทำ ความผิด ตามบุคลิกภาพและภูมิหลังของผู้กระทำผิด การคุ้มครองสังคม และหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็น ระบบงานยุติธรรมต้องกำหนดขอบเขตกว้างๆ ของมาตรการการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด ตั้งแต่ขั้นก่อนฟ้องร้องจนถึงหลังการพิพากษา ประเภท และจำนวนของมาตรการการไม่ควบคุมตัว และต้องกำหนดในแนวทางที่สามารถพิพากษาได้

2.4 การพัฒนามาตรการการไม่ควบคุมตัวด้วยวิธีใหม่ ๆ ควรต้องมีการดูแลโดยใกล้ชิด และมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

2.5 ควรคำนึงถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน หลีกเลี่ยงกระบวนการที่เป็นทางการหรือการไต่สวนของศาลให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยคำนึงถึงการคุ้มครองทางกฎหมายและหลักนิติธรรม

2.6 มาตรการการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิดควรใช้ให้สอดคล้องกับหลักการที่ว่าให้มีการแทรกแซงน้อยที่สุด

2.7 การใช้มาตรการการไม่ควบคุมตัวควรเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติ การที่จะนำไปสู่การลดจำนวนผู้กระทำผิดที่ถูกควบคุมตัว

3. การคุ้มครองทางกฎหมาย

3.1 ที่มาคำจำกัดความ และการใช้ประโยชน์ของมาตรการการไม่ควบคุมตัว ต้องบัญญัติโดยกฎหมาย

3.2 การเลือกมาตรการการไม่ควบคุมตัวควรอยู่บนมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับ ทั้งในเรื่องของสาเหตุ (nature) และความรุนแรงของการกระทำ ความผิด บุคลิกภาพ และภูมิหลังของผู้กระทำผิด จุดประสงค์ของคำพิพากษา และสิทธิของเหยื่อ

3.3 การใช้ดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจ ควรต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการที่เชื่อถือได้ว่ามีความรับผิดชอบและดำเนินการในหลักกฎหมาย

3.4 มาตรการการไม่ควบคุมตัวที่ได้กำหนดข้อผูกมัดผู้กระทำผิดในขั้นตอนก่อนหรือขณะที่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการ หรือระหว่างที่มีการฟ้องร้องควรได้รับความยินยอมจากผู้กระทำผิดก่อน

3.5 การตัดสินใจในการกำหนดมาตรการการไม่ควบคุมตัวควรได้รับการตรวจสอบโดยศาลหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้กระทำผิด

3.6 ผู้กระทำผิดควรมีสสิทธิในการร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อศาลหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในสาระสำคัญที่มีผลต่อสิทธิส่วนบุคคลในมาตรการการไม่ควบคุมตัว

3.7 ควรมีกลไกที่เหมาะสมสำหรับใช้หรือจัดการกับคำร้องทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขัดหลักมนุษยชน

3.8 มาตรการการไม่ควบคุมตัวไม่ควรเกี่ยวข้องกับการทดลองทางการแพทย์หรือทางจิตวิทยาหรือมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่กายและจิตของผู้กระทำผิด

3.9 ศักดิ์ศรีของผู้กระทำผิดที่อยู่ในมาตรการการไม่ควบคุมตัวควรได้รับการคุ้มครองตลอดเวลา

3.10 การส่งเสริมมาตรการการไม่ควบคุมตัว สิทธิของผู้กระทำผิดไม่ควรถูกจำกัดให้มากขึ้นกว่าการตัดสินใจของผู้มีอำนาจซึ่งตัดสินใจไว้แต่แรก

3.11 การใช้มาตรการการไม่ควบคุมตัว สิทธิของผู้กระทำผิดที่จะมีความเป็นส่วนตัว (right to privacy) ต้องได้รับการยอมรับ เช่นเดียวกับสิทธิที่จะมีความเป็นส่วนตัวของครอบครัวผู้กระทำผิดด้วย .

3.12 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กระทำผิดควรเก็บรักษาไว้เป็นความลับโดยเคร่งครัด และควรปิดบังต่อบุคคลที่สาม การเข้าถึงข้อมูลบางอย่างควรมีจำกัดเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งมีหน้าที่ต้องดำเนินการกับผู้กระทำผิดรายนั้นหรือบุคคลที่มีอำนาจอื่น ๆ ตามสมควร

4. ข้อยกเว้น

4.1 สิ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ในกฎนี้ควรแปลความให้นอกเหนือไปจากเจตจำนงของมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners.) มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการบริหารงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (the United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice [The Beijing Rules]), หลักการสำหรับคุ้มครองบุคคลที่ถูกกักขัง (the Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention) หรือการเลี้ยงโทษจำคุกหรือเครื่องมือเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ และมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ และรวมถึงการแก้ไขผู้กระทำผิดและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดี

5. การดำเนินการก่อนการพิจารณาคดี

5.1 ในที่ซึ่งระบบกฎหมายเหมาะสมสอดคล้องกัน ตำรวจ อัยการหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ควรมีอำนาจในการปล่อยตัวผู้กระทำผิดหากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินกับคดีนั้นด้วยวิธีการป้องกันสังคม การคุ้มครองอาชญากรรม หรือการยอมรับการสนับสนุนโดยกฎหมาย และสิทธิของเหยื่อ เป้าหมายของการตัดสินใจอยู่บนความเหมาะสมของการปล่อยตัวหรือการพิจารณาของกระบวนการ มีการพัฒนามาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับภายในระบบกฎหมายแต่ละระบบ สำหรับคดีที่มีความสำคัญไม่มากนัก พนักงานอัยการอาจใช้มาตรการการไม่ควบคุมตัวที่เหมาะสม

6. การหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี

6.1 การควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีควรเป็นวิธีการสุดท้ายที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญาด้วยการพิจารณาให้เหมาะสมกับการสอบสวนข้อกล่าวหาและเพื่อการคุ้มครองสังคมและเหยื่อ

6.2 การเลือกที่จะควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีควรใช้ในขั้นตอนแรกๆ ที่สามารถกระทำได้ การควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีไม่ควรให้นานเกินกว่า

ความจำเป็นโดยอยู่ภายใต้มาตรฐานข้อ 5.1 และควรจัดการอย่างมีมนุษยธรรมและยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

6.3 ผู้กระทำความผิดควรมีสสิทธิในการอุทธรณ์ต่อศาลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่น ๆ ในกรณีที่ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณา

ขั้นตอนการพิจารณาคดีและการพิพากษา

7. รายงานการสอบสวนทางสังคม (Social inquiry reports)

7.1 ถ้ามีความเป็นไปได้ที่จะให้มี Social inquiry report อาจทำได้โดยใช้อำนาจศาล เจ้าพนักงาน หรือหน่วยงาน (agency) ที่มีอำนาจหน้าที่รายงานควรประกอบไปด้วยข้อมูลทางสังคมของผู้กระทำความผิด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบและพฤติกรรมการกระทำผิด ควรมีข้อมูลและความเห็น (recommendation) ที่จะนำไปสู่มาตรการลงโทษตามคำพิพากษา รายงานควรต้องเป็นความจริงและไม่อคติ มีความเห็นที่แจ่มแจ้ง ชัดเจน มีข้อพิสูจน์ที่แน่ชัด

8. การพิพากษา (Sentencing dispositions)

8.1 อำนาจของศาลที่จะกำหนดขอบเขตของมาตรการการไม่ควบคุมตัวควรพิพากษาโดยดูความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การคุ้มครองสังคม และประโยชน์ของเหยื่อ

8.2 อำนาจในการพิพากษาอาจพิพากษาโดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

- (1) การวักกล่าวตักเตือน
- (2) การปล่อยโดยมีเงื่อนไข
- (3) การลงโทษทางสถานภาพ
- (4) การลงโทษทางเศรษฐกิจและการปรับเป็นเงิน
- (5) การริบทรัพย์สินหรือคำสั่งยึดทรัพย์สิน
- (6) การจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือคำสั่งชดใช้ค่าเสียหาย
- (7) การรอกการลงโทษหรือการรอกการกำหนดโทษ
- (8) การคุมประพฤติและการสอดส่องภายใต้การควบคุมของศาล
- (9) คำสั่งให้ทำงานบริการสังคม

- (10) การส่งตัวไปรับการรักษา
- (11) การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย
- (12) วิธีการอื่น ๆ ที่เป็นการแก้ไขโดยไม่ใช้เรือนจำ
- (13) การผสมผสานวิธีการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ขั้นตอนหลังการพิพากษา

9. การกำหนดหลังการพิพากษา

9.1 ผู้ที่มีอำนาจควรกำหนดขอบเขต (range) ของทางเลือกหลังการพิพากษาไว้อย่างกว้าง ๆ ในอันที่จะเลี่ยงการจำคุก และช่วยผู้กระทำผิดให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้

9.2 ข้อกำหนดหลังคำพิพากษาอาจรวมถึง

- (1) การลาพักชั่วคราว หรือจัดให้มีบ้านพักที่ดูแลได้
- (2) การจัดให้ทำงาน หรือให้การศึกษา
- (3) การปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขต่าง ๆ
- (4) การอภัยโทษ
- (5) การอภัยโทษเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ

9.3 การกำหนดในขั้นตอนหลังการพิพากษา ยกเว้นกรณีอภัยโทษ (Pardon) ควรกระทำโดยอำนาจศาลหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ (competent independent authority) โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้กระทำผิด

9.4 ควรปล่อยตัวผู้กระทำผิดออกจากที่คุมขังไปสู่โปรแกรมการไม่ควบคุมตัวให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

วิธีการของมาตรการการไม่ควบคุมตัว

10. การสอดส่อง (supervision)

10.1 เป้าหมายของการสอดส่องคือการลดจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำและช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้ปรับตัวอยู่ในสังคมได้ ในแนวทางที่ว่าผู้กระทำผิดมีความผิดมีเท่าที่ที่จะหวนไปกระทำผิดอีกน้อยที่สุด

10.2 ถ้ามาตรการการไม่ควบคุมตัวกำหนดให้เป็นการสอดส่อง ควรดำเนินการโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ภายใต้การกำหนดเงื่อนไขโดยกฎหมาย

10.3 ภายในขอบเขตของมาตรการการไม่ควบคุมตัว ประเภทของการสอดส่องและการแก้ไขที่เหมาะสมที่สุดควรกำหนดให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยมุ่งที่จะช่วยเหลือผู้กระทำความผิด การสอดส่องและการแก้ไขควรมีการทบทวนและปรับปรุงเป็นระยะ ๆ ตามความจำเป็น

10.4 ผู้กระทำความผิดควรได้รับความช่วยเหลือ (ตามความจำเป็น) ทางด้านจิตวิทยาสังคมและวัตถุ และมีโอกาสที่จะประสานกับชุมชนและอยู่ในสังคมอย่างเป็นทางการอันหนึ่งอันเดียวกัน

11. ระหว่างการดำเนินการ (duration)

11.1 ระหว่างการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวไม่ควรตั้งระยะเวลามากเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนด

11.2 การดำเนินการ อาจทำให้เสร็จสิ้นก่อนถึงกำหนดสิ้นสุดของการใช้มาตรการถ้าการแก้ไขผู้กระทำความผิดได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ

12. เงื่อนไข

12.1 ถ้าผู้มีอำนาจหน้าที่จะกำหนดเงื่อนไข ควรต้องทำเพื่อความต้องการของสังคม ความต้องการและสิทธิของผู้กระทำความผิดและของเหยื่อ

12.2 เงื่อนไขที่ใช้ควรปฏิบัติได้จริง แน่นนอน มีความเป็นไปได้ และควรมีเป้าหมายอยู่ที่การลดทอนโทษของผู้กระทำความผิดที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก และเพิ่มโอกาสของผู้กระทำความผิดในการใช้ชีวิตอย่างเป็นทางการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (social integration) ความต้องการของเหยื่อ

12.3 ในระยะเริ่มต้นของการใช้มาตรการการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดควรได้รับคำอธิบาย (ด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร) เกี่ยวกับเงื่อนไขของมาตรการ รวมทั้งหน้าที่และสิทธิของผู้กระทำความผิด

12.4 เงื่อนไขอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยผู้มีอำนาจหน้าที่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งตราไว้เป็นพระราชบัญญัติ โดยขึ้นอยู่กับพัฒนาการของผู้กระทำความผิด

**United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures
(The Tokyo Rules)**

I. GENERAL PRINCIPLES

1. Fundamental aims

1.1 The present Standard Minimum Rules provide a set of basic principles to promote the use of non-custodial measures, as well as minimum safeguards for persons subject to alternatives to Imprisonment.

1.2 The Rules are intended to promote greater community involvement in the management of criminal justice, specifically in the treatment of offenders, as well as to promote among offenders a sense of responsibility towards society.

1.3 The Rules shall be implemented taking into account the political, economic, social and cultural conditions of each country and the aims and objectives of its criminal justice system.

1.4 When Implementing the Rules, Member States shall endeavour to ensure a proper balance between the rights of Individual offenders, the rights of victims, and the concern of society for public safety and crime prevention.

1.5 Member States shall develop non-custodial measures within their legal systems to provide other options, thus reducing the use of imprisonment, and to rationalize criminal justice policies, taking into account the observance of human rights, the requirements of social justice and the rehabilitation needs of the offender.

2. The scope of non-custodial measures

2.1 The relevant provisions of the present Rules shall be applied to all persons subject to prosecution, trial or the execution of a sentence, at all stages of the administration of criminal justice. For the purposes of the Rules,

these persons are referred to as "offenders", irrespective of whether they are suspected, accused or sentenced.

2.2 The Rules shall be applied without any discrimination on the grounds of race, colour, sex, age, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

2.3 In order to provide greater flexibility consistent with the nature and gravity of the offence, with the personality and background of the offender and with the protection of society and to avoid unnecessary use of imprisonment, the criminal justice system should provide a wide range of non-custodial measures, from pre-trial to post-sentencing dispositions. The number and types of non-custodial measures available should be determined in such a way that consistent sentencing remains possible.

2.4 The development of new non-custodial measures should be encouraged and closely monitored and their use systematically evaluated.

2.5 Consideration shall be given to dealing with offenders in the community, avoiding as far as possible resort to formal proceedings or trial by a court, in accordance with legal safeguards and the rule of law.

2.6 Non-custodial measures should be used in accordance with the principle of minimum intervention.

2.7 The use of non-custodial measures should be part of the movement towards depenalization and decriminalization instead of interfering with or delaying efforts in that direction.

3. Legal safeguards

3.1 The introduction, definition and application of non-custodial measures shall be prescribed by law.

3.2 The selection of a noncustodial measure shall be based on an assessment of Established criteria in respect of both the nature and gravity of

the offence and the personality, the background of the offender, the purposes of sentencing and the rights of victims.

3.3 Discretion by the judicial or other competent Independent authority shall be exercised at all stages of the proceedings by ensuring full accountability and only in accordance with the rule of law.

3.4 Non-custodial measures imposing an obligation on the offender, applied before or instead of formal proceedings or trial, shall require the offender's consent.

3.5 Decisions on the imposition of non-custodial measures shall be subject to review by a judicial or other competent independent authority, upon application by the offender.

3.6 The offender shall be entitled to make a request or complaint to a judicial or other competent independent authority on matters affecting his or her individual rights in the implementation of non-custodial measures.

3.7 Appropriate machinery shall be provided for the recourse and, if possible, redress of any grievance related to non-compliance with internationally recognized human rights.

3.8 Non-custodial measures shall not involve medical or psychological experimentation on, or undue risk of physical or mental injury to, the offender.

3.9 The dignity of the offender subject to non-custodial measures shall be protected at all times.

3.10 In the implementation of non-custodial measures, the offender's rights shall not be restricted further than was authorized by the competent authority that rendered the original decision.

3.11 In the application of non-custodial measures, the offender's right to privacy shall be respected, as shall be the right to privacy of the offender's family.

3.12 The offender's personal records shall be kept strictly confidential and closed to third parties. Access to such records shall be limited to persons directly concerned with the disposition of the offender's case or to other duly authorized persons.

4. Saving clause

4.1 Nothing in the present Rules shall be interpreted as precluding the application of the Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, 31 the United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile - Justice (The Beijing Rules),⁷ the Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment⁸ or any other human rights instruments and standards recognized by the international community and relating to the treatment of offenders and the protection of their basic human rights.

5. Pre-trial dispositions

5.1 Where appropriate and compatible with the legal system, the police, the prosecution service or other agencies dealing with criminal cases should be empowered to discharge the offender if they consider that it is not necessary to proceed with the case for the protection of society, crime prevention or the promotion of respect for the law and the rights of victims. For the purpose of deciding upon the appropriateness of discharge or determination of proceedings, a set of established criteria shall be developed within each legal system. For minor cases the prosecutor may impose suitable non-custodial measures, as appropriate.

6. Avoidance of pre-trial detention

6.1 Pre-trial detention shall be used as a means of last resort in criminal proceedings, with due regard for the investigation of the alleged offence and for the protection of society and the victim.

6.2 Alternatives to pre-trial detention shall be employed at as early a stage as possible. Pre-trial detention shall last no longer than necessary to achieve the objectives stated under rule 5.1 and shall be administered humanely and with respect for the inherent dignity of human beings.

6.3 The offender shall have the right to appeal to a judicial or other competent independent authority in cases where pre-trial detention is employed.

7. Social inquiry resorts

7.1 If the possibility of social inquiry reports exists, the judicial authority may avail itself of a report prepared by a competent, authorized official or agency. The report should contain social information on the offender that is relevant to the person's pattern of offending and current offences. It should also contain information and recommendations that are relevant to the sentencing procedure. The report shall be factual, objective and unbiased, with any expression of opinion clearly identified.

8. Sentencing dispositions

The judicial authority, having at its disposal a range of non-custodial measures, should take into consideration in making its decision the rehabilitative needs of the offender, the protection of society and the interests of the victim, who should be consulted whenever appropriate.

Sentencing authorities may dispose of cases in the following ways:

- Verbal sanctions, such as admonition, reprimand and warning;
- Conditional discharge;
- Status penalties;
- Economic sanctions and monetary penalties, such as fines and day-fines;
- Confiscation or an expropriation order;
- Restitution to the victim or a compensation order;

- Suspended or deferred sentence;
- Probation and judicial supervision;
- A community service order;
- Referral to an attendance centre;
- House arrest;
- Any other mode of non-institutional treatment;
- Some combination of the measures listed above.

9. Post-sentencing dispositions

9.1 The competent authority shall have at its disposal a wide range of post-sentencing alternatives in order to avoid institutionalization and to assist offenders in their early reintegration into society.

- Post-sentencing dispositions may include:
- Furlough and half-way houses;
- Work or education release;
- Various forms of parole;
- Remission;
- Pardon.

9.3 The decision on post-sentencing dispositions, except in the case of pardon, shall be subject to review by a judicial or other competent independent authority, upon application of the offender.

9.4 Any form of release from an institution to a non-custodial programme shall be considered at the earliest possible stage.

10. Supervision

10.1 The purpose of supervision is to reduce reoffending and to assist the offender's integration into society in a way which minimizes the likelihood of a return to crime.

10.2 If a non-custodial measure entails supervision, the latter shall be carried out by a competent authority under the specific conditions prescribed by law.

10.3 Within the framework of a given non-custodial measure, the most suitable type of supervision and treatment should be determined for each individual case aimed at assisting the offender to work on his ' or her offending. Supervision and treatment should be periodically reviewed and adjusted as necessary.

10.4 Offenders should, when needed, be provided with psychological, social and material assistance and with opportunities to strengthen links with the community and facilitate their reintegration into society.

11. Duration

11.1 The duration of a non-custodial measure shall not exceed the period established by the competent authority in accordance with the law.

11.2 Provision may be made for early termination of the measure if the offender has responded favourably to it.

12. Conditions

12.1 If the competent authority shall determine the conditions to be observed by the offender, it should take into account both the needs of society and the needs and rights of the offender and the victim.

12.2 The conditions to be observed shall be practical, precise and as few as possible, and shall be aimed at reducing the likelihood of an offender relapsing into criminal behaviour and at increasing the offender's chances of social integration, taking into account the needs of the victim.

12.3 At the beginning of the application of a non-custodial measure, the offender shall receive an explanation, orally and in writing, of the conditions governing the application of the measure, including the offender's obligations and rights.

12.4 The conditions may be modified by the competent authority under the established statutory provisions, in accordance with the progress made by the offender.

D
P
U

ภาคผนวก ค.

Kentucky Revised Statute

Section 532: 220 Conditions – The conditions of home incarceration shall include the following;

(1) The home incarcerated shall be confined to his home at all times except when;

(a) Working at approved employment or traveling directly to and from such employment

(b) Seeking employment;

(c) Undergoing available medical , psychiatric or mental health treatment or approved counseling and after care programs;

(d) Attending an approved educational institution or program;

(e) Attending a regularly scheduled religious service at a place of worship; and

(f) Participating in an approved community work service program;

(2) Violation of subsection (1) of this section may subject the home incarcerated to prosecution under KRS 520.030 (escape);

(3) The home incarcerated shall conform to a schedule prepared by a designated officer of the supervising authority specifically setting forth the times when he may be absent from the home and the locations where he may be during those times;

(4) The home incarcerated shall not commit another offense during the period of time for which he is subject to the conditions of home incarceration;

- (5) The home incarcerated shall not change the place of home incarceration or the schedule without prior approval of the supervising authority;
- (6) The home incarcerated shall maintain a telephone or other approved monitoring device in the home or on his person at all times;
- (7) Any other reasonable conditions set by the court or the supervising authority including:
  - (a) Restitution under KRS 533.030;
  - (b) Supervision Fels under KRS 439.315; and
  - (c) Any of the conditions imposed on persons on probation or conditional discharge under KRS 533.030 (2); and
- (8) A written and notarized consent agreement shall be filed with the court by every adult who will share the offender's home during the term of home incarceration (Enact.Acts 1986. Ch 243,4 3. Effective July 15, 1986).

Section 532:240 Responsibilities of persons held in home incarceration:-

Any person serving his sentence under conditions of home incarceration shall be responsible for his food. Housing , clothing, and medical care expenses, and shall be eligible for government benefits to the same extent as a person on probation , parole , or conditional discharge. (Enact Acts 1986, ch. 243. 5, effective July 15, 1986)

ประวัติผู้เขียน

นาย รวีวัฒน์ ขวมถึนนท์ เกิดวันที่ 18 สิงหาคม 2503 ที่จังหวัดสระบุรี
สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนอำนวยการศิลป์ ปีการศึกษา 2521 นิติศาสตรบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2526 ชั้นเนติบัณฑิตจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 40 ปีการศึกษา 2530 และเข้าศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชากฎหมายอาญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เมื่อปีการศึกษา 2539
ปัจจุบัน ประกอบอาชีพ ทนายความ